

TÜRK MÜSİKİSİ
DEVLET KONSERVATUARI KİTAPLIĞI

No. 381

TÜRK MÜSİKİSİNDE USÜLLER ve KUDŪM

İTÜ TMDK

ERCÜMEND BERKER KÜTÜPHANESİ

Taşınır Kodu: 255 07 02 01 06

Giriş Yılı: 2010
409

M. Hürşit Ungay

TÜRK MÜSİKİSİ DEVLET KONSERVATUARI
ÖĞRETİM ÜYESİ

KAPAK: MUSTAFA KEMİK

İÇİNDEKİ BÖLÜMLER

- 1 - Başlarken
- 2 - Usûller hakkında nazariî bilgiler.
- 3 - Kudûm vurma sazının tanıtılması.
- 4 - Küçük usûller ve örnekleri.
- 5 - Büyük usûllere girerken.
- 6 - Büyük usûller ve örnekleri.
- 7 - Darbeyn usûller ve örnekleri.
- 8 - Yalnız kalıpları bilinen usûller.
- 9 - Genel olarak VURMA SAZLAR
- 10 - Biyografî.

BAŞLARKEN

Türk Mûsikîsinde kullanılan usûllere ait basılmış bir çok eser olmasına rağmen bizde bu kitabımızla mevcutlara katılıyoruz.

Özelliklerimizden biri ; Usûllerimizin ana kalıplarının yanında, Kudûm vurma sazı - na ait tıpkı usûller gibi kalıplaşmış velveleleri "Kudûm usûlleri" nin de yazılmış olması - dır.

Kültür Bakanlığı yalnız bu velveleleri yazması için rahmetli hocamız Sadettin Heper' e teklifte bulunduğu halde hocam bu isteği kendilerine özgü nedenlerle gerçekleştireme - miştir.

İstanbul Belediye Konservatuvarı neşriyâtlarından olan Mevlevî ayinlerinde yalnızca ayinlerde kullanılan usûllere ait velveleler yayınlanmıştır.

Kudûm Türk Mûsikîsinin dinî olmayan eserlerin icrasında klâsik korolar, Küçük koro - lar, fasıllar, saz eserleri gibi programlarda diğer sazlarla beraber bulunmaya başlayın - ca bütün usûllerin de velvelendirilmesi zorunlu olmuştur.

Eldeki örnekler göz önüne alınarak Mesut Cemil bey, Veli Kanık, Süleyman Erguner gibi üstad hocalarımızda danışarak bir çok usûllerin velvelelerini yapmış ve icra etmiş - tim. Çok değerli Kudûmzen Sadettin Heper üstadımla İstanbul Türk Mûsikîsi Devlet Kon - servatuvarın da aynı dersi okutan öğretim üyelerinden birisi olma mazhariyetine erişince, hocamın elindekilerle beraber bütün usûllerin velvelelerini karşılaştırarak bu kitapda gördüğünüz kalıplarda karar kıldık. Hocama ait el yazısı bir çok örnekleri kıymetli bi - rer hatıra olarak saklarken kendilerini rahmetle anarım.

İkinci özellik ; Usûllerimizi gösterirken bu usûllerle bestelenmiş bir kaç eseri makam ve bestekârlarile birlikte hatırlatma kabilinden örnek olarak verilmesi olmuştur.

Üçüncü özellik ; yine her usûlden bir eserin bulunulmasına çalışılarak tam notasının verilmiş olmasıdır.

Kitabımızda usûller zaman adetlerine göre sıralanmıştır. Örneği olmayan yalnız ka - lıpları bilinen usûllerimiz en sonda gösterilmiştir.

Hiç bir iddayı taşımayan bu eserin güzel, temiz, iyi, tam çıkması için elinden ge - len gayreti esirgemiyen YUSUF ÖMÜR'ü kardeşime nasıl teşekkür edeceğim bilemiyorum.

Söze son verirken, metod ve müfredat kitabı diye devamlı ısrarda bulunarak, bu ki - tabı yazmaya beni teşvik eden Konservatuvarımızın değerli başkanı Sayın Ercümen Ber - ker beyfendiye ve bana yardım eden değerli öğretim üyesi arkadaşlarıma, kitabın bası - mında emeği geçen her cana, candan saygılar, sevgiler.

TÜRK MÜSİKİSİNDE KULLANILAN USÜLLER (ÖLÇÜLER)

USÜLLERLE İLGİLİ NAZARİ BİLGİLER : Bu başlığa ölçülerle ilgili kuramsal bilgilerde diyebiliriz. Türk Müsikişini tarif ederken (tanımlarken) güzel ve ölçülü seslerle diye iki ana unsuru peş peşine sıralıyoruz, burada kullanılan ölçü sözcüğü kitabımızın konusu olacaktır.

DÜZÜM (İká) :

Zamanın düzenli oranlar içinde süreler ayrılmasıdır. Başka bir tanımla: zamanın düzgün oranlı sürelerden düzenlenmiş kümeleridir, denebilir. Üçüncü bir tarif olarakda: Birim zamanlarından meydana gelen takımlar da diyebiliriz.

En belirgin örnek olarak, kısa notlardan (ikişer ya da üçer tane alarak) bunlarıda şu şekilde gösterirsek :

Biribirini izleyen ikişer ve üçer zamanlı (düzümler) elde edilmiş olur. Zamanlarda Kuvvetli (güçlü) , Orta kuvvetli (yarı güçlü) ve Hafif (Yeğni) adlarını verdiğimiz üç önemli unsur vardır. Yukardaki örneklerden ikili ve üçlü düzümleri yüksek sesle okur - sak ikili düzümlerde Birinci notların kuvvetli, ikinci notların Hafif, üçlü düzümlerde ise Birinci notların kuvvetli, ikinci notların orta kuvvette üçüncü notların ise hafif olduğunu görürüz.

Bir düzümün unsurları notlardır, Notlar dörde bölünür. Örneğin :

Düzümü çözümlemek için onu oluşturan notların sürelerini bilmek gereklidir. (Süre : Başı ve sonu belli olan zaman parçasıdır.)

Bu sürelerin çözümlenebilmesi için notların bir birleriyle kıyaslanması gereklidir .
Örneğin : fe - ne - ni hecelerinden birinin süresini alıp bunu birim olarak kabul etsek bu birinci yada kısa nottur. Bir çengelli ve gözü kapalı not ile gösterilir. ()

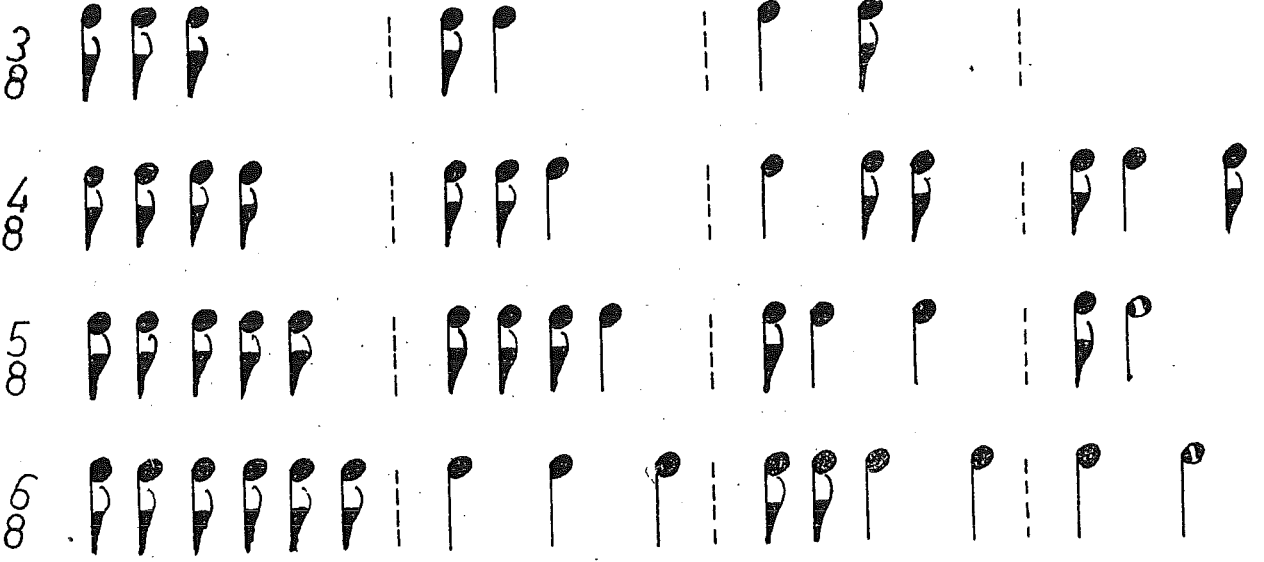
Kısa notun belirli bir süresi yoktur. Kısa ile iki katı olan uzun notun arasındaki orantı sürekli kalmak üzere yapımcının (Bestekâr) ın isteğine göre değişik olur.

İkinci not ise kısa notun iki katı olan uzun nottur. Bir çengel siz ve gözü kapalı not ile yazılır. () . Ta - ten - nen

Üçüncü not kısanın üç katıdır. Uzun notun önüne bir nokta konularak yazılır. ()
Tenenni

Dördüncü not kısanın dört, uzunun iki katı olan nottur. Gözü açık bir not ile gösterilir. ()

ÇEŞİTLİ DÜZÜM ÖRNEKLERİ :

ÖLÇÜ (USÛL) 'un TANIMI :

Belli düzümlerden yapılarak kalıp halinde saptanmış ölçülere usûl denir.

ÖLÇÜLERİN VURULMASI :

Ölçünün sürelerini el hareketleri ile ölçmeye o ölçüyü vurmak denir. Ölçüler çoğu kez ellerin dizlere vurulması ile yapılır.

Sağ el sağ dize, sol el sol dize konulur. Ölçü vurulırken eller göğüs hizasına kadar kaldırılmalıdır. Ölçülerde notlar özel adlandırılmışlardır. Bunlar altı tanedir.

DÜM - TEK - TE KE - TE KÂ - TEK KÂ - TA HEK

DÜM : Uzun nottur sağ elle sağ dize vurulur ve süresi kadar beklenir.

TEK : Uzun nottur sol elle sol dize vurulur, süresi kadar beklenir.

TE KE : Biribirine eşit iki kısa nottur.

TE KÂ : Bir kısa ile bir uzun nottur.

TEK KÂ : İki uzun nottur ve birlikte kullanılır.

TA HEK : İki uzun not veya dördüncü notun karşıtıdır.

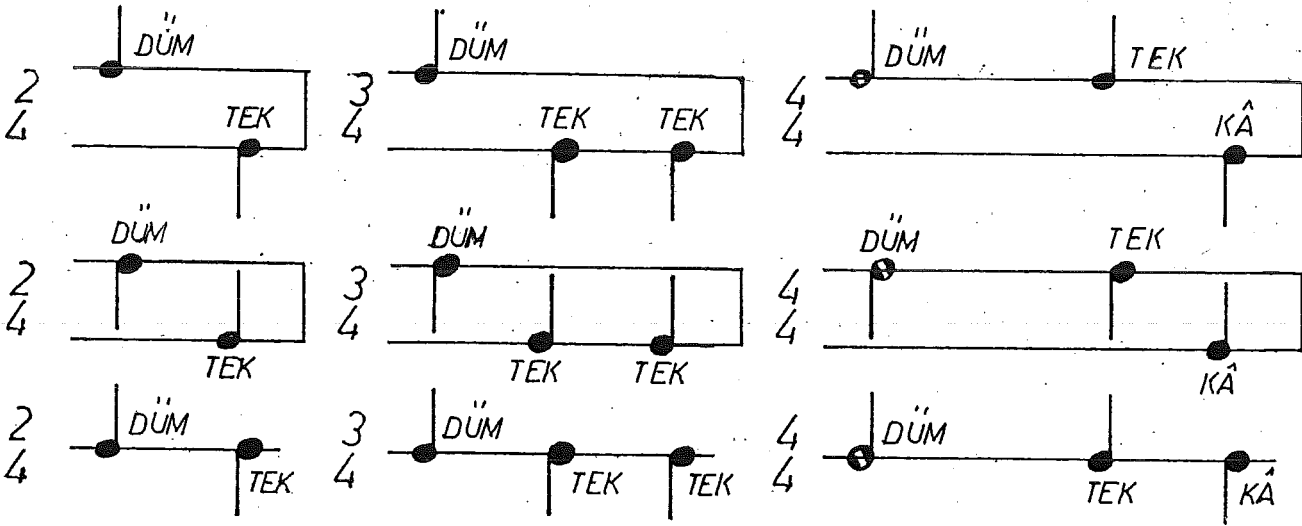
Te ke, te kâ, tek kâ nın ilk heceleri olan (Te) ve (tek) ler sağ elle sağ dize, ikinci heceleri olan (ke) ve (kâ) lar ise sol elle sol dize vurulurlar. TA HEK' te ise iki çeşit vuruş esastır. Birincisinde : Ta sözcüğünde sol elle sol dize hek sözcüğünde ise iki elle iki dizimize birden vururuz. İkinci şeklinde ise (Ta) derken iki elimizi yine usul vurma - sındaki gibi göğüs hizasına kadar kaldırır, (hek) de ise yine iki elimizi dizlerimizin üzerine indiririz.

Ölçülerin vurulmasına çalışılırken Düm-tek-te ke - te kâ tek kâ- ta hek diye süre - lerini göstermek suretile yüksek sesle söylemeli ve vurmalıdır. Kullanılan notların değer - lerini saymakta yararlıdır. "Darb", "zarb" ve "nakre" sözcükleri vuruş demektir.

ÖLÇÜLERİN YAZILMASI :

Bir usûlün not ile yazılmasına Usûl notası (Ölçü notası) nın yazılması denir. Usûl notasının yazılması için iki yatay ve paralel doğru çizilir. Üstteki doğru sağ ele, alttaki doğru ise sol ele ayrılır.

Doğruların üzerine şûreleri belirli notlar konulur. Üst doğruadaki notların sapları yukarı, alt doğruadaki notların sapları aşağı doğru çekilirse de çok yer kapladığından ve notların altına usullerin yazılması çok zor olduğundan Ben bunun tam aksi olan üst doğruadaki notların saplarını aşağıya, alt doğruadaki notların saplarını yukarıya doğru olanını benimseyerek usûl notasını iki çizgi içinde kalmasını sağlamışım. Bu şekli Rahmetli Hoca Sadeddin Heper üstadımızda benimsemiştir. Usûl Notasının tek çizgi üzerinde dahi yazmak ve sapların yukarıya doğru olanlarını üst çizgi, alta doğru olanların alt çizgideki notalar olarak değerlendirmek mümkündür. Okulumuz tedrisatınca birinci şekil yazı kabul edildiğinden itibaren bizzatımızda buna göre hazırlanmıştır.

ÖLÇÜ ÇİZGİSİ :

Portede ölçüleri biri birinden ayıran ve porteyi yukarıdan aşağı dikey olarak kesen doğruya ölçü çizgisi denir.

ÖLÇÜ RAKKAMI :

Ölçüyü gösterir rakkamlar donanımdan sonra konulan kesirle (Gerçekte kesir olmayıp kesir halinde yazılan rakkamlarla) anlatılır. Kesrin altındaki rakkam ölçüde kullanılan birim notunun sayısı ile gösterilen değerini, üstündeki rakkam ise birimden kaçta - ne kullanıldığını gösterir. Birim Notlarının sayısı ile değerleri :

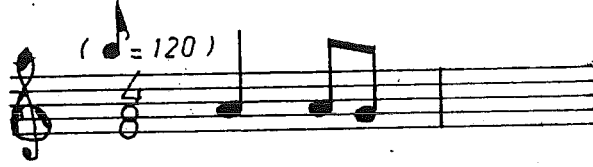

ÖLÇÜLERDE HAREKET :

Hareket değiminden , birim olan birinci kısa notun yürüklük veya ağırlığı anlaşılır . Bestekâr yaptığı eserin hangi ağırlıkta uygulamak istediğini belirtmek isterse (Yürük, orta, ağır) Hafifi evvel, hafifi sani , sakîl değimlerinden birini portede anahtarın sol tarafına yazar.

Bu gün bu görev metronom denilen araçla yapılmaktadır. Metronomun üzerinde bulunan rakkamlara göre ayarlanarak sarkaçın iki yöne sallatıları bir dakikada kaç sayıda (tak) sesi vereceği saptanmış olur. Buradaki her bir (Tak) sesi birim olarak aldığımız en kısa nottur. Eğer bir dakikada 60 (tak) sesi ya da 120 (Tak) sesine göre ayarlamışsak bu nu portenin üzerine ve notanın başına yazmak gereklidir.

ÖLÇÜLERDE MERTEBE :

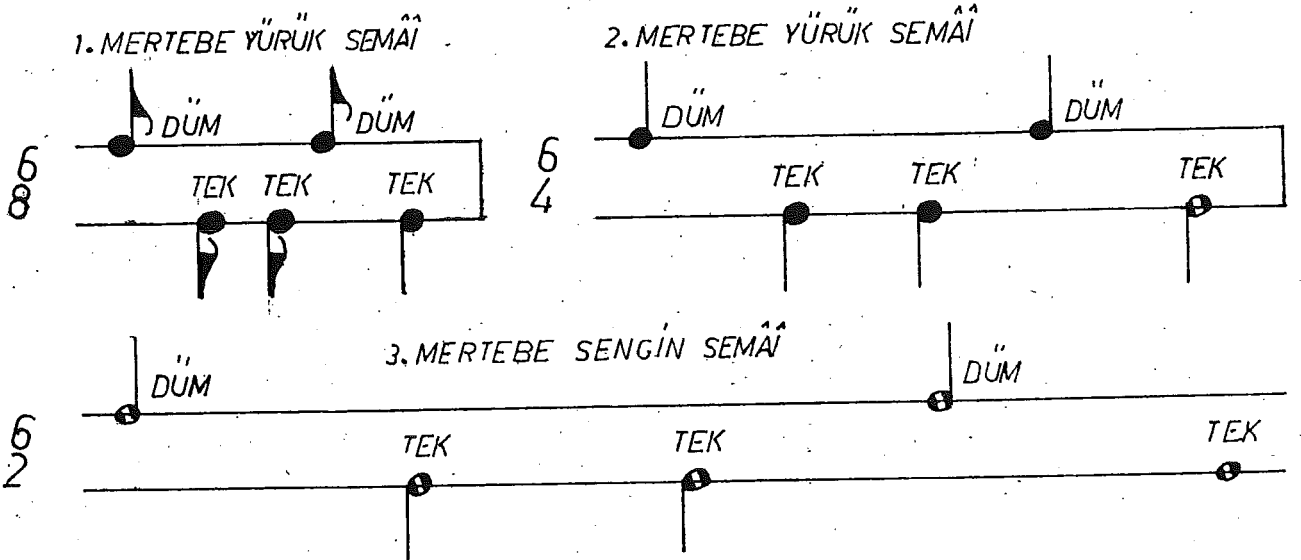
Bir ölçünün zaman ve (vuruşları) vurguları değişmeden birim notunun büyüüp küçülmesine o usûlün mertebesi denir. Ölçülerde kullanılan zaman birimlerinin kısa, uzun ya da dördüncü zaman olmalarına göre ölçülerin birinci, ikinci, üçüncü mertebesi olabilir. Mertebe değişiminde bazı mertebeler özel adlarda almışlardır.

Örneğin :

1. MERTEBE YÜRÜK SEMÂÎ

2. MERTEBE YÜRÜK SEMÂÎ

3. MERTEBE SENGİN SEMÂÎ

Mertebe farkları yazdığımız gibi kesin olmayabilir. Örneğin Bestekâr birinci mertebeden bir melodisini ikinci mertebe gibi ağırca uygulayabilir. Ya da ikinci mertebeden bir melodisini üçüncü mertebe gibi uygular.

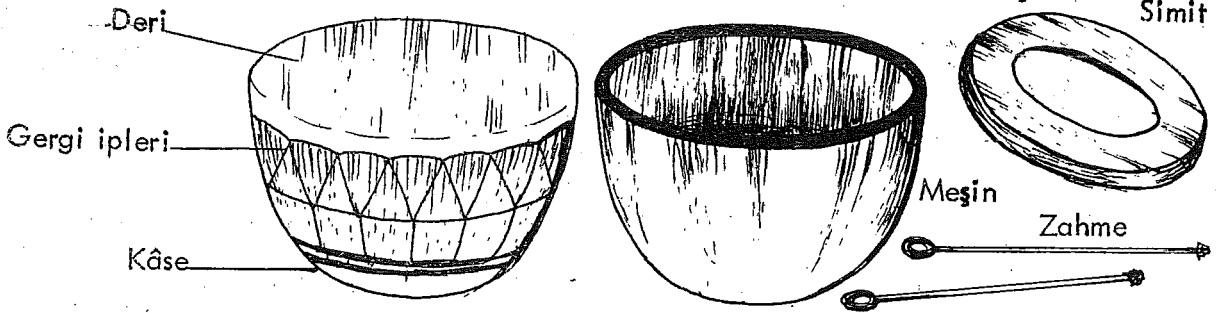
ÖLÇÜLERİN BÖLÜMÜ :

Ölçüler büyüklük ve küçüklüklerine göre iki kümeye ayrılmıştır. On beş zamanlı ölçülere kadar olan ölçülere küçük usuller. Diğerlerine büyük usuller denmiştir. Usûller bir de niteliklerine göre ayrılırlar. Basit usuller, Bileşik usuller. Bunlar iki ve üç zamanlı ölçülerdir. Örneğin : Nin sofyan ve semâf gibi. Bu iki usul Basit Usûl olup Başka ölçülerden yapılmadığı gibi başka ölçülerin yapımında katkıları olmuştur. Bu iki usûlden başka tüm usûller Birleşik (Mürekkap) usûllerdir.

KUDÜM

Kudüm vurma sazlarımızın içinde Mevlevî tekkelerinde çalınmış eski bir derili sazdır. Türk Musikisinde kullanılan usûllerin vurguları Zaman birimlerinin daha küçük parçalara bölünmesi ile arttırılarak velveleli şekilleri dediğimiz kalıpları yapılmış ve bunlarda tıpkı usûl kalıpları gibi saptanmıştır. Bundan gaye Mevlevî tekkelerindeki Mıtrıplar (Ayini şerifi okuyan ve çalan heyetler) da birden fazla Kudüm çalındığı için birlik, beraberlik ve âhengi elde edebilmek içindir. Diğer Tüm Derili ve vurgulu sazlar ana usûller esas olmak üzere çalıcının maharet ve hünerine bırakılmıştır.

Usûllerin velveleli (Kudüm Usûlü) şekillerinde de deyimler usûllerdeki gibi olup (Tahek) in yerine yalnızca (Hek) kullanılmış ve (Dü me) deyimi ilave edilmiştir.

Kudüm çalana (icra edene) Kudümzen denir. Mıtrıpta Kudümzen başı Mıtrıp heyetinin de reisidir. Kudüm iki adet dövme bakır tas üzerine deve derisi gerilmek suretile yapılmıştır. Seslerin madeniliğini yok etmek için bakırın üzerine önce kıtık, keçe gibi mat zeme konularak kalınca meşinle kaplanmıştır. Yine meşinden yapılmış iki simitin üzerine (ZAHME) adı verilen iki deynekle derilerin üzerine vurularak çalınmaktadır. Zahmeler muhtelif ağaçdan yapılmışsa da Gül ağacından yapılmışları daha makbuldür. Derilerin gerginliğine göre bir pes ses diğeri tiz ses verir. Pes (Kalın) ses verene DÜM, Tiz (İnce) ses verene TEK adı verilir. Kudümler tekkelerde yani kapalı yerlerde çalındıkça deriler gerildiği için kudümzenler önlerine aldıkları ıslak bezlerle zaman akord yapmağa çalışırlarmış. Bu gün Kudüm vurma sazı Türk Mûsikîsinin dinî olmayan bölümlerin de de kullanıldığı için akord olabilen ve ayaklı daha modern şekilleri yapılmıştır.

ZAHMELERLE VURGU :

Düm oturuşumuza göre sağ tarafa, TEK ise sol tarafa konur, Sağ elimize aldığımız zahme ile sağ kudüme (DÜM ve DÜ) ve yine aynı elimizdeki zahme ile sol kudüme (TE ve TEK) sol elimize aldığımız zahme ile sol kudüme, (TEK, ME, KE, KÂ) ları, sağ ve sol elimizdeki zahmelerin ikisi ile birden sol kudüme (HEK) ler vurulur.

Ana usûlleri vururken sağ el hiç bir zaman sol tarafa gitmezse, kudüm usûllerinde de sol zahme hiç bir zaman sağ kudüme gitmez. Kudüm çalınırken zahmelerin yukarıya kaldırılmamasına dikkat edilmelidir.

VELVELELERİN (KUDÜM ÖLÇÜLERİ) nin YAZILMASI :

Kudüm usûllerinide ana usûller gibi nota ile yazmak istersek tıpkı ana usûllerdeki gibi iki yatay ve paralel doğru kullanırız. Burada üstteki doğru sağ kudümü (DÜM) 'ü, alttaki doğru ise sol Kudümü (TEK) 'i gösterir.

Örneğin :

The image displays three examples of musical notation for Kudüm rhythms. Each example consists of two horizontal staves. The top staff is labeled 'S. KUDÜM' and the bottom staff is labeled 'Sol'. The first example shows the right kudüm (S. KUDÜM) with notes for 'DÜM' and 'DÜ', and the left kudüm (Sol) with notes for 'TEK', 'ME', 'TE', 'KE', 'TE', 'KÂ', 'TEK', and 'KÂ'. The second example shows the right kudüm (S. KUDÜM) with notes for 'DÜM' and 'DÜ', and the left kudüm (Sol) with notes for 'Sığ Zahme', 'TEK', 'ME', 'KE', 'KÂ', and 'HEK'. The third example shows the right kudüm (S. KUDÜM) with notes for 'DÜM' and 'DÜ', and the left kudüm (Sol) with notes for 'Sığ Zahme', 'TEK', 'ME', 'KE', 'KÂ', and 'HEK'.

Veya : Üç çizgi çizilerek yazılır. En üsteki çizgi sağ (Düm) Kudümü, Altındaki iki çizgi ise sol (Tek) kudümü gösterir. Ortadaki çizgiye sol kudüme sağ elimizdeki zahme ile vurduğumuz vurguları, en alttaki çizgiye ise sol elimizdeki zahme ile vurulan vurgular yazılır.

SIRRI KUDÛMİYE

NE DÛMDEDİR HİKMETİ NE TEK NE TEKÂSINDA
NEDE ZAHMESİNDEDİR NE RAST NE YEGÂHINDA
DERVİŞ OLMADA BULDUM SIRRI KUDÛMİYİYİ
MEVLANAYA NİYAZ ET VURDURUR SEMÂSINDA
Konya 1954

M. Hurşit Ungay

NİM SOFYAN USÛLÜ

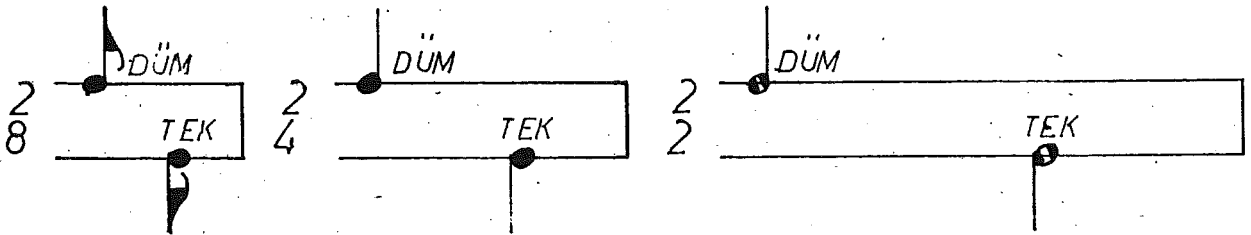
Nim sofyan usûlü iki zamanlı ve iki vurgulu mevcut basit iki usûlden birincisidir. Nim sözcüğü yarı anlamına geldiğinden Nim sofyan değiminden de dört zamanlı sofyan usûlü - nün yarısı anlamına da çıkarabiliriz. Bu (Nim) kelimesini diğer usûlleride ele aldığımız - da çok göreceğiz. Birinci ve ikinci mertebesi şarkı formlarında çok kullanılmıştır.

Eserlerden Örnekler :

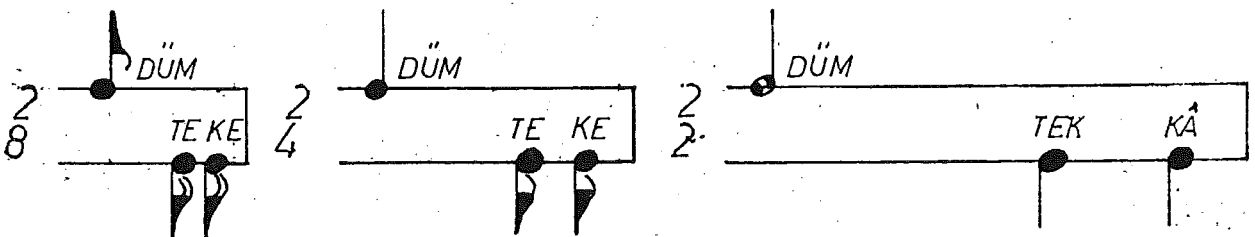
- 1- Kaptan zade Ali Rıza beyin SEGÂH şarkısı (Gel gitme gözüm kalmasın yollarda)
- 2- Aynı bestekârın HİCÂZ Fantezisi (Ufuklara yaslanmış yorgun dağlar sıra ile)
- 3- Sadettin Kaynak'ın HÜSEYNÎ şarkısı (Karşı dağdan uçan Turna)
- 4- Vecdi Seyhun'un SEGÂH şarkısı (Yine dargın kapattın pencereleri)
- 5- Münir Nurettin Selçuk'un SULTANİYEGÂH şarkısı (Sen şarkı söylediği zaman)

ZAMAN VE VURGULARI: $\begin{array}{c} \text{DÜM} \quad \text{TEK} \\ \text{1} \quad \text{1} \end{array}$

USÛL NOTASI:

VELVELESİ:

SULTANI-YEGAH
(Şarkı)

NİM SOFYAN

MÜNİR NURETTİN SELÇUK

Aranagme

Sen şar mı sōy le di ğin za man

Mey sim ler de ği şir ği bi ki mil

dar di ğim (Saz) Du dak la rım da do

ĝar di şa fak lar ve ğü naş ler (Saz)

Ge ğer di ğöz le rım den : öy le kız lar

ki (Saz) Fe cir den ka dıh

ler le nağ me iç miş ler (Saz)

Sen şar kı söy le di ğin za man ne ka dar

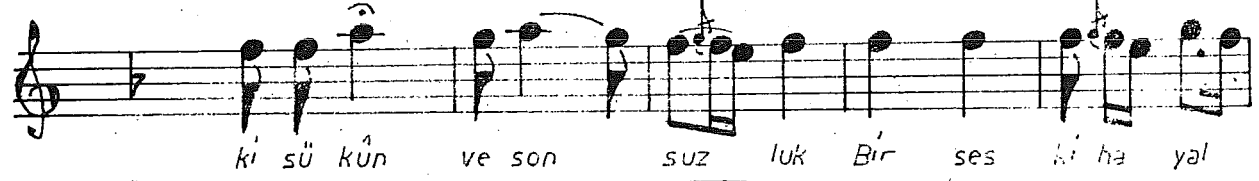
genç ti dün ya ve ne gü zel di

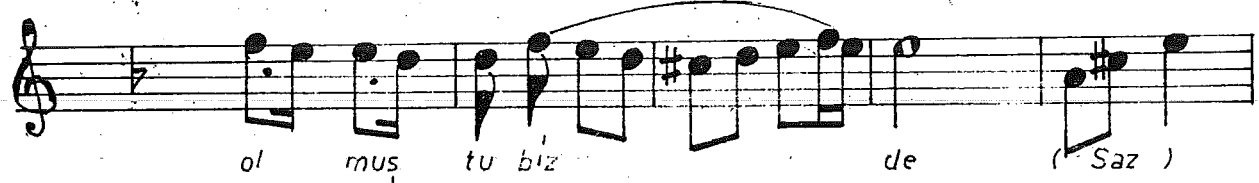
(Saz) Ba har sa bah la rı nın sı cak lı

ğı i çi miz de. (Saz) Bir ses

ki sü kün ve son suz luk Bir ses ki ha yal

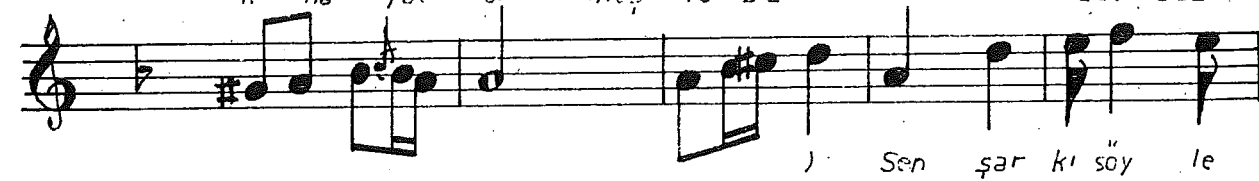
ol muş tu biz de (Saz)

Bir ses ki sü kün ve son suz luk Bir ses

ki ha yal ol muş tu biz de (Saz)

) Sen şar kı söy le

di ğin za man ba har ı çın de a lem

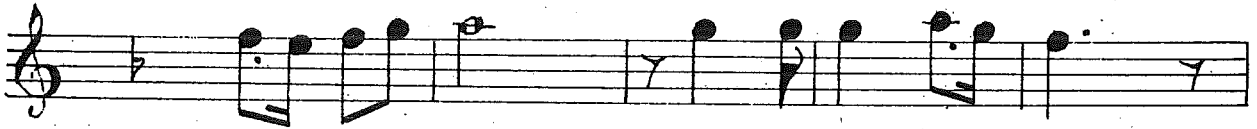
bah ti yar dı cân (Saz) Bir hil

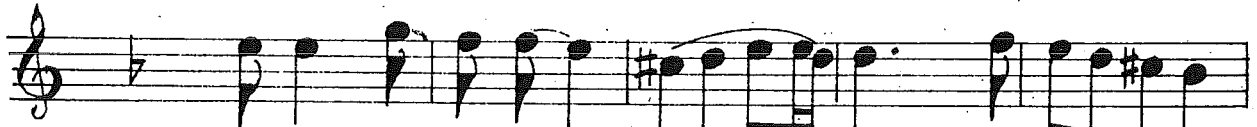
kat sa ba hı ki her sey be yaz dı

(Saz) Bir vaz ge çis sen den gay ri

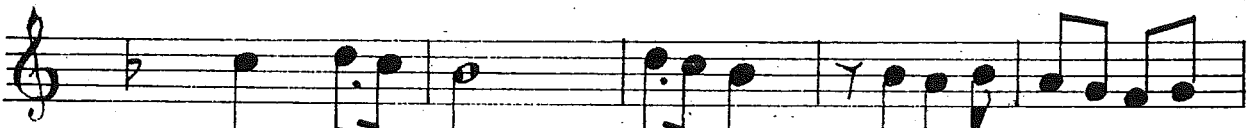
her şey den Öy le bir an ki

ha ya ta do yul maz dı (Saz)

Sen şar kı söy le di ğin za man öy le

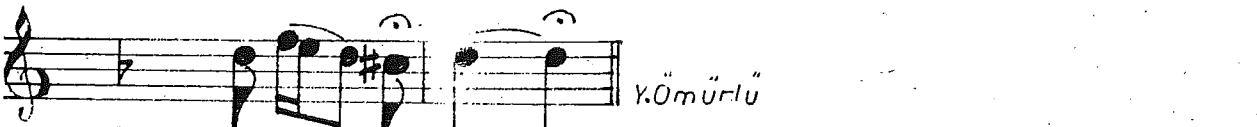
bir an ki an ki öy le bir an

ki (Saz) Ha ya ta do yul maz

dı Sen şar kı söy le

di ğin za man YÖmürlü

SEMÂÎ USÛLÜ

Semâî usûlü üç zamanlı üç vurgulu basit usûllerin ikincisidir. Türk Mûsikîsinde çok kullanılmış usûllerdendir. Dinî mûsikîmizde, saz semâîlerinin çoğu zaman dördüncü hanelerinde, şarkı formlarından çok eserler vardır. Batı mûsikîsinde bu usûlün karşıtına vals denir.

Eserlerden Örnekler :

- 1 - Dede efendinin FERAH-FEZÂ şarkısı
(Bir verdi râna, etdim temaşâ)
- 2 - Civan Ağa'nın NİHAVEND şarkısı
(Dil seni sevmeyeni sevmede lezzetmi olur)
- 3 - Denizlioğlu Ali bey'in ŞEHNÂZ - BUSELİK şarkısı
(Gönlüm alamam, yüzün göremem)
- 4 - Mes'it Cemil Bey'in NİHAVEND şarkısı
(Kanatları gümüş yavru bir kuş)
- 5 - Lem'i Atlı'nın FERAH - FEZÂ şarkısı
(Dinlendi başım dün gece bir parça dizinde)

ZAMAN VE VURGULARI:

DÜM TEK TEK
1 1 1

MERTEBELERİNE GÖRE USÛL NOTALARI:

3/4

DÜM TEK TEK

3/4

DÜM TEK TEK

VELVELESİ:

3/4

DÜM TEK TE KE

3/4

DÜM TEK TE KE

FERAĦ-FEZÂ
(Şarkı)

LEM'İ ATLI
(1869-1945)

SEMÂİ
(♩=130)

Aranâğme

Din

len di ba şım dün ge
ce bir par ça di zin de

Din len di ba şım dün ge
 ce bir par ça di zin de (Saz)
 Bir göz le ri a
 hu ki ta mam on se ki zin
 1 de (Saz) 2 de
 An mış tı gö nül
 aş kı nı yıl lar ca i zin
 de An mış
 tı gö nül aş kı nı yıl
 lar ca i zin de (Saz) Y.Ömürlü

SOFYAN USÛLÜ

Sofyan usûlü dört zamanlı üç vurgulu birleşik bir usûldür. Batı mûsikîsinden esinlenerek portede (C) harfi ile de gösterilir. Dinî mûsikîmizin câmi ve tekke ilâhilerinde, medhal (giriş)lerin bestelenmesinde, oyun havalarında ve şarkı türlerinde çok kullanılan usûllerimizden birisidir. Bu ölçüde zaman adedi artmış fakat vurgular zaman adedi kadar olmamıştır. Birinci darb (Düm) iki zamanlı ve kuvvetli, ikinci darb (TE) ile üçüncü darb (KE) birer zamanlı ve hafiftirler. 4/4 rakkamı ile gösterilen ikinci mertebesinde ki vurgu değimlerine DÜM TEK KÂ da denir. Bu usûl iki nim sofyandan meydana gelmiştir.

Eserlerden Örnekler:

- 1- Rif'at beyin SABÂ şarkısı
(Mübtelâyı aşkile âfetzede biçâreyim)
- 2- Nuri Halîl Poyraz'ın NİHAVEND şarkısı
(Hicranla tutuş bağrını yak, göz yaşın aksan)
- 3- Münir Nurettin Selçuk'un NİHAVEND şarkısı
(Kandilli yüzerken uykularda)
- 4- Cevdet Çağla'nın MUHAYYER şarkısı
(Değirmenin suyun kestiler mi dönmüyor)
- 5- Emin Ongan'ın KÜRDİLİHİCÂZKÂR şarkısı
(Nazında senin özlediğim eski cefa yok)
- 6- Sadettin Kaynak'ın EVC şarkısı
(Doğuyor ömrüme bir yirmi sekiz yaş güneşi)

ZAMAN VE VURGULARI:

DÜM	TE	KE	(	DÜM	TEK	KÂ	)
2	1	1		2	1	1	

MERTEBELERİNE GÖRE USÛL NOTALARI:

VELVELESİ:

SOFYAN
(♩=64)

SADETDİN KAYNAK
(1895-1961)

Do ğu yor öm rüme bir yir mi se kız
yaş güne şî
(Saz) (Saz)
Bir kuş ok şar dan gibisen saç ları
A vu cun dan a lı rım kiş günü
mi bir ok yaz şar i ken (Saz)
2 şar i ken (Saz)
Kokla rım el le ri ni gül le ri kok lar
gi bi ben (Saz)
Kok la rım el le ri ni gül le ri kok lar
gi bi ben (Saz)

TÜRK AKSAĞI USÛLÜ

Türk aksağı usûlü beş zamanlı üç vurguludur. Bu usûl ilkin Hacı Arif bey iki darblı olarak tertiplemiş DÜM (2) , TEK (3) zaman sıralamasına göre ayarlanmışsada sonradan İsmail Hakkı bey usûldeki üç zamanlı son (TEK) darbını ikiye ayırarak iki zamanlı (TEK) ile bir zamanlı (TEK) şekline getirmiş bu yeni tertibin başka bir tertib olduğunu düşünerek yeni kalıba kızının adı olan SÜREYYA usulü demişsede zamanla bu tertip kullanılır olmuş fakat adı TÜRK aksağı olarak kalmıştır. Bu usûl bir Nim sofyan ile bir semâf usûllerinden meydana gelmiştir. Şarkı türlerinde 5/8 lik birinci mertebesi kullanılmıştır.

Eserlerden örnekler :

- 1- Hacı Arif bey'in HÜZZÂM şarkısı
(Bahar oldu beyim evde durulmaz)
- 2- Hafız Yusuf efendi'nin RAST şarkısı
(Asude fikrim âvâreleñdi)
- 3- Şevki Bey'in HÜSEYİNİ Şarkısı
(Hicran oku sînem deler)
- 4- Zeki Arif Bey'in HÜZZÂM Şarkısı
(Bir çile ipeğimsin sen)
- 5- Lâtif Ağa'nın NİŞABÜREK Şarkısı
(Gel sevdiğim affeñ beni)
- 6- Hacı Arif Bey'in SUZNAK Şarkısı
(Yardım o güzel gözlere ey şûh-i sitemkâr)

ZAMAN VE VURGULARI : $\frac{DÜM}{2}$ $\frac{TEK}{2}$ $\frac{TEK}{1}$ ($\frac{DÜM}{2}$ $\frac{TEK}{3}$)

MERTEBELERİNE GÖRE USÛL NOTALARI :

The first level of notation is for a 5/8 time signature. It shows a DÜM note on the first beat, followed by two TEK notes on the second and third beats. The second level is for a 5/4 time signature, showing a DÜM note on the first beat, followed by two TEK notes on the second and fourth beats.

VELVELESİ :

The wavelle notation is shown in two levels. The first level is for a 5/8 time signature, showing a DÜM note on the first beat, followed by ME and HEK notes on the second and third beats, and a TEK note on the fourth beat. The second level is for a 5/4 time signature, showing a DÜM note on the first beat, followed by ME and HEK notes on the second and third beats, and a TEK note on the fourth beat.

SÛZ NÂK
(Şarkı)

TÜRK AKSAĞI
(♩ = 144)

HACI ÂRIF BEY
(1831-1885)

Yan dım o gü zel göz
le re ey ş u
hi si tem kâr Aş kın dık
dır e den ca ya nâr câ a ni mi bu
te ş i hic a Far te se le du ş u
car mah ş ar (Saz) Gün lüm
ya nı yor a te ş i hic
ran i le her
bar Cä nim a la cak
san ki be nim gam

ze i hun har

Taş mı yü re gin mer

ha me tin yok

mu gö nül ah mah

Aranağme

KÖmürlü

ZAFER USÛLÜ

Râuf Yekta bey tarafından tertib ve kullanılan bu usûlle tekbir veya zafer marşı dediğimiz eser bestelenmiş olup başkaca hiç kimse tarafından kullanılmamıştır. Beş zamanlı dört vurguludur. Birinci darb kısa ve hafif ikinci darb uzun ve kuvvetlidir. Uzun zamanlar kısa zamanlara göre daima kuvvetlidir. Kuvvetli zamanların hafif zamanlarla yer değiştirmesine "SENKOP" denir.

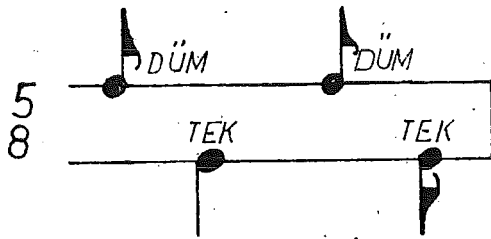
Eserlerden örnekler:

1 - Râuf Yekta Bey'in Zafer (Tekbir) marşı
(Allahü ekber, Allahü ekber kaim onunla mihrabı minber)

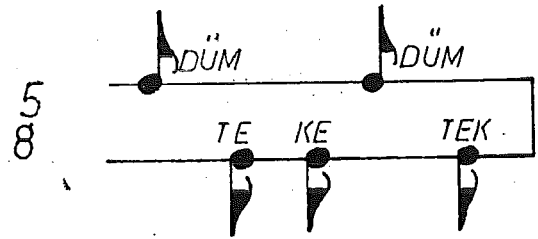
ZAMAN VE VURGULARI:

" DÜM TEK " DÜM TEK
1 2 1 1

USÛL NOTASI:

VELVELESİ:

RAST
(Tekbir Manzumesi)

ZAFER

RAUF YEKTA BEY

Al la'hü ek ber Al la'hü ek ber ka im o nun la
mih ra bı min ber tek bi ri mil li is la ma reh ber
Al la hü ek ber Al la hü ek ber di nim bu din dir
Al lah bir dir hak dir pey gam ber mil let di va net

dev let hi la fet da im be ra ber Al la hü ek ber

Al la hü ek ber za ti bir an cak bin bir dir is mi

nep bil dik ez ber din da şı mız dir kuş lar me lek ler

tuğ ba şa nav ber Al la hü ek ber Al la hü ek ber

lût fuyla ol sun ha li ha zar da ya hut se fer de

as ker mü saf fer ha ka ni mes rür a da sı müd ber

Al la hü ek ber Al la hü ek ber der ken o as ker

hem bah rü hem ber hem ley i muz lim hem mi ri en ver

hem rre di mak ber tek ra ri hü der Al la hü ek ber

Al la hü ek ber Al la hü ek ber Al la hü ek ber

Yürük Semâî usûlü altı zamanlı beş vurgulu bir usûlümüzdür. Türk Mûsikîsinin hemen hemen her form ve türünde kullanılmıştır. Dinî mûsikîmizde özel bir yeri olan mevlevî ayinlerinin üçüncü selâmlarının ikinci yarısı ile ilâhilerin yapımında kullanılmıştır.

Buna örnek olarak Karaağaç şeyhî Hüseyin baba'nın (Kemter kuluyum ben Alinin ol şahı keremdir) mısraları ile başlayan cumhur ilâhisini gösterebiliriz. Klâsik fasıllarımız zın son sözlü eserleri olan bütün Yürük Semâîler isimlerinden de anlaşılacağı gibi bu usûlle bestelenmiştir. Saz Semâîlerinin de çoğunlukla dördüncü haneleri de bu ölçü ile yapıldığı gibi, şarkı formunda da çok kullanılmıştır. İkinci ve üçüncü mertebelerine SENGİN SEMÂÎ (Ağır semâî) denir. Usûl iki tane semâî usûlünün birleşiminden meydana gelmiştir.

Eserlerden örnekler:

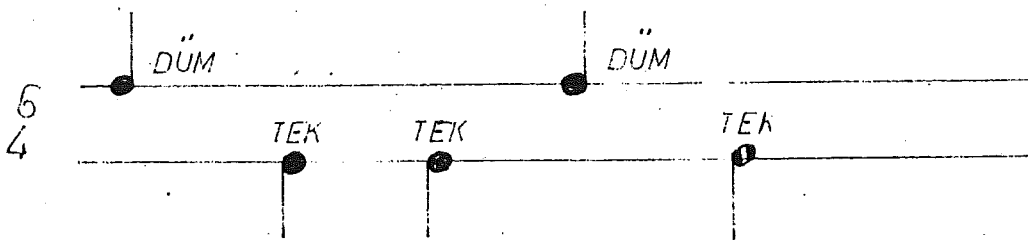
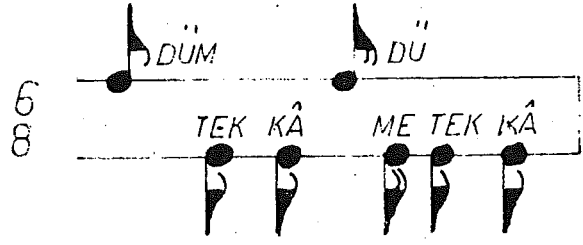
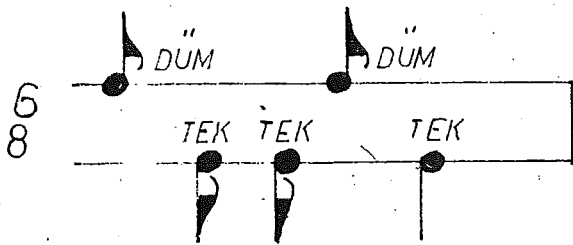
- 1- Zekâî Dede efendi'nin ŞEHNÂZ-BUSELİK Yürük Semâîsi
(Kul oldum bir cefakâre)
- 2- Hafız Post'un RÂST Nakış Yürük Semâîsi
(Biz âlûde-i sâgarı bâdeyiz)
- 3- Tab'ı Mustafa efendi'nin HÜSEYNÎ Yürük Semâîsi
(Ben gibi sana âşık-ı üftade bulunmaz)
- 4- Ziya Paşa'nın NİŞABÜREK şarkısı
(Mest-i nâzım kim büyüttü böyle bi pervâ seni)
- 5- Hüseyin Sadettin Ârel'in TAHİR şarkısı
(Kim dedi sana ey kız böyle gülşende kırdı)
- 6- Hacı Arif Bey'in NİHAVEND şarkısı
(Vücut ikliminin sultanısın sen)

ZAMAN VE VURGULARI :

DÜM TEK TEK DÜM TEK
1 1 1 1 2

MERTEBELERİNE GÖRE USÛL NOTALARI :

VELVELESİ :

HÜSEYİNİ
(Nakış Yürük Semâî)

YÜRÜK SEMÂÎ
(♩ = 120)

TABİ MUSTAFA EF.
(1705-1770?)

Ben gı bi sa na a şı kı üf -
Sen gı bi gü zel da hi bu dün

ta de bu lun - maz - maz - üf
ya de bu lun - maz - maz - dün

1 ta de bu - lun - maz 2 ya - de bu lun - maz

A va re di lem ben . - bi ça re di . lem - ben .

Ten nenni tennen ten nenni ten nen ten nenni te nen . ta - dir .

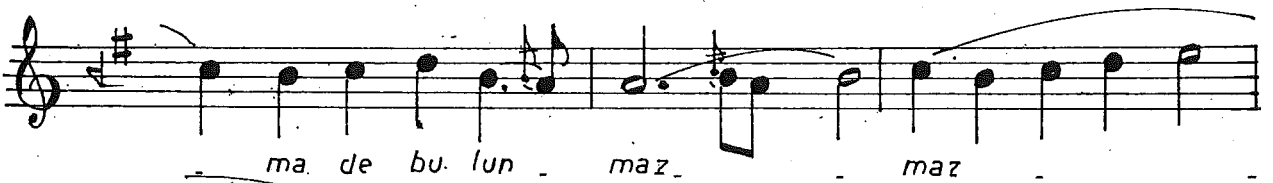
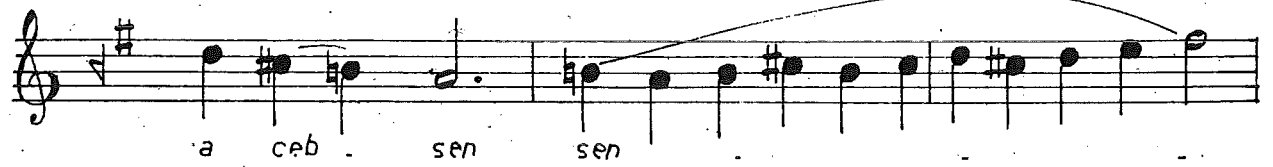
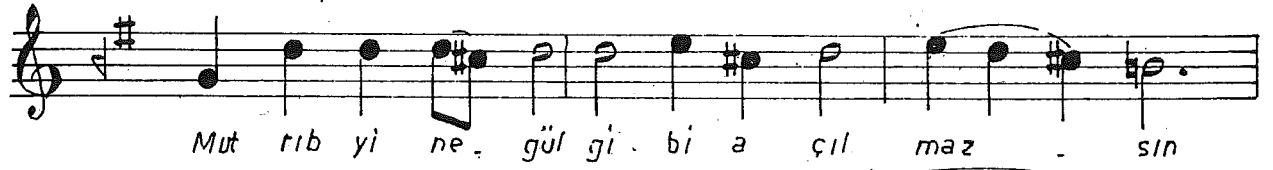
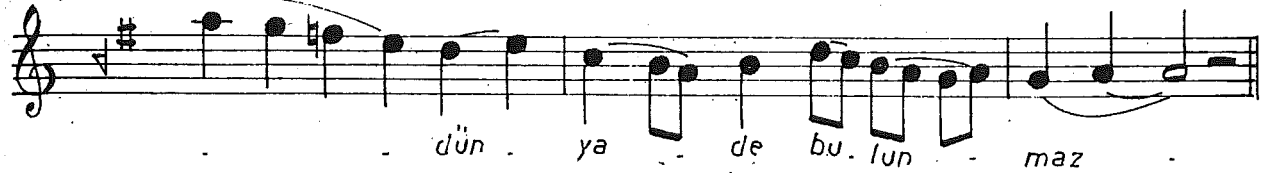
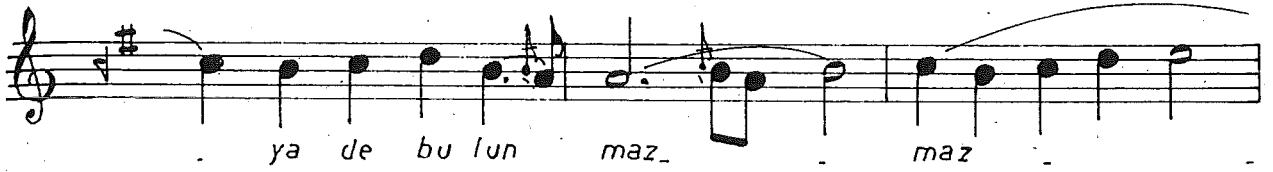
te nen ta - dir - ney dir dir - ten

ten - ten - ten

(♩ = 108)
ten . - ye le - lâ - li na lâ - ni - nam .

hay ra . . ni . nam ben a . şı . kı - gir ya - ni . nam

Mes ta ne mi sin - sen - - dü r da ne mi sin - sen

Yömürlü

NIHÂVEND

(Şarkı)

YÜRÜK SEMÂÎ
(♩=144)

HACI ÂRIF BEY
(1831-1885)

Vü cûd ik lî mi nin sul ta

ni sin sen Vü cûd ik lî mi nin

sul ta ni sin sen E fen dim

der di min der mâ ni sin sen

e fen dim der di min der mâ

ni sin sen Bu cis mi nâ tû vâ

ni sin sen Bu cis mi

nâ tû vâ nin câ ni sin sen

sen Y.Ömürlü

DARB USÛLÜ

Darb.usûlü altı zamanlı üç vurgulu hamami zade İsmail Dede tarafından tertib ve kullanılmış bir usûldür. Bu usûlle bir eser bestelenmiş değildir. Çünkü usûl eleştirildiği zaman görülürki: Semâî usûlünün 3/2 rakkamı ile gösterilen üçüncü mertebesidir.

Hamami Zade İsmail Dede efendi kendi bestelediği Yürük Semâîlerindeki melodik yapı itibarile 2-2-2 zaman ayırımını uygun gördüğü yerlerde bu tertibin Yürük Semâî usûlünden ayrı bir tertib olduğunu belirtmek için adına Darb demiştir.

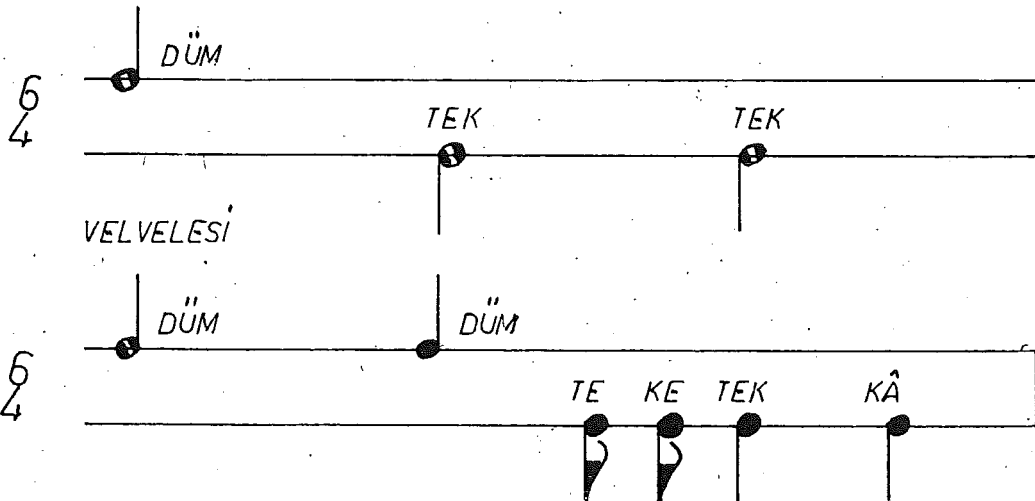
ZAMAN VE VURGULARI

DÜM
2

TEK
2

TEK
2

USÛL NOTASI:

Sengin Semâî usûlünün, Yürük Semâî usûlünü anlatırken onun mertebesi olduğunu söylemiştik. Diğer usûllerde mertebeler ayrı birer özel isim, almadıkları halde yalnız Sengin Semâî'ye bir isim verilmesi kanımızca Yürük Semâî formlarından ayırmak için olsa gerektir.

Bu usûlle Ağır semâiler bestelenmiş ve şarkı yapımında da kullanılmıştır.

Eserlerden örneklerimiz :

- 1- Nazım'ın ŞEHNÂZ Ağır Semâîsi
(Didem yüzüne nazır)
- 2- Hamami Zade İsmâîl Dede efendi'nin ACEM-AŞİRAN Ağır Semâîsi
(Ey lebler-i gonca yüzü gül servi bülendim)
- 3- Bimen Şen'in ACEM-AŞİRAN şarkısı
(Zehrolsa bile nuş edelim câm-ı şarabın)
- 4- Refik Fersan'ın TAHİR-BUSELİK şarkısı
(Canlandı hayalimde o şuh sazı elimde)
- 5- Endurunlu Ali bey'in UŞŞAK şarkısı
(Affeyle günahım ne'olur ey şuhi pesendim)

ZAMAN VE VURGULARI :

DÜM	TEK	TEK	DÜM	TEK
1	1	1	1	2

USÛL NOTASI

VELVELESİ

SENGİN SEMÂİ
($\text{♩} = 44$)

İSMÂİL DEDE EF.
(1778-1846)

Ey Ey lebgam leze ri gon (Saz)
caşu yübi züci gülhan (Saz)
serşe vi bü len hi le ven
dim dim ser vi bü len
dim hey câ nım (Saz)
câ nım yel lel lel (Saz)
lel lel lel li (Saz)
mi rim yel le le lel le
lel le lel li (Saz)

câ nim e fen.
 1
 dim hey câ nim
 2
 dim hey câ nim
 Bend ey le di sev (Saz)
 da yı mu lah.
 bet be ni câ
 na (Saz) ah be ni câ
 na hey câ nim (Saz)

Yömrü

Bu eserin notası (15) sayılı Dârüelhan neşriyatından alınmıştır.

SENGİN SEMÂÎ

ENDERÛNLU ALİ BEY
(1830 - 1897)

(♩ = 68)

Af fey le gü na him no
lur ey şu hi pe sen
dim (saz) dim (saz)
Kıy dim se nin aş kın i
Sev mek se ni suç i di
le ben kat ken di me ken
fa kat sev sev fen
dim (saz) dim (saz)
Ağ ya re ve fa ben de
ne bu cev ri be ğen
dim (saz) dim (saz)

Y.Ömürlü

Devr-i hindî usûlü yedi zamanlı beş vurgulu bir usûldür. Yürük Semâf usûlünden farklı sondaki DÜM vurgusundaki bir zaman değerinin iki zaman değerine çıkarılmış olmasıdır. İkinci mertebesine Sengin Devr-i Hindî de denir. Her iki mertebeside dini mûsikîmizin ilahi formlarında kullanıldığı gibi şarkı bestelenmesinde de kullanılmıştır. Dede efendi'nin TEBRİZ HAVERAN ilahisi (Derviş olan kişinin sözleri ümrân olur), Eyyübî Ali Rıza Şengel'in REHAVÎ Cumhur ilâhisini (Her nekim kişi görürse ol ona mabûd olur) ilahilerini dini eserlere örnek gösterebileceğimiz gibi sengin Devr-i Hindî usûlünde dahi dinî eserler bestelenmiştir. Bu usûl bir Semâf usûlü ile bir Sofyandan meydana gelmiştir.

Eserlerden örnekler :

- 1- Mahmut Celâlettin Paşa'nın HÜZZÂM şarkısı
(Değildi böyle evvel tarz-i tavrın)
- 2- Hafız Eşref efendi'nin HÜSEYNÎ şarkısı
(Dil-rübâsın sevdiğim yoktur nazîrin bîriya)
- 3- Hacı Faik Bey'in NİHAVEND şarkısı
(Ümidim kalmadı cânâ nedir bu gönlüme çare)
- 4- Fehmi Tokay'ın Sengin Devr-i Hindî BUSELİK şarkısı
(Benden ayrı düştün artık bir teselli bulamazsın)
- 5- Nevres bey'in FERAH-FEZÂ şarkısı
(Yıllarca ben seni aradım durdum)

ZAMAN VE VURGULARI :

DÜM TEK TEK DÜM TEK
1 1 1 2 2

MERTEBELERİNE GÖRE USÛL NOTALARI

VELVELESİ

The image shows three musical staves illustrating the notation for Devr-i Hindî usûlü. Each staff has a 7/8 or 7/4 time signature. The notes are represented by dots on a staff with stems pointing down. The first staff (7/8) shows a sequence of notes: DÜM, TEK, TEK, TEK, DÜM. The second staff (7/4) shows: DÜM, TEK, TEK, TEK, DÜM. The third staff (7/4) is labeled 'VELVELESİ' and shows: DÜM, TEK, TE KE TEK, KÂ, TEK, KÂ. The notes are connected by horizontal lines, and the rests are indicated by the spacing between notes.

FERAH-FEZÂ
(Şarkı)

DEVİR-İ HİNDİ
(♩ = 100)

NEVRES BEY
(1823-1937)

Yıl lar ca ben
se ni a ra dım
dur dum (Saz
) Bül bü lün
se sin de gü
lün koy nuh
da Bül
bü lün se sin de
gü lün koy nun
da

YÜRÜK SEMAİ

YÜRÜK SEMAİ

Yıl dız la ra bak tım

(Saz) um mâ

na sor dum (Saz

) Yıl lar ca boş ye

re boş ye re (Saz

) koş tum koş tum

yo rul dum Gön

lū mün i çin de

bul dum so nun

da Y.Ömürlü

DEVİR-İ TURAN

Devir-i Turân usûlü yedi zamanlı üç vurguludur. Daha çok 7/16 rakkamı ile gösterilen mertebesi kullanılmıştır. Elimizde örneklerimiz azdır. Hüseyin Sadettin Arel'in özel isim verdiği "Köy Düğünü" gibi eserlerle, Köçekçe ve oyun havalarının yapımında kullanılmıştır. Bu usûl iki nim sofyan ile bir semâînin bir eşiminden meydana gelmiştir.

Eserlerden örnekler :

- 1- Necdet Varol'un KARCIOĞAR Köçekçesi
(Gül, gül güzel güller açılsın)
- 2- HÜMAYUN Rumelî türküsü
(Gide gide aman yadellerim dirildi)

ZAMAN VE VURGULARI:

DÜM	TEK	TEK
2	2	3

USÛL NOTASI:

7/16

7/8

VELVELESİ:

7/16

7/8

HUMAYÜN
(Rumeli Türküsü)

DEVİRİ TURÂN

Gi de gi de a man ya re le

rim di ril di

Git me de dim yâr boy nu

ma sa ril di

Git me de dim yâr boy nu

ma sa ril di

di Y.Ömürü

DÜYEK USÛLÜ

Düyek usûlü sekiz zamanlı beş vurguludur. Türk Mûsikîsinin her formunda kullanılmıştır. Birinci mertebesi 8_8 , ikinci mertebesi 8_4 , üçüncü mertebesi 8_2 rakamları ile gösterilir. İkinci ve üçüncü mertebelerine ağır düyekte denir. Bazı notalarda eserin baş tarafına usûl ismi olarak düyек yazıldığı halde, portede rakkamı kullanılmıştır. Bu tabiki yanlıştır. Usûl rakkamı bahsinde görüldüğü gibi sekiz zamanlı bir usûlde daima yukarıya sekiz rakkamı yazmaya mecburuz.

Düyek usûlü cami ve tekke ilahilerinde örneğin Dede efendinin Sûznâk ilâhisi (Ben bilmez idim gizli ayan hep sen imişsin), Zekâî Dede efendi'nin Hicâzkâr cumhur ilahisi (Şöyle sakla sır-ı aşkı tende cânım duymasın) Bazı mevlevî ayinlerinin birinci selâmlarında olduğu gibi peşrev, oyun havaları, şarkı yapımında da kullanılmış gönümüzde de en çok kullanılan usûllerimizdendir. Bu usûl iki sofyan usûlünden meydana gelmiştir.

Eserlerden örnekler :

- 1- Hacı Faik bey'in SÜZ-NÂK şarkısı
(Kuzucağım ne kağarsın benden)
- 2- Râkım Hoca'nın TAHİR - BUSELİK şarkısı
(Bakıp o şuh ile naz-ü niyaza meşk ederiz)
- 3- Cevdet Çağla'nın NİHAVEND şarkısı
(Bana bir zalimi Leylâ diye sevdirdi felek)
- 4- Lem'i Atlı'nın HÜSEYİNİ şarkısı
(Kamân olurki hacle-i visâlinde)
- 5- Tanburi Faize Ergin'in ACEM-AŞIRAN şarkısı
(Kime halim diyeyim, kime şekva edeyim)

eserlerini gösterebildiğimiz gibi pek çokta Peşrev örneklerini yazabiliriz. Düyek usûlü - nün ikinci mertebesine ağır düyек demiştik. Bunada örnek olarak :

- 1- Dede efendi'nin ŞEHNAZ şarkısı
(Sana ey canımın canı efendim)
- 2- Hamami Zade İsmâîl Dede efendi'nin SABÂ şarkısı
(Gûş eyle gel bülbülleri)

ZAMAN VE VURGULARI:

DÜM	TEK	TEK	DÜM	TEK
1	2	1	2	2

MERTEBELERİNE GÖRE USÛL NOTALARI:

8/8

DÜM TEK TEK TEK

4/4

DÜM TEK TEK TEK

2/2

DÜM TEK TEK

DÜM TEK

VELVELESİ:

8/8

DÜM TE KE TEK KÂ ME HEK TE KE

4/4

DÜM TE KE TEK KÂ ME HEK TE KE

DÜYEK
(96)

TANBÜRİ FAİZE ERGİN
(1894-1954)

Ki me hâ lîm di ye yîm
ki me şek va e de yîm
Ki me rûs var o. la yîm
ki me şek va e de yîm (Saz)
e de yîm (Saz) ki me bu da
şî de ru num ki me if hân
e de yîm (Saz) e de yîm (Saz)
Y.Ömürü

SABÂ
(Şarkı)İSMÂİL DEDE EF.
(1778-1846)AĞIR DÜYEK
(♩ = 64)

GÜŞ ey le

sel

bü: bü: le

ri (Saz)

Nûş ey le

AÇ sîn ku

câ JÜ

m. l. mü: mü: le

ri (Saz)

Rûl. sa re

sün bül le
 ri
 rûh sa re
 saç
 sün bül le
 ri (Saz) v.Ömürlü

Sekiz zamanlı üç vurgulu müsemmeH usûlüne Katakofti ismide verilmiştir. Yalnızca rakkamı ile gösterilen birinci mertebesi şarkı türlerimizin bestelenmesinde kullanılmıştır. İki semâf arasında konulan bir nim sofyandan meydana gelmiştir.

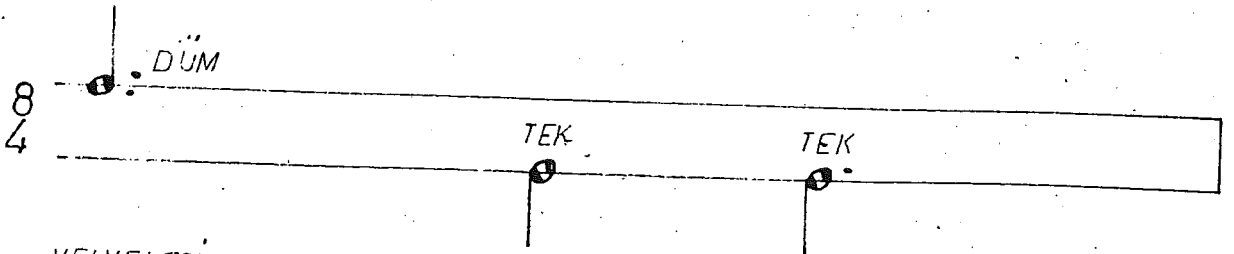
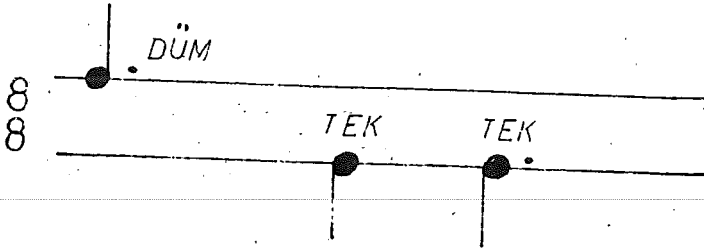
Eserlerden Örnekler :

- 1- Ziya Paşa'nın NİŞABÜREK şarkısı
(Bin zaman söylersin ol çeşm-i sühanperdaz ile)
- 2- Sabri Süha Ansen'in RAST şarkısı
(Bir derdi âşıkım, dermanım sende)
- 3- Şükrü Tunar'ın HÜSEYİNİ şarkısı
(Geçdi sevdalarla ömrüm)
- 4- Selimiyeli Hoca Ziya Bey'in TAHİR - BUSELİK şarkısı
(Nim nigâha kail olmam yokmudur bir harf atış)
- 5- Emin Ongan'ın UŞŞAK şarkısı
(Gönlümün bir halî varki gam değil kasvet değil)

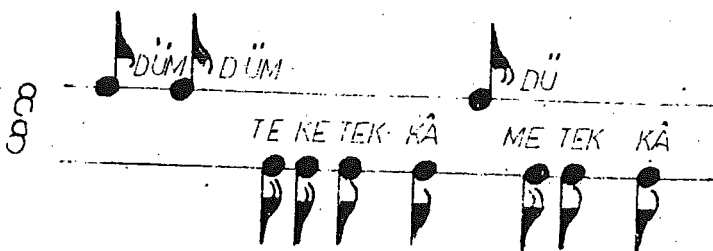
ZAMAN VE VURGULARI :

DÜM 3	TEK 2	TEK 3

MERTEBELERINE GÖRE USUL NOTALARI :

VELVELESİ :

MÜSEMİN

EMİN ONGAN
(1906-)

(♩ = 96)

Gön . lü mün . . bir ha . li var . . ki gam . de
 ğil . kas . . vet . de ğil ah . . gil (saz)
 Neş e der sen hiç . de ğil mah zu ni
 Mey o mey câ nan . o câ nan soh bet
 i fir soh kat . de . ğil (saz) Neş . e .
 ol . soh bet . de . gil Mey . o .
 der mey . sen hiç nan de o ğil câ mah zu ni i
 nan soh ni bet ol .
 fir . . kat . de . ğil (saz) An la tır
 soh . bet . de . gil
 bel . . ki . bu . söz . . ler der di mi . . er
 ba . . bı . na (saz) An la tır . . bel . .
 ki . bu . söz . . ler der di . mi . . er
 ba . . bı . na (saz) Y.Ömürlü

AKSAK USÛLÜ

Aksak usûlü dokuz zamanlı altı vurguludur. Usullerdeki hareket konusuna en güzel örnektir. 9/8 lik birinci mertebesine Aksak veya Yürük Aksağı ismi verilmiştir. Bunun biraz yürükçe vurulmasına ÇİFTE SOFYAN veya AYDIN ismi verilir. 9/4 rakkamı ile gösterilen ikinci mertebesine AĞIR AKSAK denir. Bunun biraz yürük vurulmasına ise ORTA AKSAK denildiği gibi AĞIR AYDIN da denir. Aydın ismi ile yine dokuz zamanlı başka tertibte bir usûlde mevcuttur. Bunun için sıralamayı ÇİFTE SOFYAN, AKSAK, ORTA AKSAK, AĞIR AKSAK şeklinde ele alabiliriz.

Aksak usûlü dinî mûsikîmizde kullanılmamış olarak bilinirse Sayın Yusuf Ömürlünün neşrettiği ilahiler cilt 2, sayfa 100 de İsmail Hakkı Dedeye ait SABÂ makamındaki cumhur ilahinin yürükçe kaydı ile Aksak usûlünde bestelendiğini görüyoruz. Bu usûl bir Sofyanla bir Türk Aksağının birleşmesinden meydana gelmiştir.

Eserlerden Örnekler:

Çifte Sofyan ;

- 1 - Suyolcu Salih Bey'in FERAHNÂK şarkısı
(Ey şuh-i cihan sevdi seni cân)

Aksak ;

- 1 - Dellal Zade'nin TAHİR şarkısı
(Ben sana mecbur olmuşum gel yavrucagım)
- 2- Şâkir Ağa'nın SUZ-İ DİL şarkısı
(Sevmişem ben kaddı mevzun)
- 3- Lemi Atlı'nın SÜZNAK şarkısı
(Yeter hicranlı sözler)
- 4- Bimen Şen'in SEGÂH şarkısı
(Dilde sevda sinede dağ-ı firâk)

Orta Aksak ;

- 1 - Dede efendinin EVC şarkısı
(Bülbül aşu ruz-ü şeb kârın neva)
- 2- Rifat Bey'in ŞEHNÂZ şarkısı
(Zülfüne bakdıkça ey şuh-i cihan)
- 3- Leylâ Hanımın SUZ-IDİL şarkısı
(Asuman ağlar hem inler giryabar oldukça ben)
- 4- Selânikli Ahmet Bey'in KÜRDİLİHİCAZKÂR şarkısı
(Kalbi sevda-zedeler ah ile daim inler)

Ağır Aksak ;

- 1 - Udî Arşak Efendinin NİHAVEND şarkısı
(Ey nihâl-i emelimden sararan penbe çiçek)
- 2- Sarı Onnik Efendi'nin KÜRDİLİHİCAZKÂR şarkısı
(Söyle Allah aşkına ey nevcivan)
- 3- Cevdet Çağla'nın aynı makamdaki şarkısı
(Şimdi hatırdamıdır âşık-ı nâlân acaba)
- 4- Bimen Şen'in SEGÂH şarkısı
(Bensiz ey gül aülşeni âlemde mey...

ZAMAN VE VURGULARI:

DÜM TE KE DÜM TEK TEK
2 1 1 2 2 1

MERTEBELERİNE GÖRE USÛL NOTALARI:

9
4

9
4

AKSAK USÛLÜ
VELVELESİ

9
4

AĞIR AKSAK USÛLÜ
VELVELESİ:

9
4

SEGÂH
(Şarkı)

BİMEN SEN
(1873-1843)

AKSAK
(♩=108)

Of of of of (Saz) Dil de sev dâ si ne de da ğı fi rak (Saz) Of of of (Saz) Ba şı ma dert ol du der din der de bak (Saz) of of of (Saz) of (Saz) of (Saz) of (Saz) Câ ni mi yak dı be nim bu iş ti yak (az) Of of of (Saz) of (Saz) of (Saz)

Miyân Karâr

Y.Ömürlü

KÜRDİLİHICAZKÂR
(Şarkı)

49

ORTA AKSAK

SELÂNIKLI AHMED BEY

(1869 1928)

(♩ = 75)

Kal bi sev da
ze de ler ah
i le da im
in ler (Saz
) Bira çık yâ
re ye dok tor
vuru lur mu
neş ter(Saz ter(Saz
) A şı kın zah
mı de ru nu

e zel den
iş ler (S a z E.Ömürlü

SEGÂH
(Şarkı)

AĞIR AKSAK
(♩ = 64)

BİMEN ŞEN
(1873-1943)

Ben siz ey gül
gül şe ni â
lem de mey nûş

ey le me (Saz

An de li bim
Her ne cev rey

aş kı nam has
ler sen et ah

ret le ha müş
de fe ra müş

ey le me (Saz

ey le me (Saz

Gön lü mü sah

ba yı hic ra

nın la sar hoş

ey le me (Saz

Zen ci ri aş kin dil bes te
 si yim Di Per vâ va nen ol nen ol dum dum
 bil mez mi sin sen sen
 Di Per vâ va nen ol nen ol dum dum bil mez mi
 sin sen Şem i ce mâ lin
 a şuf te si yim Şem i ce
 ma lin a şuf te si yim

Ömürü

EVFER USÛLÜ

Evfer usûlü de dokuz zamanlı altı vurguludur. Aksak usûlünden tek farkı son iki darb olan (TEK) lerin değerlerinin yer değiştirmesinden ibarettir. Tabi bu değişiklikle kuvvetli ve hafif zamanların da yerleri değişmiş olur. $\frac{9}{8}$ rakamı ile gösterilir. $\frac{9}{4}$ rakkamı ile gösterilen ikinci mertebesine Ağır Evfer denir. Bu usûle Evfer Aksağında denmiştir. Mevlevî âyinlerinin ikinci selamlarında birinci mertebesi, dördüncü selamlarında ise ikinci mertebesi kullanılmıştır. Şarkı yapımında da çok azda olsa bu usûlle bestelenmiş eserler vardır.

Evfer usûlü bir sofyarla değişik bir türden Türk Aksağının birleşmesinden meydana gelmiştir.

Eserlerden örnekler :

- 1- Nuri Halil Poyraz'ın Ağır Evfer NİŞABÜREK şarkısı
(Gel gör -ki mihanhane-i dilde neler oldu)
- 2- NİKİRİZ makamında Efem türküsü
(Dağ başında tüter duman, benim efem cesur yaman)
- 3- Kemâl Batanay'ın NİKİRİZ makamındaki Mevlevî Ayini'nin ikinci selâmı

ZAMAN VE VURGULARI :

DÜM	TE	KE	DÜM	TEK	TEK
2	1	1	2	1	2

MERTEBELERİNE GÖRE USÛL NOTALARI :

$\frac{9}{8}$

$\frac{9}{4}$

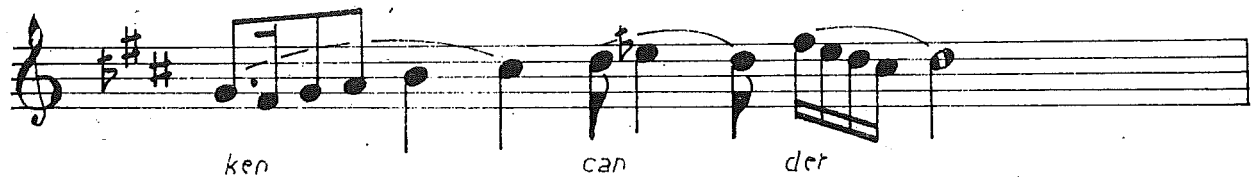
VEL VELESİ :

$\frac{9}{8}$

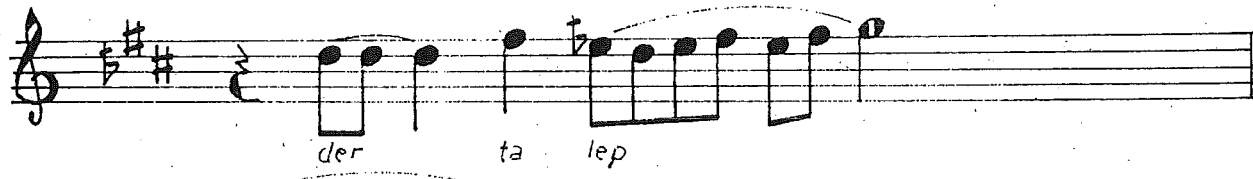
$\frac{9}{4}$

EVFER

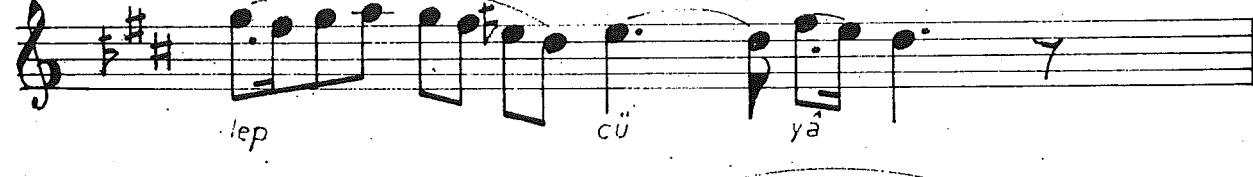
Ah Ey a
 şı kan
 kan ey a
 a şı kan
 (Saz) ez â
 â le mi
 mi cân â
 â me dem
 (Saz) Ser ri der
 der ri ken

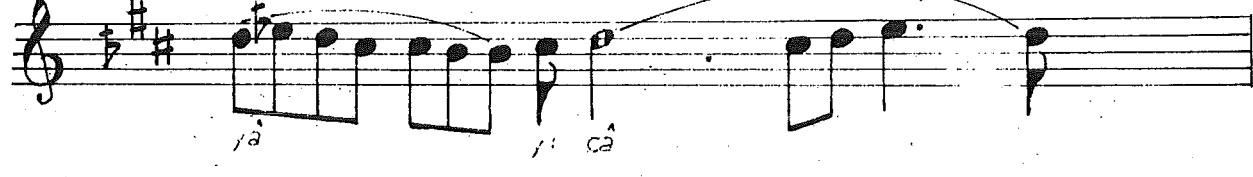
ken can der

der ta lep

lep cü yâ

yâ yî câ

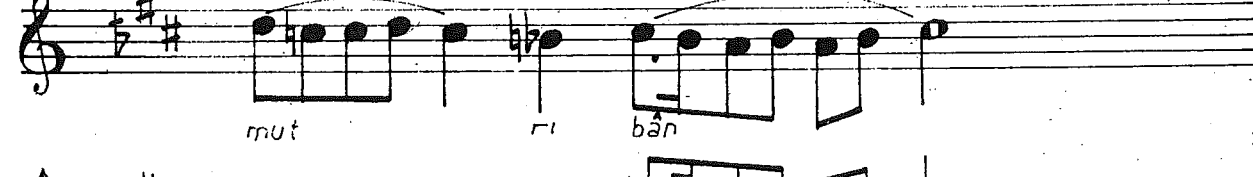
câ nân

â me dem

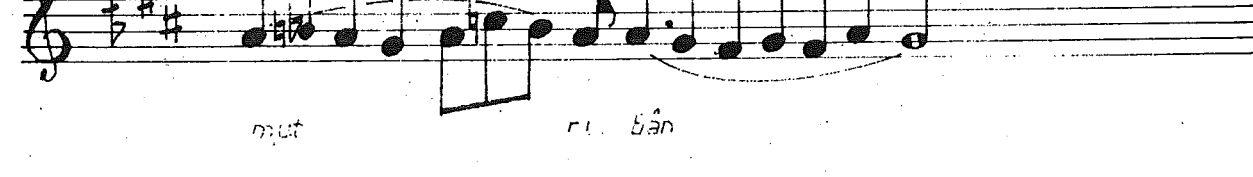
Saz ej mu

mut ri bân

bân mu

mut ri bân

(Saz) çün a

an de lib

lib. ez şev

şev ki gül

gül her dem

dem ga zel

(Saz) Sazt ez

ez ne vâ

vâ â ver

ver de em

zel han

a me dem

Ter ennüm

AYDIN USÛLÜ

Aksak usûlünü görürken ayrı düzümlerden oluşan başka bir Aydın usûlü olduğuna değinmiştik. Bu Kalıbdaki Aydın usulü dokuz zamanlı dört vurguludur. Birinci DÜM kuvvetli ikinci DÜM hafif, birinci TEK hafif ikinci TEK uzun ve kuvvetlidir.

Eserlerden Örnekler :

- 1- İsmail Hakkı Bey'in FERAH-FEZÂ eseri
(Mehtabda güzel olur Boğaziçi âlemi)
- 2- Şevki Bey'in UŞŞAK makamındaki eseri
(Zeybeklerle gezer dağlar başında)

ZAMAN VE VURGULARI:

DÜM	TEK	DÜM	TEK
2	2	2	3

MERTEBELERİNE GÖRE
USÛL NOTALARI:

9/8

9/4

VELVELESİ:

9/8

AYDIN

Meh tab da gü zel o lur

Bo gaz i çi a le mi

Meh tab da gü zel o lur

Bo gaz i çi a le mi

Saz he ye ti bir lik de

Din le sin ler nâ le mi

Saz he ye ti bir lik de

Din le sin ler nâ le mi

Aranağme.

A musical score for a single melodic line, presented on four staves. The music is written in treble clef with a key signature of one flat (B-flat) and a 7/8 time signature. The notation includes various note values such as eighth and sixteenth notes, as well as rests. A repeat sign is present at the beginning of the first staff. The piece concludes with a fermata over the final note, which is a half note with a sharp sign (F#).

Y.Ömürlü

RAKS AKSAĞI USÛLÜ

Raks Aksağı usûlü dokuz zamanlı dört vurgulu bir usûldür. Yalnız birinci mertebesi kullanılmıştır. Elimizde mevcut örnekleri azdır. Zaman değeri itibarile bir Türk Aksağı ile bir sofyanın birleşmesinden meydana gelmiştir diyebiliriz. Birinci darb Hafif ikinci darb TEK uzun ve kuvvetli üçüncü darb DÜM ise kuvvetli ve son TEK ise hafiftir.

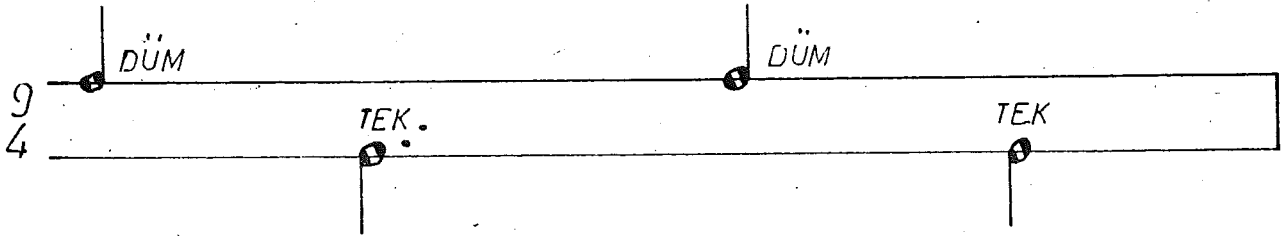
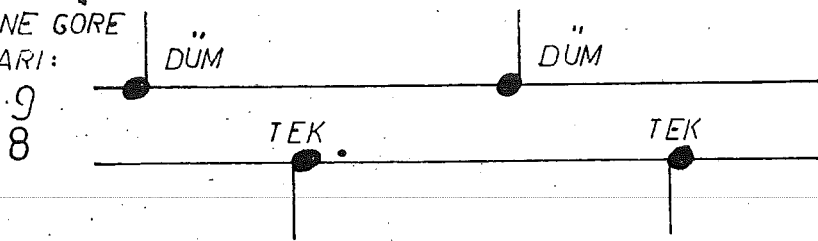
Eserlerden örnekler :

- 1 - Mustafa Çavuş'un HİSAR- BUSELİK Şarkısı
(Dök zülfünü meydâne gel)
- 2 - Refik Fersan Bey'in SEGÂH Şarkısı
(Herkes gitti yalnız kaldım meyhânede)
- 3 - Tanburi Faize Ergin'in NİHAVEND Şarkısı
(Kız sen geldin Çerkeşden)

ZAMAN VE VURGULARI:

DÜM TEK DÜM TEK
2 3 2 2

MERTEBELERİNE GÖRE
USÛL NOTALARI:

VELVELESİ:

RAKS AKSÂĞI

♩ = 184)

Aranajme

Her kes git ti yal nız kal dım

meý ha ne de Göz yaş la rı mı

ıç tim son pey ma ne de

Bu kalb dur du dün ge ce vi

ran ha ne de Bu kalb dur du

dün ge ce vi ran ha ne de

Her kes git ti yal nız kal dım

meý ha ne de Göz yaş la rı mı

ıç tim son pey ma ne de

OYNAK USÛLÜ

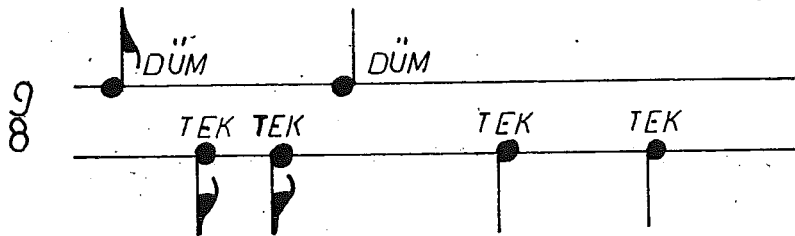
Oynak usûlü dokuz zamanlı altı vurguludur. 9/8 rakamı ile gösterilen birinci mer - tebesi ile Ege yöresi oyun havalarında Zeybeklerin yapımında kullanılmıştır. Kordon Zey beği bunlardan biridir. Türk Halk mûsikîsi repertuarındaki yine ege yöresine ait türküler - de (9/4) ikinci mertebesinin kullanıldığını görüyoruz. Muzaffer Sarısözenin derlediği Bergama yöresine ait (Entarisi mavili) Türküsünü örnek olarak gösterebiliriz. Muallim İs - mail Hakkı Bey'de bunlardan esinlenerek MAHÜR makamında bir zeybek havası bestele - miştir. Refik Fersandan alınan Tersaneli Ethem Efendi'nin KARCAĞAR (Çok zamandır gel mez oldun nevcivanım yanıma) güfteli şarkısında aslında OYNAK usûlü ile bestelendiğini görüyoruz. Oynak usûlü Semâî usûlünün birinci ve ikinci mertebelerinin birleşiminden meydana gelmiştir.

Eserlerden Örnekler : Sahibi bilinmeyen NEVÂ MUĞLA Halk şarkısı
Osman Pehlivan'ın SÛZ NÂK Şarkısı
(A benim mor çiçeğim)

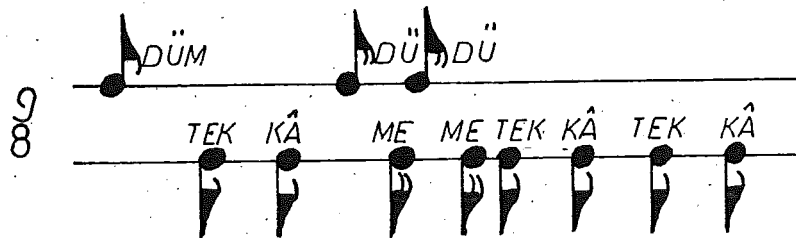
ZAMAN VE VURGULARI :

DÜM TEK TEK DÜM TEK TEK
1 1 1 2 2 2

USÛL NOTASI :

VELVELESİ :

NEVÂ
(Muğla Halk Şarkısı)

AĞIR OYNAK

Şu dağ la rın me
şe si gön lüm
Bil lur şı
şe si gön lüm
şe si gön lüm KÖmür-lü

ŞU DAĞLARIN MEŞESİ GÖNLÜM
BİLLUR ŞİSESİ GÖNLÜM
YANIKLIK KEMİĞE İŞLEDİ
ATEŞE DÜSTÜ GÖNLÜM

AMAN AMAN YAYLALARDA BÜLBÜL ÖTMESİN
EVLI OLANLAR HOVARDALIK ETMESİN.
EVLİLER HOVARDALIK EDERSE,
GENÇ KIZLAR EVLERİNDEN GITMESİN

AMAN AMAN KUYU BAŞI APAYDIN
GÜZEL YARIM CANLARA PEK KIYDIN
AMAN AMAN KONAN KUŞLAR
İNSAN YARINE CANLARMİ BAĞIŞLAR

OYNAK

A be nim mor çi çe ğim Sen dol dur ben i çe yim

A be nim mor çi çe ğim Sendol dur ben i çe yim

Ah det tim ye min et tim Uğ ru na o le ce ğim

Ah det tim ye min et tim Uğ ru na o le ce ğim

Aranağme

Y.Ömürü

AKSAK SEMÂÎ USÛLÜ

Aksak semâî usûlü on zamanlı altı vurgulu Türk mûsikîsinde çok kullanılmış usûllerimizden dir. Aksak usûlünden bir fazla zamanı (KE) vurgusuna ilave edilerek (KÂ) vurgusuna dönüştürülmesinden ibarettir. Dini mûsikîmizde Mevlevî ayinlerindeki saz bölümlerinden (Çok kısa) başka yerde kullanıldığı görülmemiştir. Bütün Saz Semâîleri (Dördüncü haneleri hariç) bu usûlle bestelenmiştir. Hemen hemen her makamdan yapılmış birçok Saz Semâîleri vardır. Klâsik faslımızın bestelerden sonra okunan sözlü eser olan Ağır Semâîler'in çoğu bu usûlle bestelenmiştir. 1016 rakkamı ile gösterilen mertebesine CURCUNA usûlü denir. Curcuna usûlü ismini alan DÜM (5) - TE (2) - KÂ (3) kalıbı da kullanılmıştır. İkinci mertebesine AKSAK SEMÂÎ, üçüncü mertebesine AĞIR AKSAK SEMÂÎ denir. İki değişik Türk Aksak'ının birleşmesinden meydana gelmiştir.

Eserlerden örnekler :

- 1- Hacı Sadullah Ağa'nın ŞEDARABAN Ağır Semâîsi
(Nedir Murad-ı Dil-i Kuy-i Yar Biz biliriz)
- 2- Recep Ağa'nın BUSELİK Ağır Semâîsi
(Niyazı nağme-i dil yârâ bizebân okunur)
- 3- Tanburi Ali Efendi'nin SUZ-İ DİL Ağır Semâîsi
(Kani yad-ı lebinle hun-i dil nûş etdiğim demler)
- 4- Ali Rif'at Çağatay'ın NİHAVEND Ağır Semâîsi
(Gördüm yine bir genç-e-i nâdide edâyı)
- 5- Zaharyan'ın HÜSEYİNİ Ağır Semâîsi
(Talatın devr-i Kamerde mihrî âlem tâb eder)
- 6- Mustafa İzzet Efendi'nin SEGÂH şarkısı
(Doldur getir ey sak-î gül-çehre piyâle)

Not : İkinci şekli dediğimiz kalıbında ise sondaki iki değerindeki (Düm) birer değerde iki darb şekline dönüşmüştür. Yalnızca Ağır Aksak semaîlerde Selimiyeli Hoca Ziya bey'in kullandığını Hocam Emin Ongandan öğrendim.

ZAMAN VE VURGULARI :

DÜM	TE	KÂ	DÜM	TEK	TEK
2	1	2	2	2	1

MERTEBELERİNE GÖRE USÛL NOTALARI :

10/8

10/4

VELVELESİ :

10/8

10/4

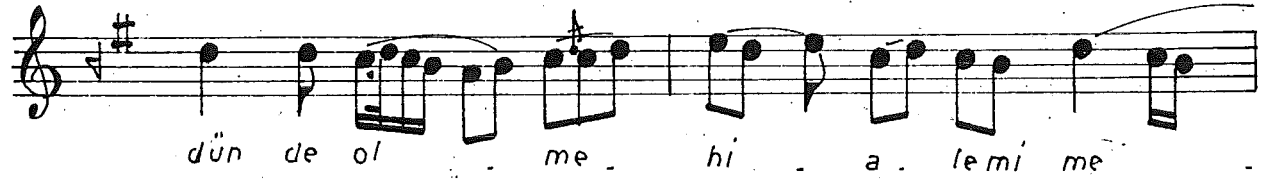
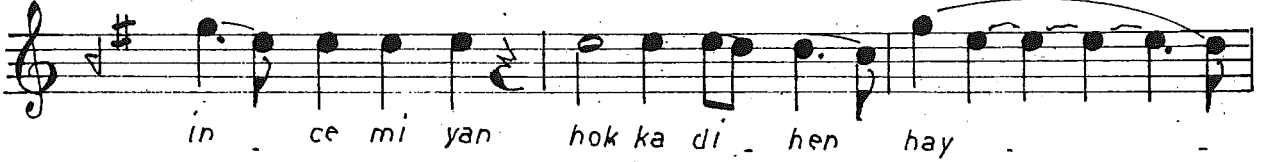
HÜSEYİNÎ
(Nakış Ağır Semâî)

AKSAK SEMÂÎ
(♩ = 108)

ZAHARYA
(? - 1740)

Tal a tın dev ri ka mer de
 mih ri a lem tab e der
 Sey ret on dör dün de ol me
 hi a le mi me hi tâb e der
 Mih ri di rah şa nim
 şa şa hı hu ba nim
 gel a öm rüm gel
 gel gel gel be nim
 câ nim gel Ta dir te ni ten
 ni ta ni ten dost ten

(♩ = 120)

Y. Ömürlü

10/4

Dol dur ge tir ey

sâ ki i gül

çe çeh re pi yâ

le gel hey câ nım

Sâ Bu. gar vec ye ti şir
hi le ver

bu ze bu zev ge ce lîk
ku sa fâ

de be def bez i me lâ
mi vi sa

le gel hey câ nım

le

Ak sey le ye tâ

Miyân'a

Karar

The image shows a musical score for three staves. The music is written in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a time signature of 4/4. The lyrics are in Turkish and are placed below the notes. The first staff begins with a long note on 'bâ' followed by a melodic line for 'de o ruh'. The second staff continues with 'sâ', 'sâ', and 're i â'. The third staff concludes with 'le', 'gel', 'hey câ', 'nim', and 'YÖMÜRLÜ'. The score ends with a double bar line and a repeat sign.

bâ de o ruh
 sâ sâ re i â
 le gel hey câ nim YÖMÜRLÜ

AKSAK SEMÂÎ EVFERİ USÛLÜ

Aksak usûlü ile Evfer usûlünün biri birinden farkı nasıl son iki darblarının değer bakımından yer değiştirmesinden ibaretse, Aksak Semâî Evferi'nde Aksak Semâî den farkı son iki darblarının değer bakımından yer değiştirmesinden ibarettir.

Usûlün yapısında Tıpkı Aksak Semâî gibi değişik düzümlü iki Türk Aksağının birleşmesinden meydana gelmiştir. Çoğu müzisyenler tarafından ayrı bir usûl olarak ele alınmamıştır.

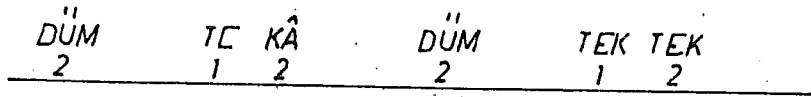
Eserlerden örnekler :

Medenî Aziz Efendi'nin HÜZZÂM şarkısı

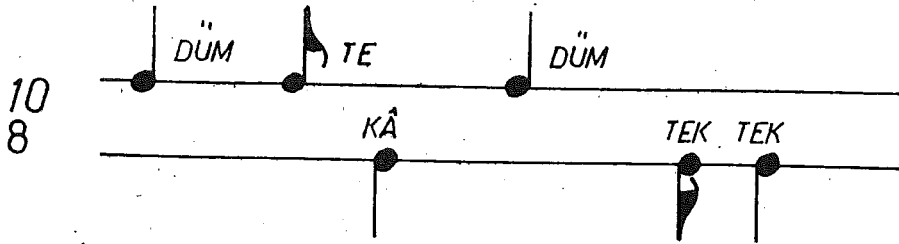
(Kerem eyle mestâne kıl bir nigâh

Şarâb-iç süzölsün o çeşm-i siyâh)

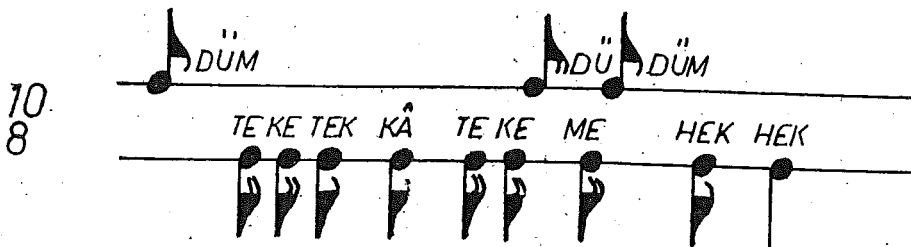
ZAMAN VE VURGULARI :

USÛL NOTASI :

VELVELESİ :

AKSAK SEMÂÎ EVFERİ
(♩ = 112)

MEDENİ AZİZ EFENDİ
(1842-1895)

Ah. Ke.rem. ey. le. mes tâ. ne. kıl . bir . ni . gâh

câ.nim. ke.rem. ey. le. mes tâ. ne. kıl . bir . ni . gâh

Ah Şa râb iç . sũ . zũl sũn . o. ceş . mi . sı . yah

câ nim şa . rab . iç . sũ zũl sũn . o. ceş . mi . sı . yah

Ah Bu bez mi sa . fâ . dir. gel ey . rû yi . mâh

câ nim. bu . bez mi . sa fâ dir . gel . ey . rû . yi . mâh

YÖmürlü

SÛZ-İ DİL
(Şarkı)CURCUNA
(♩=200)LEON HANCIYAN
(1860-1947)

Câ na ga mi aş
kın la pe ri şan ge zer ol
dum (Saz) dum (Saz)
Bir yer de ka rar
ey le ye mem der be der ol
dum Bir yer
de ka rar ey le ye mem
der be der ol dum (Saz)
Per va ne gi bi
aş k i le yan dım he der ol

dım (Saz) Per va
 ne gi bi aşk i le yan
 dım he der ol dım (Saz)
 dım (Saz) Aranağme
 Y.Ömürlü

Lenk Fahte usûlü on zamanlı altı vurguludur. Zaman adedi olarak küçük usûllerden sayılırsada daima ikinci mertebesi (104) , Beste yapımında kullanılmıştır. Vurgu olarak değişik bir uslûba sahiptir. Kelime anlamı topal güvercin demektir. (TEK) vurguları (DÜM) vurgularına göre daha uzun olduğuna göre Düm lere göre daha kuvvetlidir. İki Nim Sofyan arasına konulmuş iki semâiden meydana gelmiştir.

Eserlerden Örnekler :

- 1- Kemâl Batanay'ın HÜZZÂM bestesi
(Neden âmâlimi kırdın bıraktın.nâ-tüvan gönlüm)
- 2- Ali Rifat Bey'in NİHAVEND Bestesi
(Zülfün görenlerin hep bğhtı sÿyah olurmuş)
- 3- Zekâi Dede Efendi'nin SUZNAK Bestesi
(Serde hevâ-yı kâkül dilde hayâli cânân)

ZAMAN VE VURGULARI:

DÜM	TEK	DÜM	TEK	TE	KE
2	3	1	2	1	1

MERTEBELERİNE GÖRE USÛL NOTALARI:

10
8

DÜM

TEK

DÜM

TEK

TE

KE

10
4

DÜM

TEK

TE

TEK

KE

VELVELESİ:

10
4

DÜM

DÜM

DÜ

TE

KE

TEK

KÂ

ME

TEK

KÂ

TEK

KÂ

SÛZ NÂK
(Beste)

LENK FAHTE

(♩ = 72)

ZEKÂI DEDE EF.
(1825-1897)

Ah Sir de he va
va yı kâ küñ
dil de hâ yâ
ya li câ nâ
Si nem de da
da ğı fir kat çeş mim
he mi mi şe gir yan
İş ve ba zi men dil nü va
zi men çâ ra sa zi men.
ağ zi ba yı men

Çeş mim he mi
 mi şe gir yan te ne nen
 ni te ne nen ni dir dir ta na te ne nen ni
 gel a câ nim ru yi ma him ha li me
 rah mey le şa him be li be li be li öm rüm
 be li be li be li mi rim ah ha hey
 yi hey ah ha hey yi hey
 ah ha hey yi hey ah ha ya
 ri men Çeş mim he mi
 mi şe gir yan Y.Ömür lü

CENG-İ HARBİ USÛLÜ

Ceng-î harbî usûlü on zamanlı ve on vurguludur. Zaman sıralamasına bakıldığında iki Nîm Sofyan usûlü ile iki adet Semâî usûlünün birleşiminden meydana gelmiş birleşik bir usûldür. İsmindende anlaşılacağı gibi ceng havalarının yapımında Mehter mûsikîsinde kullanılmıştır. İlk darblar (DÜM) ler kuvvetli, ikinci ve üçüncü darblar (TEK) ler zayıftır.

Sayın Haydar Sanal Mehter Mûsikîsinde kullanılan Ceng-î harbî usûlünü on iki zamanlı olarak göstermektedir.

Eserlerden örnekler :

Refik Fersan'ın RAST eseri

(Bulam özünü, görem yüzünü)

ZAMAN VE VURGULARI :

DÜM TEK DÜM TEK DÜM TEK TEK DÜM TEK TEK
1 1 1 1 1 1 1 1 1 1

USÛL NOTASI :

10
8

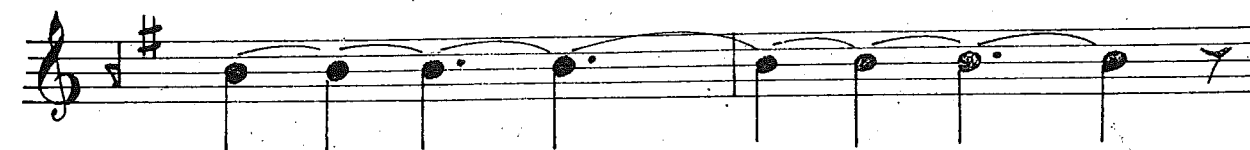
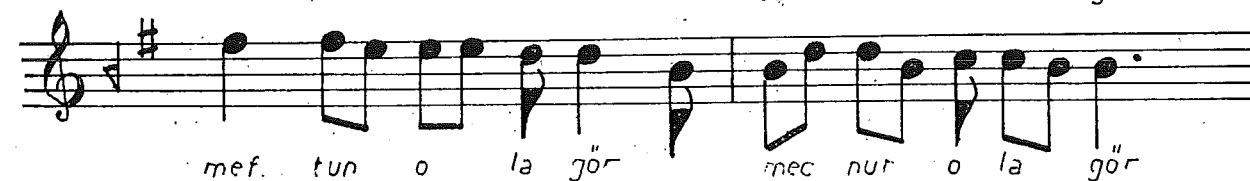
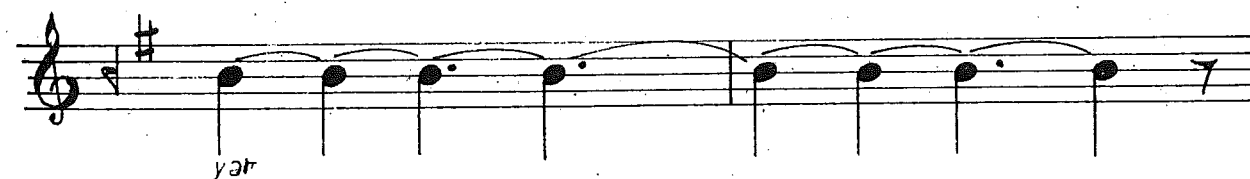
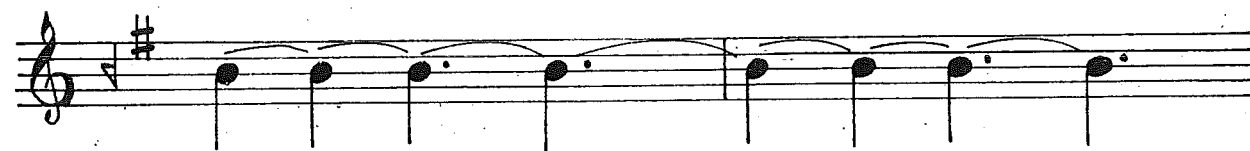
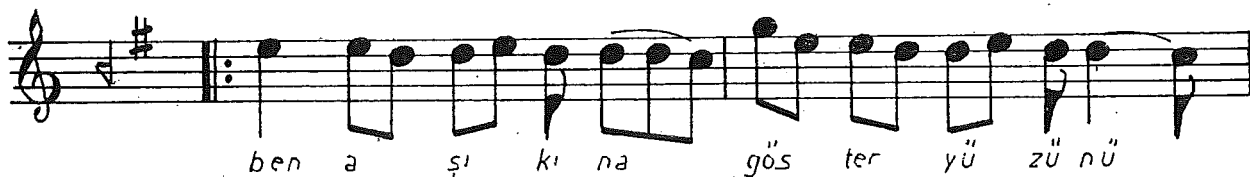
VELVELESİ :

10
4

ÇENGI HARBI
(♩ = 240)

REFİK FERSAN

Bu lam ö zü nü gö rem yü zü nü
 bir yü zü de hi gör mek di le mez
 vus lat da o lan hay ret de ka lan
 ak in di re mez ken din bu la maz

Her sa mü se her od la ra ya nan
Mef tun o la li mec nun o la li

hem bu benzi Mıs ri so lan da hi a ğ ak lar ğ ün di le mez re mez

Y.Ömürlü

TEK VURUŞ USÛLÜ

Tek vuruş usûlü on bir zamanlı, altı vurguludur. Yapısı bir Türk Aksağı ile Semâf usûlünün ikinci mertebesinin birleşmesinden veya Türk Aksağı ile Darb usûllerinin birleşiminden meydana gelmiştir diyebiliriz. Türk Halk Müsiksinde kullanılan bir yedi birleşik-usûller ile bir dört zamanlı ana usûlün birleşmesinden oluşan usûllere (ölçü) benzenmektedir.

ZAMAN VE VURGULARI :

DÜM	TEK	TEK DÜM	TEK	TEK
2	2	1 2	2	2

USÛL NOTASI :

11
8

VELVELESİ :

11
8

Havada kar sesi var
(Maraş - Elbistan)

TEK VURUŞ

BEKİR BÜKE
(Özel)

Ha va da da kar se si si var
Ba şın da da mor fe si var
A çın ba kın su go na ğı
İ çin de de yar se si var
le le ço bah ga rib o ğ lan

Dumanlı dağlar
Erzincan dağlarca koyu

TEK VURUŞ
(♩ = 136)

ALİ YILMAZ
N. ALAN
OSMAN ÖZDENKÇİ

Ba şı pa re pa re he yi he yi
Ba na di yor lar ki he yi he yi
du man lı da ğ lar ca oy yu oy yu
kar ol ma yın ca oy yu oy yu
Du man ey le nir mi he yi hey
Gö nül ey le nir mi he yi hey
kar yar ol ma yın ca hey hey

FRENKÇİN USÛLÜ

Frenkçin usûlü on iki zamanlı on vurguludur. Sadettin Heper'den alınan ikinci şeklindeki ise vurgu adedinde zaman adedi gibi on iki olmaktadır. Küçük usûllerden olmasına rağmen büyük usûller gibi ele alınmış ve ikinci, üçüncü mertebeleri kullanılmıştır. Dinî Müsikimizde kullanılmış usûllerimizdendir.

İki Semâf usûlü ile üç nim Sofyanın birleşmesinden meydana gelmiştir.
Eserlerden Örnekler : Dr, Suphi Ezgi'nin SÜZNAK bahariyesi

ZAMAN VE VURGULARI :

DÜM DÜM	DÜM DÜM	TEK KÂ	TEK KÂ	TEK KÂ
1 2	1 2	1 1	1 1	1 1

MERTEBELERİNE GÖRE USÛL NOTALARI:

1. ŞEKİL $\frac{12}{4}$

2. ŞEKİL $\frac{12}{4}$

VELVELESİ:

$\frac{12}{4}$

ME METE KETE KE ME ME TE KETE KE TEK KÂ TEK KÂ

SUZ NAK
(Bahariye)

DR. SUPHI

FRENKÇIN

1

The image displays four staves of musical notation in treble clef, key of D major (two sharps), and 4/4 time. The first staff begins with a treble clef, a key signature of two sharps (F# and C#), and a 4/4 time signature. A '3' is written above the first measure, indicating a triplet. The notation consists of eighth and sixteenth notes, some beamed together, and rests. The second, third, and fourth staves continue the melodic and harmonic progression. The fourth staff concludes with a double bar line and a repeat sign (two dots) at the end.

HÜZZÂM
(Türkü)

İKİZ AKSAK

Aranağme

Çır pı nır dın ka ra de níz

Ba kıp Tür kün bay ra ğı na

ah Öl me den bir gö rey dim

Dü şe bil sem a ya ğı na

Y.Ömürlü

İKİZ AKSAĞI USÛLÜ

İkiz aksağı usulü on iki zamanlı sekiz vurguludur. Bir Devri Hindî usûlü ile bir Türk aksağı usûlünün birleşmesinden meydana gelmiştir. Oyun havaları ve türkülerin yapımında kullanılmıştır.

Örnek eserimiz :

ÇIRPINIRDI KARADENİZ türküsü

(Çırpınırdı Karadeniz bakıp Türkün bayrağına)

ZAMAN VE VURGULARI :

DÜM	TEK	TEK	DÜM	TEK	DÜM	TEK	TEK
1	1	1	2	2	2	2	1

USÛL NOTASI :

12
8

VELVELESİ :

12
8

NİM ÇEMBER USÛLÜ

Nim Çember usûlü on iki zamanlı usûllerin ikincisidir. Yedi vurguludur. Küçük usûllerin içersinde (TA-HEK) vurgusu da bu usûlde kullanılmıştır. Nim kelimesinin yarı anlamına geldiğini Nim Sofyan usûlünde görmüştük. Nim Çember usûlüde yirmi dört zamanlı çember usûlünün yarısı anlamına gelmektedir. Bu usûlde Peşrev yapılmıştır. Hüseyin Sadettin Arel kitabında usûle örnek olarak Birinci mertebesi için Zurnazen İbrahim Aga'nın SÛNBÛLE, İkinci mertebesi içinde Muzaffer'in HÛSEYNÎ peşrevlerini göstermiştir. Usûl Bir Sofyan ile bir Nim Sofyanın iki defa tekrarından meydana gelmiştir.

ZAMAN VE VURGULARI :

DÜM	TE	KE	DÜM	TA	HEK	TE	KE
2	1	1	2	2	2	1	1

USÛL NOTASI :

VELVELESİ :

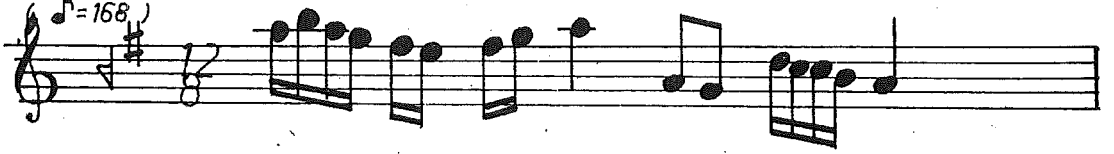
Not : Bu usûl yalnızca H. Sadettin Arel tarafından kullanılmıştır. Kendileri bu usûlden bir eser bestelememişlerdir. Çember usûlündeki peşrevleri bu kalıba göre yazmışlardır. Örnek olarak gösterdiğimiz peşrevde Kantemiroğlu'nda çember olarak gösterilmiştir.

SÜNBLÜC
(Peşrev)

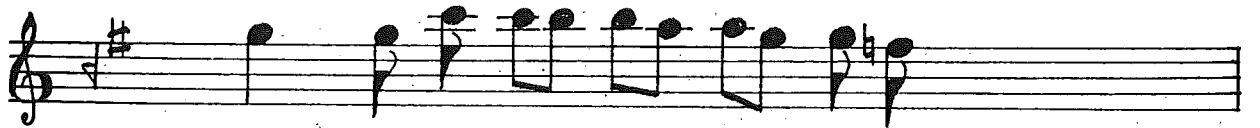
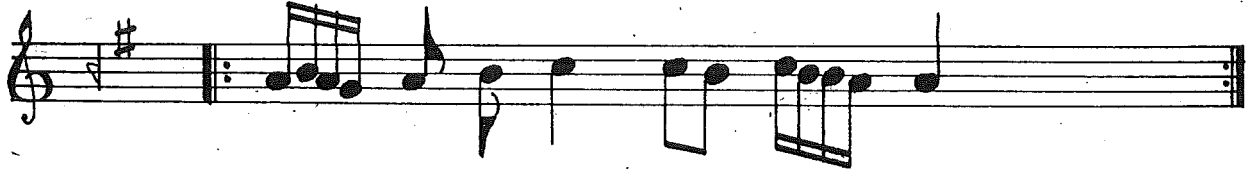
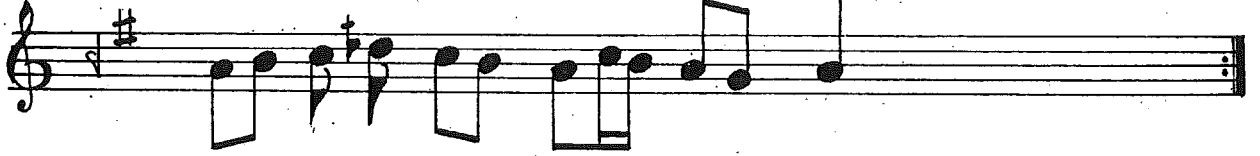
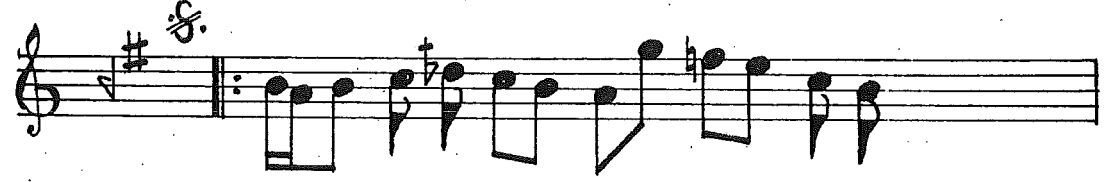
NİM ÇENBER

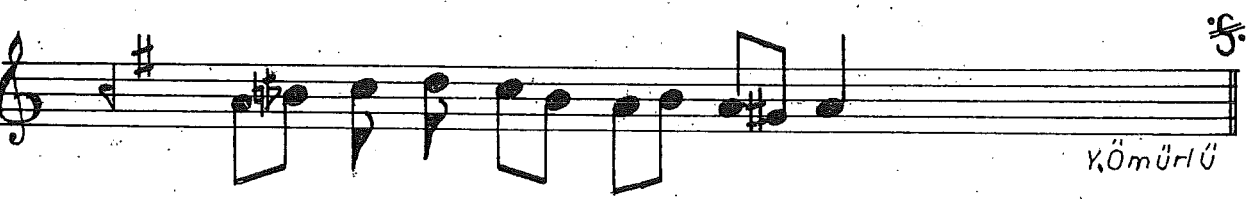
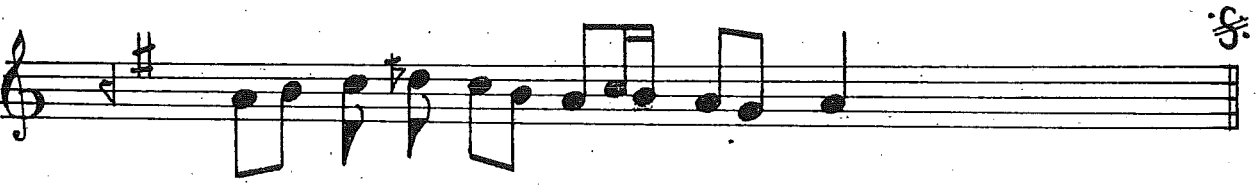
ZURNEZEN İBRAHİM AĞA

1. HANE

TESLİM

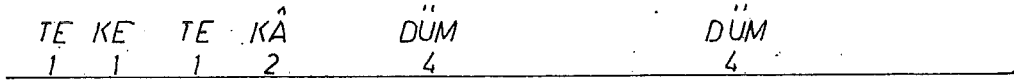
Nim Evsat usûlü on üç zamanlı altı vurguludur. $13_8, 13_4$ rakkamları ile gösterilen her iki mertebesinde kullanılmıştır.

Yirmi altı zamanlı Evsat usûlünün yarısı anlamına gelmektedir. Bütün ilahî türlerin de kullanılmıştır. Dini mûsikîmizde kullanılan usûllerimizin başlarında gelmektedir. Bir Türk Aksağı ile iki tane Sofyandan meydana gelmiştir.

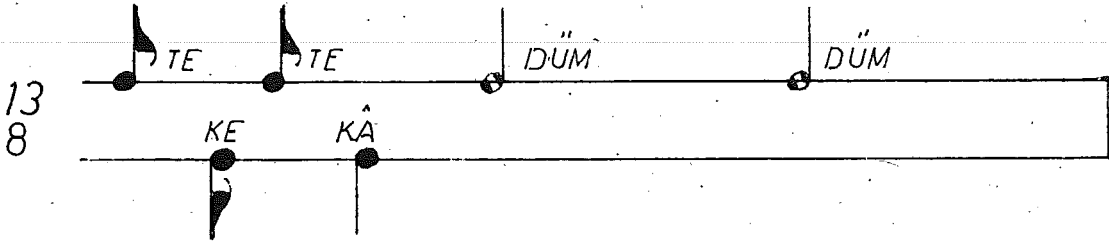
Eserlerden örnekler :

- 1- Nalburizade 'nin RAST tevşih-i
(Merhaba ey mevlid-i Peygamberi)
- 2- Zekâf Dede Efendi 'nin HİCÂZKÂR Cumhur ilâhisi
(Şöyle sakla sırr-ı tende cânım)
- 3- Şeyh Sâdık Efendi 'nin SABÂ ZEMZEME ilahi
(Melekler hâzır olmuştur niçin tevhide gelmezsin)

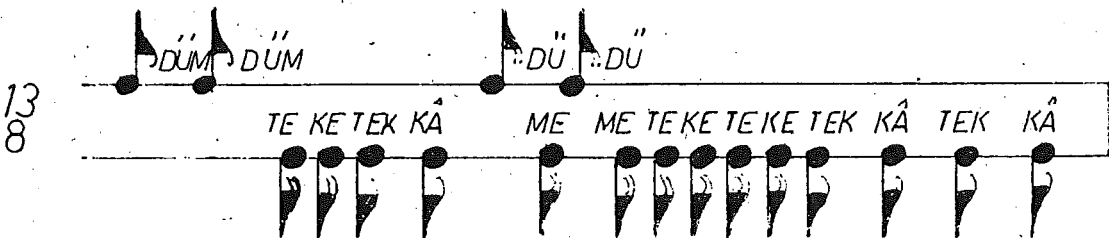
ZAMAN VE VURGULARI:

USÛL NOTASI:

VELVELESİ:

NÎM EVSAT

Mer ha bâ ey

mev li di pey

gam be rî

Gel be rû ey

rûh per ver ver

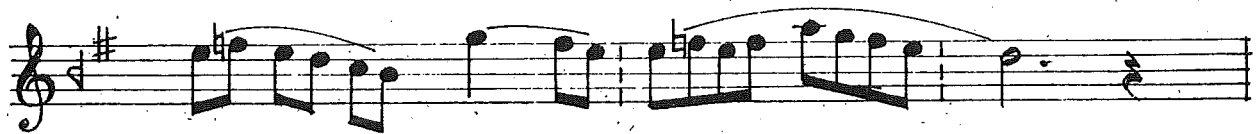
gel be rî ah

Mec li si mev

lid de dir zev

ku ne şât

yâ re sù lal

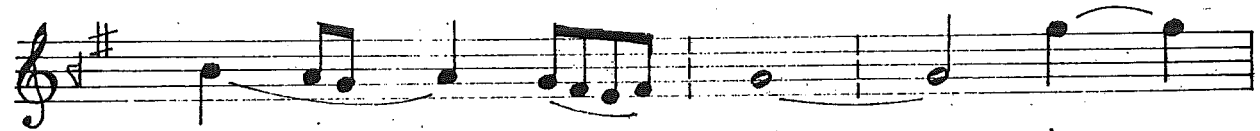
lah a man

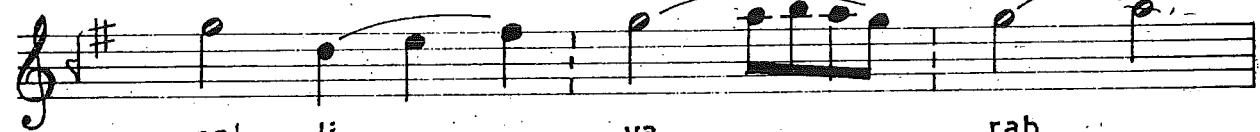
Dil o mec lis

te o lur gam

dan be rî hay

sal li ya rab

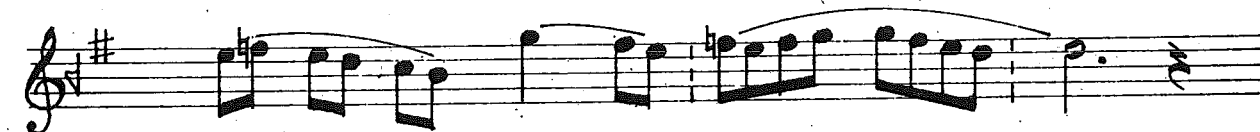
bî a lâ hay

ril ve râ

ya re sù lal

lah a man

ol du Hak ki

nin bu vir di
ez be ri YÖmürlü

The image shows a musical score for two staves. Both staves are in the treble clef and have a key signature of one sharp (F#). The first staff contains the lyrics 'nin bu vir di' and the second staff contains 'ez be ri YÖmürlü'. The music consists of a single melodic line with various note values and rests, including a final fermata on the last note of the second staff.

ŞARKI DEVRİ REVÂNİ USÛLÜ

Şarkı Devri Revanı onüç zamanlı dokuz vurguludur. İsminden de anlaşılacağı gibi şarkı formlarında kullanılmıştır.

Sadettin Heper Hocamız Zekâî Zade Ahmet Efendi'nin on'un zamanlı Şarkı Devrirevanı'nı kabul ettiklerini söylemiştir. Ana usûlün iki şekli vardır. İkinci şekli dediğimizde ; Usûlün ortasındaki ikişer değerdeki (DÜM-TEK) lerin kaldırılarak yerine bir Düyek usûlünün konmasından ibarettir. Bir samâî iki sofyan ve bir Nim Sofyanın birleşiminden meydana gelmiştir.

ZAMAN VE VURGULARI :

DÜM	TEK	TEK	DÜM	TEK	DÜM	TEK	TE	KE
1	1	1	2	2	2	2	1	1

USÛL NOTASI :

13
8

VELVELESİ :

13
8

HİCÂZKÂR (Şarkı)

ŞARKI DEVR-İ REVÂNİ

SADULLAH AĞA

Hı ram et gü
şe ne gûs cy
le ar ar dan
mu da ra yi câ nim
U A tan şı! dır gul şer ler
kad dı blı ref nûs tar cy
le yip ser câ yi mi
se men rah sa zâ yi câ nim
Sü züp ner g'is
le rin mec lis

de ser hoș ey

le mi na yi câ nim
Y.Ömürlü

RAST
(Bektâşî Nefesî)

BEKTAŞÎ DEVR-İ REVÂNÎ

Al dökeyim gevheri
Gezme yeter serseri
Bilmezsen gel beri
Medhiye-i Hayderi
Medhiye-i Hayderi

Y.Ömür-lü

BEKTAŞÎ DEVR-İ REVÂNÎ USÛLÜ

Bektâşî Devri Revânî usûlü on üç zamanlı dokuz vurguludur. İki Sofyan usûlü arası - na konmuş bir Türk Aksağından ibarettir. Başka bir tarifile Aksak usûlü ise Sofyan usûlü - nün birleşmesidir, diyebiliriz. İsminden de anlaşılacağı gibi Bektâşî tarikatında kulla - nılan ilahilerin (Nefes) bestelenmesinde kullanılmıştır.

Eserlerden örnekler :

Sahibi bilinmeyen RAST Bektâşî nefesi

(Al dökeyim gevheri , gezme yeter serseri)

ZAMAN VE VURGULARI:

DÜM	TE	KE	DÜM	TEK	TEK	DÜM	TE	KE
2	1	1	2	2	1	2	1	1

USÛL NOTASI:

DÜM TE DÜM DÜM TE
KE TEK TEK KE

VELVELESİ:

DÜM DÜM DÜM DÜM
TE KE TEK KÂ ME TE KE TEK KÂ TE KE TEK KÂ

Devir-i Revan usûlü on dört zamanlı ve altı darbıdır. Bu usûle aynı zamanda Mevlevî Devri Revanı ismi de verilmiştir. Bu ismin verilmesi ekseri ayınların birinci selamları bu usûlle bestelenmiş olmasından dır. Dini mûsikîmizde ilâhilerin bestelenmesinde azda olsa kullanılmıştır. Dini olmayan eserlerden sayı adedi küçük usûllerden olmasına rağmen Beste yapımında kullanılmıştır.

Eserlerden örnekler :

- 1- Hafız Tefvik Bey'in RAST TEVŞİHİ
(Eyleyen uşşâkı şeyda dâimâ tal'atındır ya Resûlallah)
- 2- Sahibi bilinmeyen Acemlerin RAST Nakış bestesi
(Mem kamer hem zöhre yü hem müşteri der asuman)
- 3- İsmail Hakkı Bey'in FERAH-FEZÂ Nakış bestesi
(Çağlayan cû-yi şirişkle çeşmi pur hûnun mudur)

ZAMAN VE VURULARI :

DÜM 3 DÜM 2 TEK 2 DÜM 3 TEK 2 TEK 2

MERTEBELERİNE GÖRE USÛL NOTALARI :

VELVELESİ :

FERAH-FEZÂ
(Nakış-Beste)

MEVLEVÎ DEVR-İ REVÂNÎ
(♩ = 112)

MUALLİM İSMÂİL HAKKİ BEY
(1865-1925)

Çağ la yan cû yi si rişk le çeş mi pür hü
 num mu dur İn le yen şeb ta se her bu
 kal bi mah zu num mu dur Gel e fen dim
 dil pe sen dim sîn be nîm gel
 ta ze câ nîm nur ha ya tîm sîn be nîm ah
 sev di ğim Hâ ki pa yin den be ni mah
 ru mu meh cur ey le yeh Kes re ti aş
 kim mi bil mem ta li i dû num mu dur

RAKSAN USÛLÜ

Raksan usûlü on beş zamanlı on vurguludur. Küçük usûllerin zaman adedi bakımından son usûllerinden dir. Bu usûl Türk san'at Musikisi repertuarına girmiş türkülerde kullanılmıştır. Bir semâi usûlü, Bir Aksak Semâi usûlü, bir Nim Sofyan usûllerinin birleşmesinden meydana gelmiştir.

Eserlerden örnekler :

- 1 - MUHAYYER makamında bestelenmiş bir halk türküsü
(Söğüdün yaprağı narindir narin)
- 2 - ÇARGAĞH makamında bestelenmiş bir halk türküsü
(Bir güzele bakıp gönlümü verdim)

ZAMAN VE VURGULARI :

$\overset{\cdot\cdot}{DÜM}$ TEK TEK $\overset{\cdot\cdot}{DÜM}$ TE $KÂ$ $\overset{\cdot\cdot}{DÜM}$ TEK TE $KÂ$
 1 1 1 2 1 2 2 2 1 2

USÛL NOTASI :

15
8

$\overset{\cdot\cdot}{DÜM}$ $\overset{\cdot\cdot}{DÜM}$ TE $\overset{\cdot\cdot}{DÜM}$ TE
 TEK TEK $KÂ$ TEK $KÂ$

VELVELESİ :

15
8

$\overset{\cdot\cdot}{DÜM}$ $\overset{\cdot\cdot}{DÜM}$ $\overset{\cdot\cdot}{DÜM}$ $\overset{\cdot\cdot}{DÜM}$
 TEK TE KE TE KE TEK $KÂ$ TE KE ME HEK TE KE TEK $KÂ$

ÇARGAĞH
(Türkü)

RAKSAN

15

Bir gü ze le ba kıp gön lü mü ver dim

Yi ne ta ze len di o es ki der dim

Yi ne ta ze len di o es ki der dim

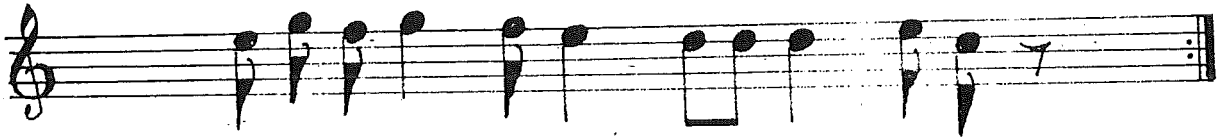
Gel sin yat sın di ye si ne mi ser dim

Ya nıp tu tuş tu gum o ş i rin gü zel

Ş im di ne re ler de do la ş ıp ge zer

Ş im di ne re ler de do la ş ıp ge zer

Aranāgme

BEKTAŞI RAKSANI USÛLÜ

On beş zamanlı ve dokuz vurguludur. Değişik üç Türk Aksağı usûlünün birleşmesinden meydana gelmiştir. Bir Türk Aksağı ile Aksak Semâî usûllerinin birleşimidir. İyede bu usûlü tarif edebiliriz. İsminden de anlaşılacağı gibi on üç zamanlı Bektaşî Nefes (i-lâhi) lerinin bestelenmesinde kullanılmıştır.

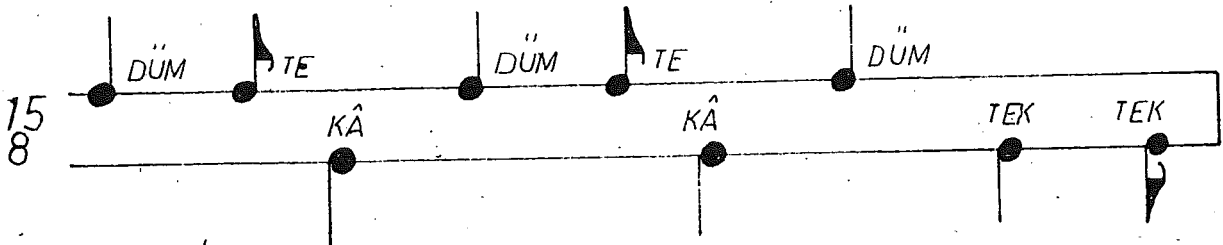
Eserlerden örnekler :

- 1- Fatih Salgar'ın SEGÂH makamındaki ilâhisi
(Allah diyelim daim, Mevlâm görelim neyler-)
- 2- Sahibi bilinmeyen ACEM-KURDÎ Nefes
(Şa-hı merdanın âvâzı)

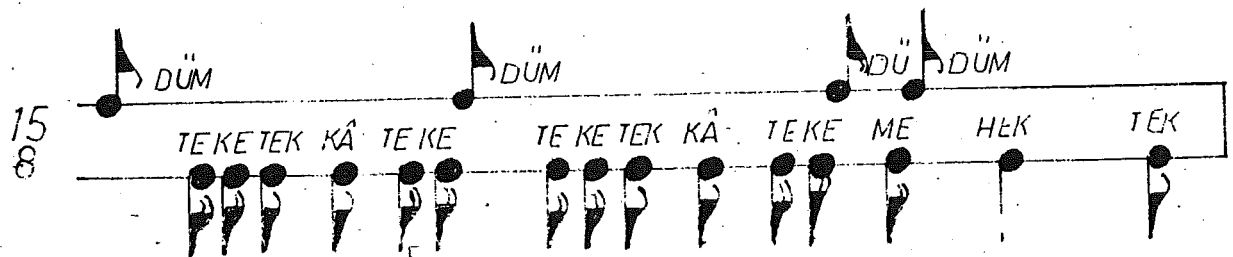
ZAMAN VE VURGULARI :

DÜM	TE	KÂ	DÜM	TE	KÂ	DÜM	TEK	TEK
2	1	2	2	1	2	2	2	1

USÛL NOTASI :

VELVELESİ :

SEGÂH
(ilâhi)BEKTAŞI
RAKSANI

FATİH SALGAR

15

A! Nî'ti lâh di bu ye lîm nus da nî'ti
mev bir lâm doğ ru re lîm yo la ney git ler ti'
Yol Bir da seyh du ra lîm te ğin da tut im tu
Mev Mev lâm gö re lîm re lîm ney ney ler
Sen san ma dı ğın yer de
şa yet a çı la per de

Der man e ri şe der de

mey lâm gö re lîm ney ler

Y.Ömürlü

ACEM-KÜRDÎ
(Nefes)

BEKTAŞI
RAKSAN
(♩=108)

Şa hı mer da nın a va zı

Tur na der ler bir kuş ta dır dır (Saz

A sa sı nıl de ni zin de

Hır ka sı bir der viş de dır (Saz (Saz

Y.Ömürlü

BÜYÜK USÛLLERE GİRERKEN

Usûllerin bölünmesinde gördüğümüz gibi onaltı zamanlı usûllerden başlayarak daha çok sayıda zamanı oluşturan bütün usûllere BÜYÜK USÛLLER denir.

Küçük usûllerde gördüğümüz Arel nazariyesi yani en küçük zaman biriminin değeri- ni usûl rakkamında alta yazılması büyük usûllerde de geçerlidir ?

Büyük usûllerden örneğin ; Devri Kebîr usûlünün baş tarafına yakın (Te - Ke) vurgusunu en küçük-zaman birimi kabul ettiğimizde usûlü 56/8 olarak göstermek zorunluğu doğacaktır. Veya bu iki vurgu bir (TEK) vurgusuna dönüştürülecektir. Merhum Dr. Suphi Ezgi ikinci şıkkını kabul etmiş ve küçük usûllerde ki nazariye ye sadık kalmışlardır. Yine (Ta - Hek) vurgusunu benimsememişler daima aynı değerde (TEK) vurgusunu kullanmışlardır.

Büyük usûller de (Te - ke) darbeleri yarım zamanı gösterdiği için birbirini izleyen iki uzun zamanı (TEK - KÂ) sözcükleri ile isimlendirme şeklini daha doğru buluyoruz. Birden fazla örnekleri olan usûllerin diğer kalıplarını yazarken asıllarına sadık kalınarak vurgu isimleri nasıl kullanılmışsa aynen alınmıştır. Neyzen Halil Can ve Sadettin Heper hocalarımız (TEK-KÂ) vurgusunu hem kullanırlar hemde kendi hocaları Zekâî Zade Nazız Ahmet Efendi, Neyzen Emin Dedenin de böyle vurduğunu ve kendilerine de böyle öğrettiklerini söylerlerdi.

Büyük Müzikoloğ Hüseyin Sadettin Arel ise Küçük usûllerin tamamını yazdığı halde büyük usûlleri yazmamışlardır. Kendi bestelerinde kullandığı büyük usûlleride yazma fırsatını bulmuş olsalardı şüphesiz bu engin kaynaktan da çok istifade edebilecektik.

ÇİFTE DÜYEK ÜSULÜ

Çifte Düyek usûlü onaltı zamanlıdır. Zaman sıralanışı ve vurguları itibarile iki şekli vardır. Her iki şeklinde de vurgu adedi sekizdir. 16₈ rakkamı ile gösterilen birinci mer tebesine YÜRÜK ÇİFTE DÜYEK adı verilir. 16₄ rakkamı ile gösterilen ikinci mertebesi kullanılmıştır. Beş usûlün birleşmesinden meydana gelen ZİNCİR usûlünün ilk halkası (u- sulü) dır.

Eserlerden örnekler :

- 1- Zekâî Dede Efendi'nin SABÂ Tesbihi
(Yâ Allah yâ Rahmen yâ Allâm)
- 2- Yahya Nazım Efendi'nin MUHAYYER (Zincir) bestesi
(Gönül düşüp ham-ı gisû-yi yâre kalmıştır.)
- 3- Dellalzâde İsmâil Efendi'nin DÜĞÂH ilahisi
(Nideym sabr edebilsem dil-ü can eda yanar)

ZAMAN VE VURGULARI:

1.ŞEKİL

DÜM	TEK	TEK
2	4	2

DÜM	DÜM	TEK	TEK	KÂ
1	1	4	1	1

2.ŞEKİL

DÜM	TEK	TEK
2	4	2

DÜM	DÜM	TEK	TE	KE
2	2	2	1	1

MERTEBELERİNE GÖRE USÛL NOTASI:

16
4
1. ŞEKLİ

DÜM TEK TEK DÜM

DÜM TEK KÂ

16
4
2. ŞEKLİ

DÜM TEK TEK DÜM

DÜM TE TEK KE

VELVELESİ:

16
4

DÜM DÜM TE KE TE KE TEK KÂ TEK KÂ

DÜ ME ME TE KE TE KE TEK KÂ TEK KÂ

DÜĞÂH
(ilâhi)

ÇİFTE DÜYEK

DELLALZÂDE İSMÂİL EF.

f.

Ni de yim
Ve li ah

sab re
ey ler de i

bil sem sem
sem kev

di lü can.
nü me kân o o

da ya nar
da ya har o o

da ya nar
da ya har

Bo ya di

yer yü zü

nü ah

i le zâ

Musical staff with a treble clef and a key signature of one flat (Bb). The melody consists of quarter and eighth notes, with some notes beamed together. There are two sharp signs (#) above the notes. The lyrics are "rim - tü tü - nü." with hyphens under the syllables.

Musical staff with a treble clef and a key signature of one flat (Bb). The melody consists of quarter and eighth notes, with some notes beamed together. There is a sharp sign (#) above the notes. The lyrics are "al lah tü tü nü" with hyphens under the syllables. The staff ends with a double bar line, a repeat sign, and the initials "D.K." below it.

NİM HAFİF USÛLÜ

Nim hafif usûlü on altı zamanlıdır. Hafif usûlünün yarısı anlamındadır. Dört adet dört birim zamanını basiti olarak kabul edebiliriz. İki şekli vardır. İkinci şekli dediği -miz kalıbın, birinci şeklinden farkı (TA-HEK) in yerine aynı değerde (TEK) olarak kabul edilmiş sondaki yarım değerdeki iki defa tekrar edilen (TE-KE) lerin birer değer olarak alınmasından ibarettir. Kâr, ilahi, bestelerin yapımında kullanılmıştır. Bu kalıb Darbı Fetih ve Hâvi usûllerinin son on altı zamanki vurgularını meydana getirir.

Eserlerden Örnekler :

- 1 - Hafız Ahmet Efendi'nin NIKRİZ ilahisi
(Aşıklar sâdiklar işitmiş olur)
- 2 - Münir Nurettin Selçuk'un MAHÜR Mehter marşı
(Vur pençe-i âlideki şemşir aşkına)

ZAMAN VE VURGULARI :

1. ŞEKİL	DÜM ¹	TEK ₁	TEK ₂	DÜM ¹	TEK ₁	TEK ₂	DÜM ¹
		TEK ₁	DÜM ¹	DÜM ¹	TA ₁	HEK ₁	TE ₁₂ KE ₁₂ TE ₁₂ KE ₁₂
2. ŞEKİL	DÜM ¹	TEK ₁	TEK ₂	DÜM ¹	TEK ₁	TEK ₂	DÜM ¹
		TEK ₁	DÜM ¹	DÜM ¹	TEK ₂	TEK ₁	KÂ ₁

MERTEBELERİNE GÖRE USÛL NOTASI :

16
4
1. ŞEKLİ

DÜM DÜM DÜM

TEK TEK TEK TEK

DÜM DÜM TA TE TE

TEK HEK KE KE

16
4
2. ŞEKLİ

DÜM DÜM DÜM

TEK TEK TEK TEK

DÜM DÜM TEK

TEK TEK KÂ

VELVELESİ:

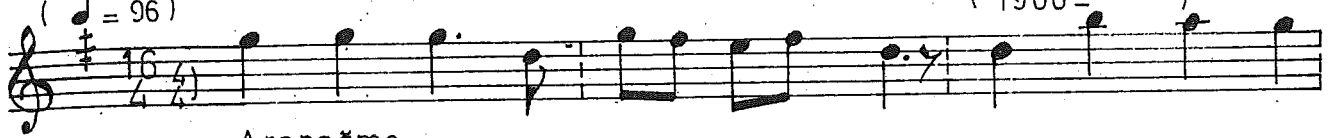
16
4

DÜM DÜM DÜ

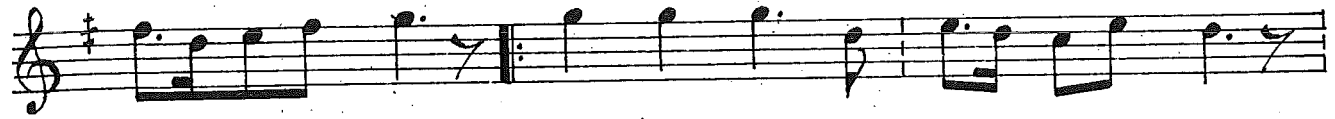
TE KE TEK KÂ TE KÂ TEK KÂ

DÜ

ME ME TE KE TE KE TEK KÂ TEK KÂ

MÂHÛR
(mehter marşı)MÜNİR NUREDDİN SELÇUK
(1900-)NİM HAFİF
(♩ = 96)

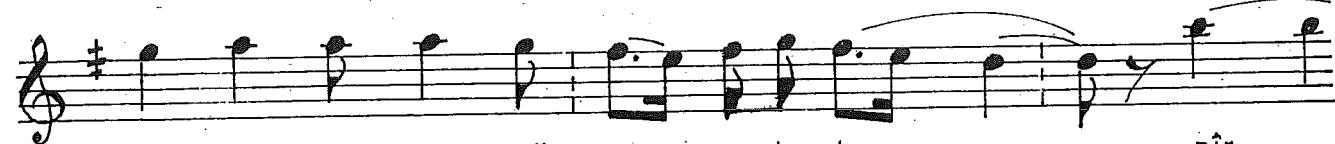
Aranagme

Vur pen çe i

A lî . . . de ki şem şir . . . aş . . . kı na

Gül ban gi a sü ma . . ni tu tan . . . pîr . . .

aş . . kı na Ey leş ke ri mü fet . . ti hu

leb . . vab . . vur . . vur . . bu gün Fet hi

mü bi . . ni za . . min o teb şir . . . aş . .

kı na. Aranagme

Düş sün
 çe len gi rû . . . mun e ğil sün . . . se ri
 . . . fi renk Vur Tür kü gön de ren . . . ye di . . .
 tak dir . . . aş . . . kı na Son sav le tin . . . le
 vur . . . ki vur ki a çıl sın . . . bu sur . . .
 lar Fec ri hü cum i çin . . . de ki tek bir . . .
 aş . . . kı na aş . . . kı na Ya Set tar . . .
 ya Ceb bar ya Gaf far ya Al lah
 ya Al lah Y.Ömürlü

FER USÛLÜ

Fer usûlü on altı zamanlı usûllerimizden olup beste ve peşrevlerin yapımında kul - lanılmıştır. Elimizde mevcut üç şekli vardır. İkinci şekli dediğimiz tertibde (TE-KE) yeri ne bir değerde (DÜM) , (TA-HEK) yerine de iki değerde bir (TEK) vurgusunun konulma - sından ibaret olduğundan burada yalnızca bir ve üçüncü şeklini yazacağız. Üçüncü şekli dediğimiz tertib Sadettin Heper Hocadan alınmıştır.

Eserlerden Örnekler :

Itrî'nin PENÇGÂH bestesi

(Hem sohbeti dildar ile mesrur idik evvel)

ZAMAN VE VURGULARI:

1. ŞEKİL

DÜM 2	TEK 1	KÂ 1	DÜM 2	TEK 2	DÜM 1

TEK 1	DÜM 1	DÜM 1	TEK 2	TEK 1	KÂ 1

2. ŞEKİL

DÜM 2	TEK 1	KÂ 1	DÜM 2	TEK 2	DÜM 1

TEK 1	TE 1/2	KE 1/2	DÜM 1	TA 1	HEK 1	TE 1/2	KE 1/2	TE 1/2	KE 1/2

16
4,
1.ŞEKLİ

DÜM TEK DÜM DÜM

KÂ TEK

TEK DÜM DÜM TEK

TEK TEK KÂ

16
4
2.ŞEKLİ

DÜM TEK DÜM DÜM

KÂ TEK

TE DÜM TA TE TE

TEK KE HEK KE KE

VELVELESİ:

16
4

DÜM DÜM DÜ

TEK TE KE TEK KÂ TEK KÂ

ME ME TE KE TE KE TEK KÂ TEK KÂ

PENÇGÂH
(Beste)

BÜHÜRİZADE MUSTAFA İTRİ

FER
(d. 48)

Hem Bir sah bah

be ti mü dil sa

dar it de- yu -

mes mes rur hur

rur hur i dik ev ev vel vel ye

le le le le le li

mes mes rur hur i dik

ev vel hey câ nim

hey câ nim İş

kes te si

fal
 lel mey iç sek
 no la ev
 vel ye lel le le
 le le lî iç sek
 no la şim di
 hey câ nım Y.Ömür lü

NİM BERAFŞAN USÛLÜ

Nim Berafşan usûlü de on altı zamanlıdır. İki şekli mevcuttur. Aslında iki şekli de bir birine çok yakındır. Peşrev bestelenmesinde kullanılmışsada elimizde örnekleri çok azdır. Şerifin BEYÂTİ peşrevini örnek olarak gösterebiliriz.

ZAMAN VE VURGULARI :

1. ŞEKİL

DÜM 2	TEK 1	DÜM 2	TEK 1	DÜM 2	DÜM 1			
TEK 1	DÜM 1	DÜM 1	TA 1	HEK 1	TE 1/2	KE 1/2	TE 1/2	KE 1/2

2. ŞEKİL

DÜM 2	TEK 1	DÜM 2	TEK 1	DÜM 2	DÜM 1
TEK 1	DÜM 1	DÜM 1	TEK 2	TEK 1	KÂ 1

MERTEBELERİNE GÖRE USÛL NOTASI :

16
4
1.ŞEKLİ

DÜM DÜM DÜM DÜM

TEK TEK

DÜM DÜM TA TE TE

TEK HEK KE KE

16
4
2.ŞEKLİ

DÜM DÜM DÜM DÜM

TEK TEK

DÜM DÜM TE KÂ

TEK TEK KÂ KÂ

VELVELESİ :

16
4

DÜM DÜM DÜM' DÜ

TEK TE KE TE KE TEK KÂ

DÜ

ME ME TE KE TE KE TEK KÂ TEK KÂ

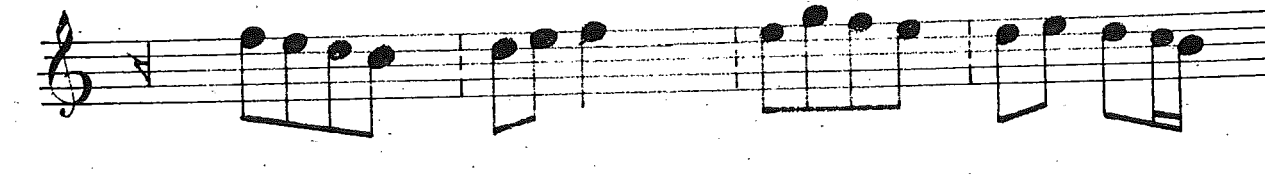
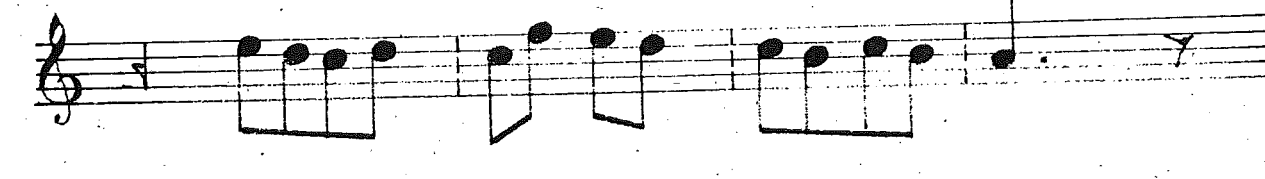
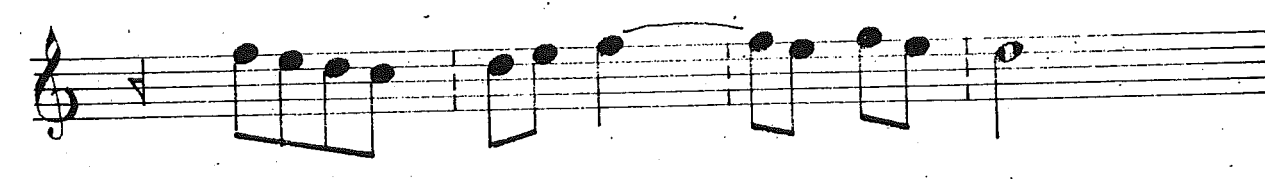
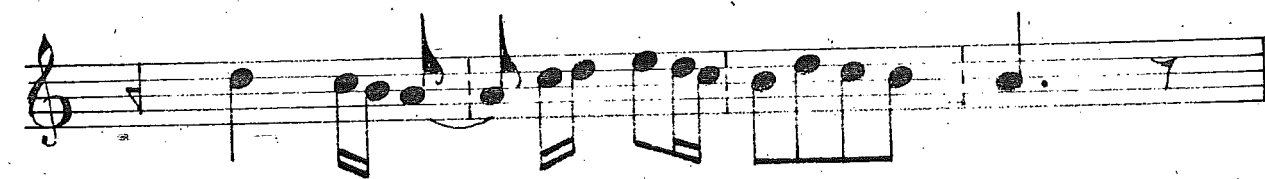
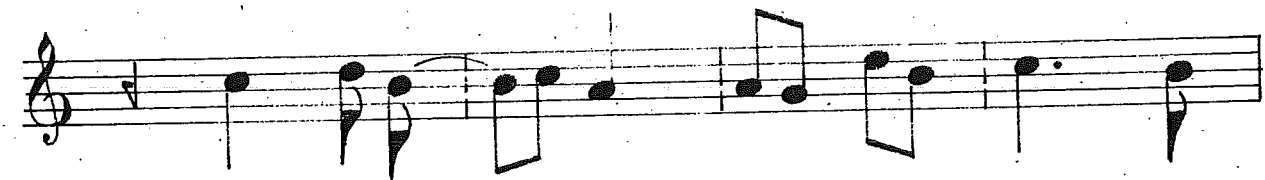
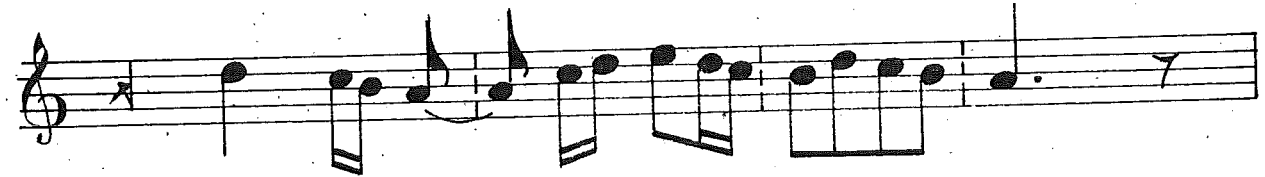
NİM BEREFŞAN

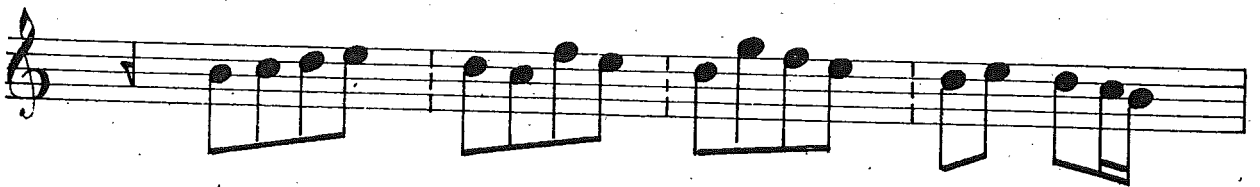
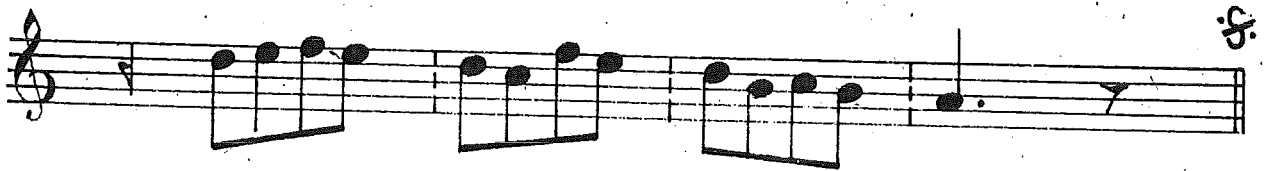
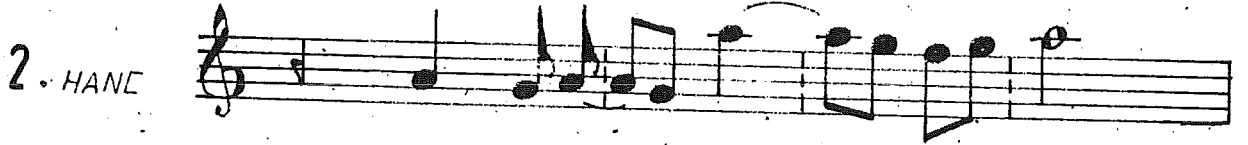
ŞERİF

1. HANĒ

TESLİM

TURAN SEMÂSİ USÛLÜ

Usullerin bilgilerinden bahsederken yeni düzümlerden yeni usûllerin her zaman yapılabileceği gibi, mevcut küçük usûllerin birleştirilmesinden de yeni kalıplar elde edebileceğimizi söylemiştik. Bu kitap hazırlandığı sıralarda Sayın Dr. Cahit Öney bir Devri Hindî usûlü ile bir Aksak Şemâi usûlünü birleştirmiş ve bu on yedi zamanlı yeni kalıba Turan Semâisi ismini vermiştir. Bu yeni usûlü ilede söz ve Bestesi kendilerine ait ACEM - AŞIRAN makamında "Karakış" adlı çocuk şarkısını yapmıştır.

Örneğini verdiğimiz bu eserin basım hakkı İstanbul Türk Mûsikîsi Devlet Konservatuarı öğretim üyelerinden Sayın Haydar Sanal'ın "Çağımızda Millî Mûsikî Eğitimi ve çocuklarımıza okul şarkıları" adlı esere temlik edilmiş olup kendilerinin izni ile kitabımıza alınmıştır.

ZAMAN VE VURGULARI :

DÜM	TEK	TEK	DÜM	TEK	DÜM	TE	KÂ	DÜM	TEK	TEK
1	1	1	2	2	2	1	2	2	2	1

USÛL NOTASI :

17
8

DÜM DÜM DÜM TE DÜM
TEK TEK TEK KÂ TEK TEK

TURAN SEMÂSİ

Dr. CAHİT ÖNEY

(♩ = 204)

O va dağ yay la kar la kap lan mış
 Bem be yaz sın a dın ni çin ka ra kış
 Kar ve buz sar kı yor sa çak lar dan
 DİN le yin mü si ki yi rüz gar dan
 Nab zi var mış ne çer da ğın de re nin
 Ya ha yat kal ma mış ya uy ku de rin
 Ça tı lar kar la yük lü hey bet li
 Pı na rın çeş me nin tu tul du di li
 O va dağ yay la kar la kap lan mış
 Ne ka dar var ba ha ra ey ka ra kış

Nim Devir usûlü on sekiz zamanlı ve dokuz darblıdır. İki şekli mevcuttur. Elimizdeki ikinci şekli, gerek dördüncü gerek beşinci darblardakini dörder değerdeki (DÜM) lerin bölünmesinden meydana gelmiştir. Bu kalıbı Sadettin Heper hocadan aldım kendileri de Zekâî Zade Ahmet Efendiden almıştır. Ve Rauf Yekta beyden de bu ana kalıbı vurarak eser meşkettiklerini ifade etmişlerdir.

Eserlerden örnekler:

1- Yahya Nazîm'ın BEYÂTİ PEŞREVİ

2- Aynı Bestekârın BEYÂTİ Bestesi

(Yar değil cam-ı mey açıl da gül-i bağı tarab şimdi)

ZAMAN VE VURGULARI:

TEK 2 TEK 1 TEK 1 TEK 1 KÂ 1 DÜM 2 DÜM 2

TEK 2 TEK 1 KÂ 1 DÜM 2 DÜM 2

MERTEBELERİNE GÖRE USÛL NOTASI

18
4
1.ŞEKLİ

18
4
2.ŞEKLİ

♩ = 80

Yâr de. no ğil la ğil la ca ğül
mi şer mi şen
mey a çıl a çıl cıl sak
dı biz a a man man
yâr yâr gü. li da hi ba ay
ğı go yâr ta rab rab şim şim
gon ca leb leb şim şim
dı dı ey ey vay vay vay
yâr gü li da hi ba ay
ğı go yâr gü li da hi ba ay
ğı go

yâr ta rab şim şim
gon ca le b

di hey câ nim

hey câ nim di karar

Yâr Se ni her

câ

yi bir a

fet a man

yâr ka par der

le le

ler di tif tif li

ken ey vay vay

yâr ka par der

le ler

di tî li

ken hey câ nîm Y.Ömürlü

The image shows a musical score for a song, consisting of five staves of music. The lyrics are written in Turkish. The first staff begins with the word 'ken'. The second staff contains 'yâr ka par der'. The third staff has 'le ler'. The fourth staff has 'di tî li'. The fifth staff has 'ken hey câ nîm' followed by a double bar line and the word 'Y.Ömürlü'. The music is written in a single treble clef with a key signature of one flat (B-flat). The melody is characterized by a series of eighth and sixteenth notes, often grouped with slurs. There are some handwritten annotations, such as 'b7' above a note in the second staff and 't' above notes in the fourth staff. The score ends with a double bar line and a repeat sign.

DARB-İ TÜRKİ USÛLÜ

Darb-î Türkî usûlüne Türkî Darb İsmide verilmiştir. On sekiz zamanlıdır. Bu usûlle Duraklar bestelenmiştir. Dîni mûsikîmizde dergâhlar da ilâhilerin arasında sesi güzel olanlar tarafından tek kişi (solo) olarak okunan eserlere Durak denir. Tek kişi tarafından şaz-sız olarak okunduğundan ayrıca velvelesi yapılmamıştır. Aslında bir şekli mevcutsada son darb olan ve iki değerli (DÜM) vurgusunun yerine Birer zaman değerli iki (DÜM-DÜM) şeklinde de vurulduğu bilinmektedir.

Eserlerden örnekler -

Buhûrizade Mustafa İtrî Efendi'nin Rast NAATI MEVLÂNÂ'sı
(Ya hazreti Mevlâna dost)

ZAMAN VE VURGULARI:

1. ŞEKİL

DÜM 2	DÜM 2	TEK 2	DÜM 4

TEK
4

TEK
1

KÂ
1

TEK
1

KÂ
1

2. ŞEKİL

DÜM 2	DÜM 2	TEK 2	DÜM 1	TEK 1	TE 1/2	KE 1/2

DÜM
1

TA
2

HEK
2

TEK
1

KÂ
1

TEK
1

KÂ
1

18
4
1.ŞEKLİ

DÜM DÜM DÜM
TEK

TEK KÂ KÂ
TEK TEK TEK

18
4
2.ŞEKLİ

DÜM DÜM DÜM TE
TEK TEK KE

DÜM TA TEK TEK
HEK KÂ KÂ

VELVELESİ :

18
4

DÜM DÜM DÜM
TEK TE KE TEK TE KE HEK

HEK HEK TE KE TE KE TEK KÂ TEK KÂ

DARBI TÜRKİ

BUHÜRİZÂDE MUSTAFA İTRİ

Yâ haz re ti mev lâ' na
hak dost yâ Ha bi bal lah Re
sû li Ha li kî yek ta tü yi
Ber gü zi ni Zül ce lâ li
Pa kü bi her ta tü yi dost
Sul ta nim
Na ze ni ni Haz re
ti Hak Sad rü bod ri kâ i nat
Nu ri çeş mi en bi ya çeş

mi çe ra ğı ma tū yi yi yi

Ya mev lâ na Hak dost dost

sul ta nim Der şe bi mi ra sı bu de Ceb ra il en der ri kâb kâb

dost dost

Pá ní há de ber se ri nü nü
 nüñ kün be di haz ra
 tü yi yi
 yi
 Yá meñ tá na
 Hak dest sul tá
 tá ním
 müñ hi ü
 bi men

dost
 dost
 dost Ya re sūlālah tū
 da ni ni um me ta net a ci zend
 Reh rū mā yi a ci za ni
 bi se rū bi pā tū yi
 Hak dost
 dost Sul ta
 ta ni nim
 Ser vi bos ta ni ri sa let
 nev ba ha ri ma ri fet

gül bü ni ba ğı şe ri at sün bü li ba la tü

yi yi

Ya ve liy yel

lah dost hey hey.

Şem si Teb ri zi ki da: red na' ti peygamber zi

ber ber

Mus ta fa vü Müc te ba an

Sey yi di a la tü yi

yi
Ya ta bi
bel külu lub
Ya ve liy yal lah
Al lah dost dost Y.Ömürü

The image shows a musical score for a song, consisting of five staves of music. The key signature is one sharp (F#), and the time signature is 4/4. The lyrics are written in Turkish and are placed below the corresponding notes. The first staff begins with the word 'yi'. The second staff contains 'Ya ta bi'. The third staff contains 'bel külu lub'. The fourth staff contains 'Ya ve liy yal lah', with two triplets marked with a '3'. The fifth staff contains 'Al lah dost dost Y.Ömürü'. The music is written in a single melodic line on a treble clef staff.

FAHTE USÛLÜ

Fahte usûlü yirmi zamanlıdır. Türk mûsikîsinin büyük usûlleri içersinde en çok kullanılanlarından biridir. Peşrev ve Bestelerin yapımında Bestekârlarımız bu usûlden çok yararlanmışlardır. Usûlün üç şekli mevcutsada bir birleri ile çok benzerlikleri vardır. Farkları ; İkinci şekli dediğimiz ve Dr. Suphi Ezgi'nin kabul ettiği kalıbdır. Baştaki üç adet (DÜM) darbı, aynı değer de iki adet(DÜM) e indirerek TA-HEK vurgusu yerine (TEK) konulmasından ibarettir. Üçüncü şekli ise Dr. Suphi Bey'in kabul ettiği bu kalıbdaki (TEK) kaldırılarak yine birinci şekildeki gibi (TA-HEK) vurgusunun kabul edilmesinden ibarettir. Zincir usûlünün ikinci halkasını teşkil eder.

- 1 - İsmail Hakkı Bey'in NİHAVEND Bestesi
(Acıyaydı bana bir kerecik ol gonca femin)
- 2 - İsmail Hakkı Bey'in ACEM-KÜRDİ Bestesi
(İntizarî makedminle reh güzârın gözlerin)
- 3 - Andon'un HİCÂZ PEŞREVİ (Melik can)

ZAMAN VE VURGULARI :

DÜM 2	DÜM 1	DÜM 1	TEK 2	TEK 2
	TEK 2		DÜM 2	TA 2
HEK 2	TEK 1	KA 1	TEK 1	KA 1

USÛL NOTASI

20
4

DÜM DÜM DÜM
TEK TEK

TEK DÜM TA
HEK

TEK TEK
KÂ KÂ

VELVELESİ:

20
4

DÜM DÜM DÜ DÜ
ME ME TE KE TE KE TEK

DÜ DÜ
KÂ TEK KÂ ME ME TE KE TE

KE TEK KÂ TEK KÂ TEK KÂ

HICAZ
(Peşrev Melikcan)

ANDON EF.

FAHTE
(=84)

1. HANE

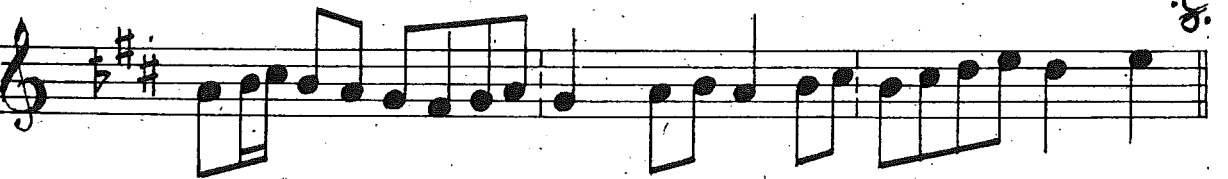
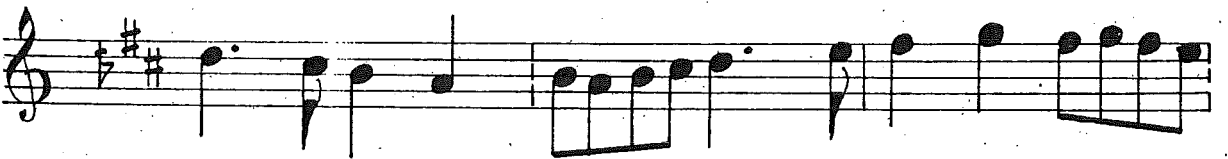
Musical notation for the first section (FAHTE) of the piece 'HICAZ'. It consists of seven staves of music in treble clef, key signature of two sharps (F# and C#), and a 4/4 time signature. The tempo is marked as FAHTE (=84). The notation includes various rhythmic values such as quarter, eighth, and sixteenth notes, as well as rests and dynamic markings like 'f' and '7'.

TESLİM

Musical notation for the second section (TESLİM) of the piece 'HICAZ'. It consists of three staves of music in treble clef, key signature of two sharps (F# and C#), and a 4/4 time signature. The notation includes various rhythmic values such as quarter, eighth, and sixteenth notes, as well as rests and dynamic markings like 'f' and '7'.

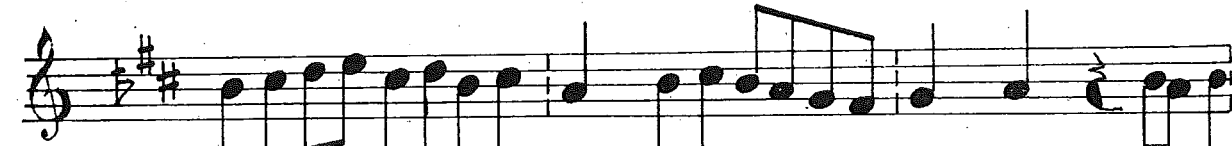
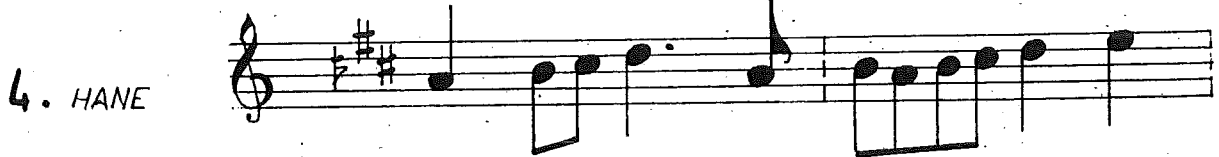
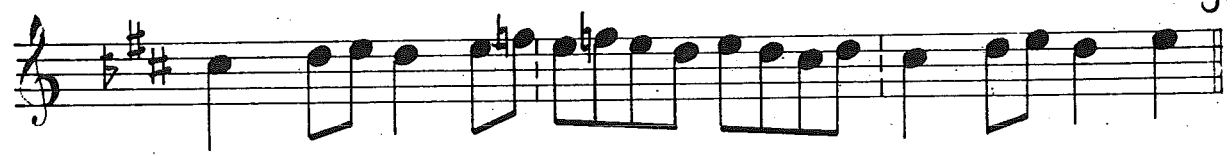
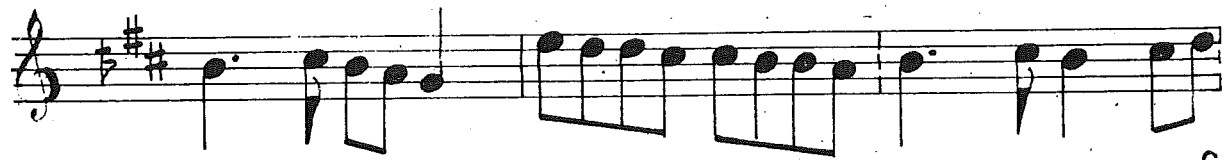
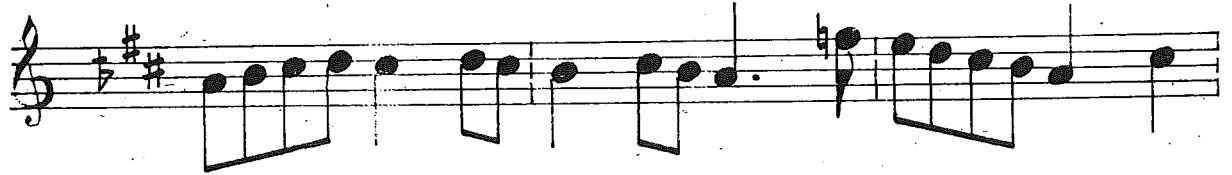
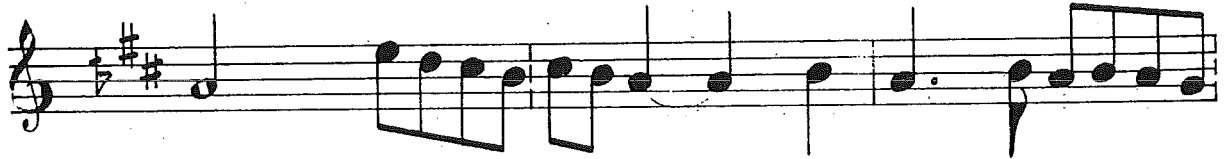

2. HANE

3. HANE

Y.Ömürlü

DURAK EVFERİ USÛLÜ

Durak Evferi usûlü yirmi bir zamanlı birleşik bir usûlümüzdür. Tıpkı Darb-ı Türkî usûlünde olduğu gibi Durak ve Naatların bestelenmesinde kullanılmıştır. Bu usûlünde velvlesi yapılmamıştır. Usûlün başındaki ilk iki vuruş olan (TE KE) yerine, aynı değerde ve aynı vuruş şeklini muhafaza eden yalnızca sözcüğü değişik olan (DÛM TEK) şeklinde görülmektedir.

Eserlerden örnekler :

Hüseyin Sadettin Arel'in UŞŞAK DURAĞI
(Geçeyim can ile tenden, beni aşkınla şeyda kıl)

ZAMAN VE VURGULARI:

TE 1	KE 1	TE 1	KÂ 2	" DÛM 4
		" DÛM 4		TEK 4
			TEK 4	

USÛL NOTASI :

21
4
1. ŞEKLİ

TE TE DUM

TE KA

DUM TEK

TEK

21
4
2. ŞEKLİ

DUM TE DUM

TEK KA

DUM TEK

TEK

DURAK EVFERİ
(♩ = 100)

H. SADETTİN AREL

Ah Ge çe yim can
le ten den
be ni aş kın la şey
da kıl Ha ber dar
o la yım sır dan
be ni aş kın la
şey da kıl
Ko dum mey da nı
aş k iç re ne kim var
gay rı mağ ş uk

dur Bu Ba za ri ma hab
bet de
be ni aş kın la şey
da kıl Si yeh ru
ben de ler ya Rab se
nin di ler ler hep
se nin dir kuv ve tü kud
ret be ni aş
kın la şey da

kıl Re va dir
 a şı kın câ nî
 fe da ul mak re hi ask
 da GÜ ru hi
 sa li kan iç re
 be ni aş kın la
 sey da kıl
 Se ma ü vec dü ha let le bu der
 vis Ah me de ya
 Rab

Gi nin ce hal
 ka i zik re
 be ni aş kın la şey
 da kıl Y.Ömürlü

HEZEÇ USÜLÜ

Hezeç usûlü yirmi iki zamanlıdır. Çok eski bir usûl olmasına rağmen ya çok az kullanılmış, yada zamanımıza intikal etmeden zâyî olmuştur. Elimizde dört ayrı şekli vardır. Birinci şekli diye bildiğimiz kalıbımız, Dr. Suphi Bey'in kitabında gösterdiği şekle benzerdir. Sadettin Heper hocadan aldığım şekil ise Sayın Yalçın Tura'nın Kantemiroğluna ait olarak gösterdiği kalıba çok benzemektedir. Bu son iki şekil biraz velvelelidir.

Eserlerden örnekler :

Ahmet Avni Konuk'un RAHATÜL ERUAH Bestesi

(Fikrimde hayalin güzelim işve nümadır)

ZAMAN VE VURGULARI:

DÜM 2	DÜM 2	DÜM 2	DÜM 1	DÜM 1
TEK 2	DÜM 2	TEK 2	DÜM 2	
TEK 2	TEK 1	KÂ 1	TEK 1	KÂ 1

USÛL NOTASI:

22
4

The notation is as follows:

- Staff 1: DÜM, DÜM, DÜM, DÜM DÜM
- Staff 2: TEK, DÜM
- Staff 3: TEK, TEK, KÂ, KÂ

VELVELESİ :

22
4

DÜM DÜM DÜ DÜ
TE KE TE KE TEK KÂ ME

ME TE KE TE KE TEK KÂ TE KE TEK KÂ
TE KE TEK KÂ TEK KÂ TEK KÂ

TE KE TEK KÂ TEK KÂ TEK KÂ
TE KE TEK KÂ TEK KÂ TEK KÂ

DR. SUPHİ EZGİYE GÖRE :

22
4

DÜM DÜM DÜM DÜM DÜM DÜM
TEK

DÜM DÜM
TEK TEK

TE TE
TEK KE KE

S. HEPE'E GÖRE:

22
4

DÜM DÜM DÜM DÜM DÜM

TEK

TE TE DÜM

TEK KE KE TEK

DÜM DÜM TA TE TE

MEK KE KE

KANTEMİRE GÖRE:

22
4

DÜM DÜM DÜM DÜM DÜM

TEK

TE TE DÜM

TEK KE KE TEK

DÜM DÜ DÜM TE TE

TEK KE KE

RĀHATŪL ERVĀH
(Beste)

AHMET AVNI KONUK

HEZEÇ

Fik
0

rim
is

de
ve

lâ
le

yâ
rın

lin
her

gü
ze
lim
bir
ri
tir

is
sâs

ve
kâ

nü
e

ma
dâ

dir
dir

dir
dir

em
rüm
câ
rım
â
mar

rim ah naz

li ya rim

yar

is ve cu

ma ma dir

vay

vu yus

lat de mi nin

bir

ba
di sa ba
lan
em rum ca dir man
si ve so
m ah naz
li ya rim Y.Ömürlü

ÇEMBER USULÜ

Çember usûlü yirmi dört zamanlıdır. Dini eserlerimizden ilâhilerin, saz eserlerinden Peşrevlerin, klâsiklerimizden Bestelerin yapımında birinci ve ikinci mertebeleri de kul lanılmıştır. İkinci mertebesine Ağır Çember denir ve donanımda rakkamı ile gös terilir. Zincir usûlünün üçüncü halkasını teşkil eder.

Eserlerden örnekler :

- 1- İsmail Dede Efendi'nin DÜĞÂH ilâhisi (Ağır çember)
(Gel ey sâlik diyen bir sözkü haktır.)
- 2- Eyyûbi Ali Rıza Çengel'in MAHÛR tevşîhi (Çember)
(Çün doğup tuttu cihân yüzünü hüsnün güneşi)
- 3- Tanburi İshâk Efendi'nin İSFEHAN Bestesi (Ağır çember)
(Kâh anub gamzen senin feryad-ü efgan eylerim)
- 4- Ali Rif'at Bey'in SÛZ-İ DİL Bestesi (Çember)
(Verdim âteş dillere sûz-i dil-i âvâreden)
- 5- Veli Dede'nin HİCÂZ Peşrevi
- 6- Tanbûrî Ali Efendi'nin EVC Bestesi
(Ah eder inler gönül ol tûre'i şeb-i gûn için)

ZAMAN VE VURULARI:

" DÜM 2	TEK 1	KA 1	" DÜM 2	" DÜM 1	" DÜM 1

TEK 2	TEK 2	TEK 2	" DÜM 2

TA 2	HEK 2	TEK 1	KA 1	TEK 1	KA 1

USÛL NOTASI :

24
4

DÜM TEK DÜM DÜM DÜM

KÂ

TEK TEK TEK DÜM

TA HEK TEK TEK KÂ KÂ

VELVELESİ :

24
4

DÜM DÜM DÜM TE KE TEK KÂ TE KE TE KE

TEK KÂ ME DÜ DÜ DÜ ME ME TE KE TE KE

TEK KÂ TEK KÂ TEK KÂ TEK KÂ

EVC
(Beste)

ÇENBER
(=64)

TANBÜRİ ALİ EF.
(1836-1902)

Ah ah e der
in ler
ler gö nül
ol
ah ah tur çeş re mi mi
şeb cân gü ey
gün ey le çün yıp
om rüm ca nim a
man a man tur re i
şeb gü gü

gû. gûn i çün

vay

ah Na le mi ney

eş eş

eş ki mi

mey- YOmürlü

USÛL NOTASI :

24
4

VELVELESİ :

24
4

NİM SAKÎL
(♩ = 92)

BUHÛRÎZÂDE MUSTAFA İTRÎ EF.

Ey gül bü ni iy şî
 Ey her gü li nev zî
 mi de med sa kî
 gül ru hi yad dî he
 gü mi i zâr
 mi di hed ve
 kü ca nim Ey ba
 li ca nim Ey gu
 dî şî be ha ha ha ri mi ve zed
 şî s ü ha han şî nev kü ca
 ba de ho
 di de i
 hoş gü var. kü
 i ti bar. kü
 ca nim ah te ne nen ni te ne . nen . ni
 ca nim
 te ne nenen nenen nen ni ye le le le le le li
 ye le le le le le le li te re le le

(♩ = 116)

BEREFSAN ten dir ten . dir ta . nadir dir ten.

ten dir ten . dir ta . nadir dir ten.

(♩ = 96)

MUHAMMES ye . le le . le le . le . le . le . li . ah yala yel le

li . te . re . le . le . le . le . le . li .

(♩ = 96)

ah ya la yel le . li . FER te . re . le . le

le . le . le . li . ah yala yel le . li .

te . re . le . le . le . le . le . li . ah yala yel le .

(♩ = 92)

li NİM SÂKİL ah ey de . mi . su

subhi hoş ne fes na

fe . i zü . zü lü fi yar

le le lel li ah ya layel lel li

ye le lel lel lel lel li a man ye le lel le lel le

lel li te re lel lel lel lel li ba di

de de ho ho ho şu gû var. ti bar

ku ca nim ku ca nim

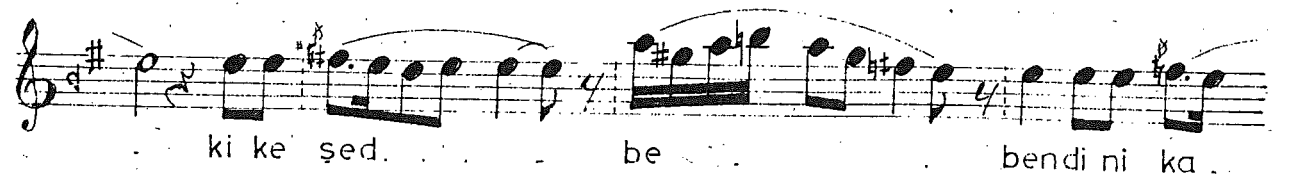
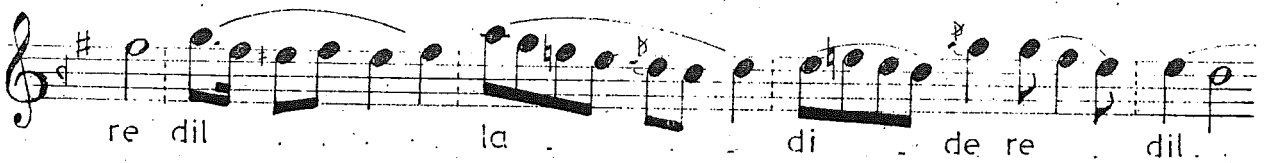
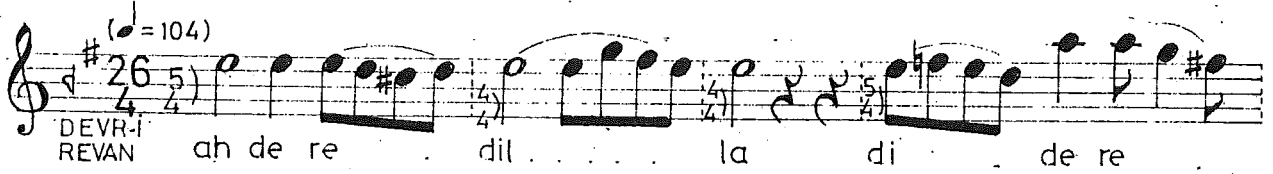
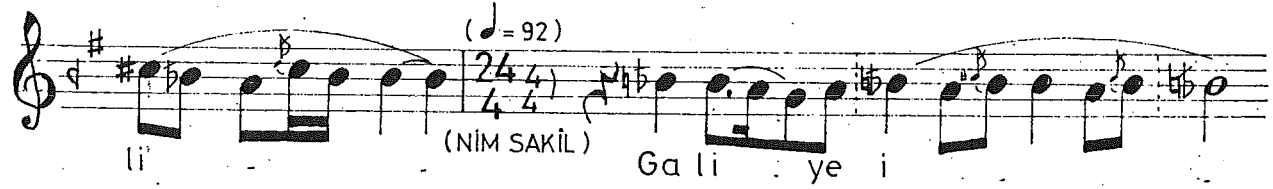
Karar
ku Ey mec il si be bez mi

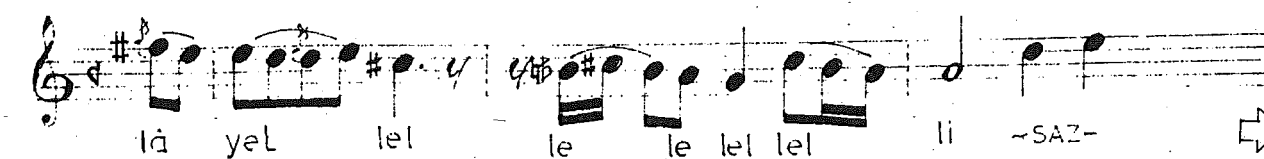
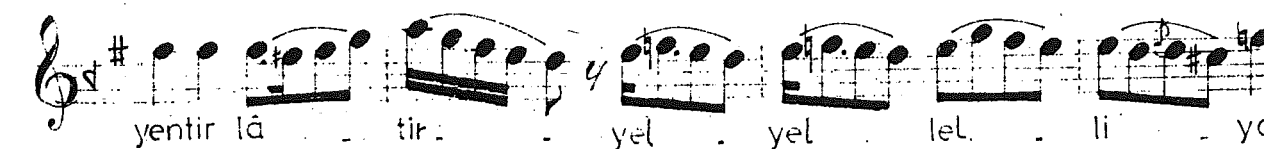
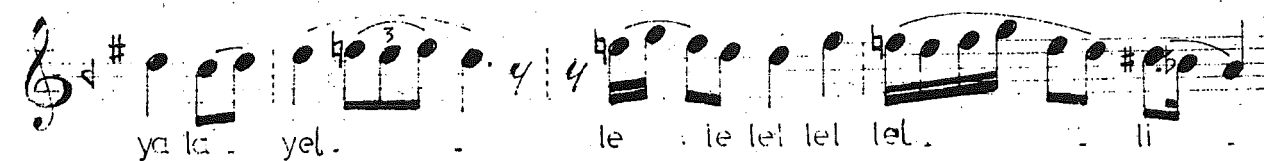
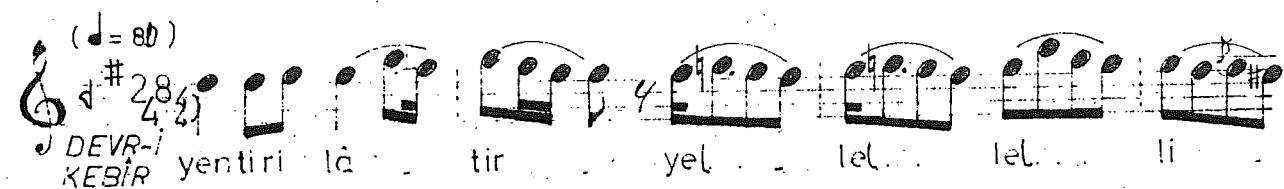
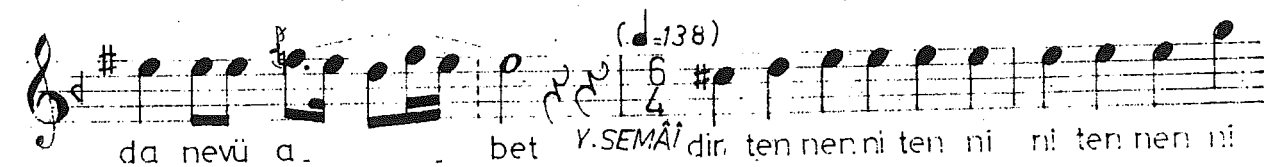
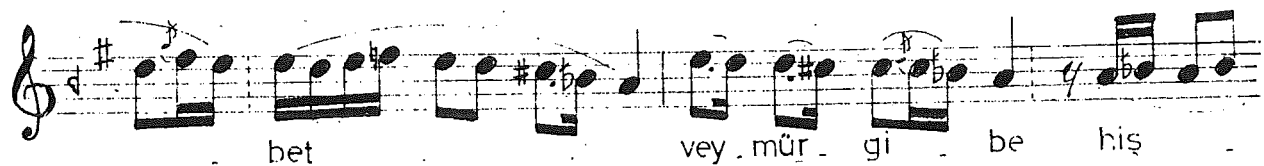
iys ra ca nim ga li ye

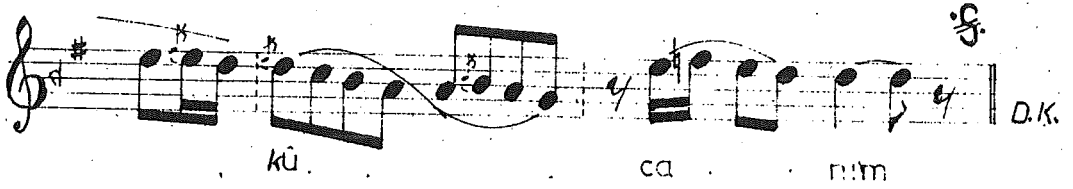
ah mu ra di nist. ca nim

(♩=92)
4/4 4/4
SAKIL ten tennener nen nenni ten tenne nen nen ni

ten te re le lel li ye le lel lel lel lel li

EVSAT USÛLÜ

Evsat usûlü yirmi altı zamanlıdır. Kelime anlamı orta demektir. Dini mûsikîmizin lâhî türlerinde pek çok kullanılmıştır. Dinî olmayan musikîmizde ise bu usûlle besteler yapılmıştır.

Eserlerden örnekler :

- 1 - Zekâî Dede Efendi'nin SABÂ cumhur ilâhisi
(Mustaffâ eyle dil levhim bugün mûr-i tecellâdan)
- 2 - Müezzîn başı Rif'at Bey'in SUZNÂK tevşih'i
(Ya Habiballah meded eyle mürüvvet kânısın)
- 3 - Zekâî Dede Efendi'nin ŞEHNÂZ-BUSELİK Beştesi
(Gönül âdâb-ı bezm-i işreti fağfurdan görmüş)
- 4 - Şerbetci İbrahim Ağa'nın MAHÜR şarkısı
(Sabah olsun bën şu yerden gideyim)
- 5 - Hâfız Post'un RAST Tevşih'i
(Aftâb-ı subh-i mâ evhâ Habîb-i Kibriyâ)

ZAMAN VE VURGULARI :

TE 1	KE 1	TE 1	KÂ 2	DÜM 2	TEK 2
DÜM 2	DÜM 2	TEK 2	TEK 1	KÂ 2	
DÜM 4		DÜM 4			

USUL NOTASI :

26
4

TE TE DÜM

KE KÂ TEK

DÜM DÜM TEK KÂ

DÜM DÜM

VELVELESİ :

26
4

DÜM DÜM DÜ DÜ

TE KE TEK KÂ ME ME TE KE TE KE

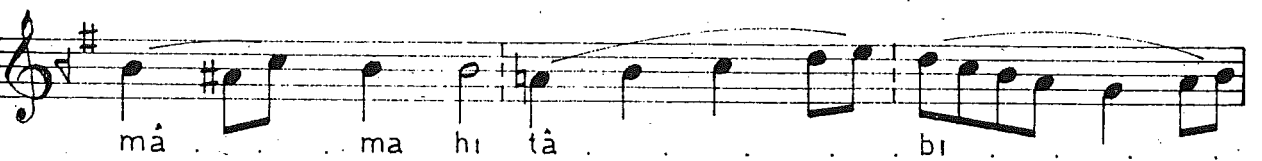
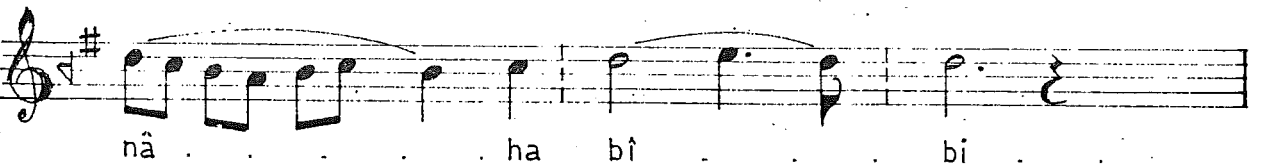
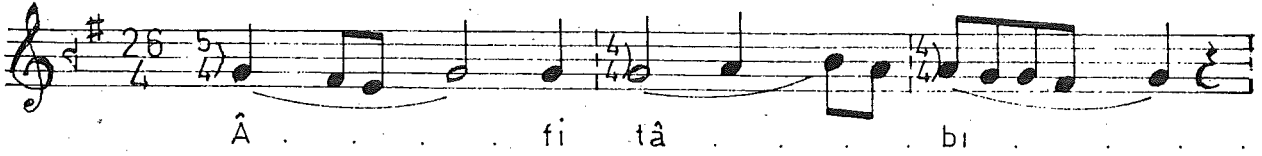
DÜ DÜ DÜ TEK KÂ TEK KÂ ME ME ME

TEK KÂ TEK KÂ TEK KÂ TEK KÂ

3
EVSAT

R A S T
(tevşih)

HÂFİZ POST

nâ ha bî bi

kib ri yâ ah

u ma rîm ma

zûr o la ev

zâ i küs tâ

hâ ne si ah Y.Ömürlü

BESTE DEVR-İ REVANİ USÛLÜ

Beste devr-i Revanî usûlü yirmi altı zamanlıdır. Bu usûle yalnızca Devr-i Revan da denir. Altı vurguludur. Dini mûsikîmizde ilâhî bestelenmesinde çok az kullanılmıştır. Usûl ismi Beste Devr-i Revanî olmasına rağmen bu usûlle bestelenmiş ve örnek olarak verebileceğimiz bir Beste yi maalesef bulamadım.

Eserlerden örnekler :

Nâyî Ali Rıza Bey'in SAZKÂR ilâhisi

(Açıldı gün-bezm-i Elest, Devr eyledi peymânesi)

ZAMAN VE VURGULARI :

"
DÜM
5

"
DÜM
4

TEK
4

"
DÜM
5

TEK
4

TEK
4

26
4

DÜM

DÜM

A musical staff with a treble clef and a 26/4 time signature. It contains two notes on a single line, both labeled 'DÜM'. The first note is a quarter note, and the second is a quarter note with a dot above it, indicating a half note. There is a fermata over the first note.

TEK

DÜM

A musical staff with a treble clef. It contains one note on a single line labeled 'TEK' and another note on a higher line labeled 'DÜM'. The 'DÜM' note is a quarter note with a dot above it, indicating a half note, with a fermata over it.

TEK

TEK

A musical staff with a treble clef. It contains two notes on a single line, both labeled 'TEK'.

VELVELESİ :

26
4

DÜM

DÜM

TE KE TEK

KÂ

ME

DÜ

DÜ

A musical staff with a treble clef and a 26/4 time signature. It contains several notes: two 'DÜM' notes (quarter and dotted quarter), followed by 'TE KE TEK' (quarter, eighth, quarter), 'KÂ' (quarter), 'ME' (quarter), and two 'DÜ' notes (quarter and dotted quarter).

TE KE TE KE TEK

KÂ

HEK

HEK

HEK

A musical staff with a treble clef. It contains several notes: 'TE KE TE KE TEK' (quarter, eighth, quarter, eighth, quarter), 'KÂ' (quarter), and three 'HEK' notes (quarter, quarter, quarter).

TE KE TE KE TEK

KÂ

TEK

KÂ

TEK

KÂ

A musical staff with a treble clef. It contains several notes: 'TE KE TE KE TEK' (quarter, eighth, quarter, eighth, quarter), 'KÂ' (quarter), 'TEK' (quarter), 'KÂ' (quarter), 'TEK' (quarter), and 'KÂ' (quarter).

8)

26
4 5)

A An çil dan di çün çen

bez mi E
ler ol du

lest mest

Dev rey le di
A yil ma di

pey mes mâ ne
ne tâ ne

si si

Aç gö zü nü

hak kıy le

bak

o ku Hü dâ

musical score for two staves in G major, 4/4 time. The first staff contains the melody with lyrics "yî den se". The second staff contains a piano accompaniment with lyrics "bak" and "Y. Ömürlü".

ŞARKI DEVRİREVÂNİ

Küçük usûlleri görürken aynı isimde on üç zamanlı Şarkı Devrîrevânî usûlünü görmüştük. Sadettin Heper hocamız: Şarkı Devrîrevânî usûlü için bu isimdeki usûl yirmi altı zamanlıdır Zekâî zâde Ahmet Efendi ile Rauf Yekta Bey de yalnız yirmi altı zamanlı kalıbı kabul ederler ve bizlerde böyle eser meşk ederlerdi derdi.

Usûlün ana kalıbında usûle (DÜM 2 - DÜM 2 - TEK 2) vurguları ile giriliyorsa da Dâr ul Ta'îmî Mûsikî neşriyatında ise (DÜM 2 - TEK 2 - TEK 2) şeklindeki giriş ele alınmıştır. Kalıpların geri kalan kısımlarında herhangi bir değişiklik görülmemiştir. Usûl isminden de anlaşılacağı gibi çok azda olsa şarkı formunda eserlerin yapımında kullanılmıştır.

Eserlerden örnekler :

DÜM 2	DÜM 2	TEK 2	DÜM 4
TEK 4		DÜM 4	
TEK 4	TE 2	KE 2	

ZAMAN VE VURGULARI :

DÜM 1	DÜM 1	TEK 1	DÜM 1/2	TEK 1	TEK 1/2	DÜM 1	TEK 1
DÜM 1/2	TEK 1	TEK 1/2	DÜM 1	TEK 1	DÜM 1/2	TEK 1	TEK 1/2

USÛL NOTASI :

26
8

USÛL NOTASI:

26
4

DÜM DÜM DÜM

TEK

TEK DÜM

TEK TE KE

VELVELESİ:

26
4

DÜM DÜM DÜM

TEK TE KE TEK KÂ TE KE TEK

KÂ ME HEK TE KE TE KE TEK KÂ

DÜ DÜM ME HEK TE KE TEK KÂ TEK KÂ

ŞEDD-İ ARABÂN
(Şarkı)

ŞARKI DEVR-İ REVÂNİ

KEMÂNİ ALİ AĞA
(1720-1830)

26

Kaş la ri yay

ma hi ta

ban

Hüs nün gö rüp

ol dum hay

1

ran (Saz)

2

ran (Saz) Gü zel

le rin

mec bu ru yum

Sen sin be

nîm
 gön lüm a lan
 câ nım çeş mîn sũ
 züp
 et me ce fa
 Gel sũ re
 lîm
 zev ku sa fa
 câ nım y.Ömürlü

DEVİR-İ KEBİR USÛLÜ

Büyük usûllerin içinde çok önemli bir yeri olan Devr-i Kebir usûlü yirmi sekiz zamanlıdır. Bilhassa Peşrev yapımlarında çok kullanılmıştır. Dini mûsikîmiz formlarından Mevlevî mûsikîsinde önemli bir yeri vardır. Büyük dönüş, büyük devir anlamına gelir. Semâ ayinlerinde peşrevle birlikte semâzenler yürüyerek üç kerre devir yaparlar. Her devirden Postnişin (Şeyh Efendi)'i selamlarlar. Bu merasim bitinciye kadar peşrev devamlı çalınır (Bitince tekrar başa geçilir). Kudüm usûllerinde yani velvelesinde aşağıda göreceğimiz gibi bu peşrevlerde iki Devr-i Kebir usûlünün velveleleri ayrı ayrı yapılarak birbirine eklenmiş ve buna Muzaaf Devr-i Kebir denilmiştir. Birde âyini şeriflerin üçüncü selamlarının baş tarafı bu usûlle bestelenmiştir. Bunun da velvelesi ayrıdır. Klâsik eserlerde kullanılan Devr-i Kebir usûlünün ana kalıbı daha değişiktir. Bu usûl Zincir usûlünün dördüncü halkasını teşkil eder. Ana kalıpta değişik şekilleri vardır. Hocam Emin Ongan dan öğrendiğimiz şekle birinci şekil dersek (Bu usûlün baş tarafındaki (TE KE) vurguları yerine bir zaman değerli "TEK" kullanılmıştır. Mühim bir değişme yoktur. Ayrı bir şekil diye ele alınmamıştır.

İkinci şekil ; Klâsik eserlerde kullanılır kaydı ile Sadetten Heper hocadan alınmıştır.

Üçüncü şekil ; İkinci şeklin zaman sıralanmasında vurguların ortasındaki beş darbdan oluşan (DÜM-TEK-TE-KE-DÜM) yerine değer toplamları olan dört değerindeki bir darb (DÜM) konulmuştur.

Dördüncü şekil: Üçüncü şekil dediğimiz zaman sıralanmasındaki (TA-HEK) in yerine dört zaman değerindeki bir (TEK) vurgusu konulmasından ibarettir.

Eserlerden örnekler :

- 1 - Tanbûri Zeki Mehmet Ağa'nın NEVÂ
 - 2 - Numan ağa'nın BESTENİGÂR
 - 3 - Tanbûri Osman Bey'in SABÂ
 - 4 - Küçük Osman Bey'in EVC
 - 5 - Neyzen Emin Dede'nin BEYÂTİ ve SÜZNÂK makamlarındaki peşrevleri sayabiliriz.
- Beste örnekleri :
- 1 - İsmâil Hakkı Bey'in KÜRDİLİHİCAZKÂR Bestesi
(Gülîstan-ı hüsnüne zülfüne saye et gonca verd)
 - 2 - Tab'ı Mustafa Efendi'nin DÜFÂH Murabba Bestesi
(Berk-i gül gonca-fem sen gibi terdâmen midir)
 - 3 - Delâl zâde İsmail efendi'nin SÜZNÂK Bestesi
(Sinede bir lâhza ârâmeyle gel cânım gibi)
 - 4 - Zaharyan Efendi'nin SABÂ Bestesi
(Gülîstan-ı hüsnünden baharîstan yazar)

ZAMAN VE VURGULARI :

1.ŞEKİL

DÜM 2		DÜM 2		TEK 2		DÜM 1
TEK 1	TE 1/2	KE 1/2	DÜM 1	TEK 2		TEK 2
TEK 2		DÜM 2		DÜM 2		TA 2
	HEK 2		TEK 1	KÂ 1	TEK 1	KÂ 1

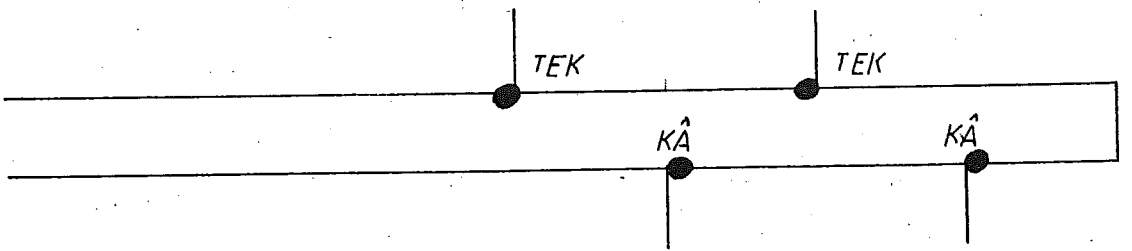
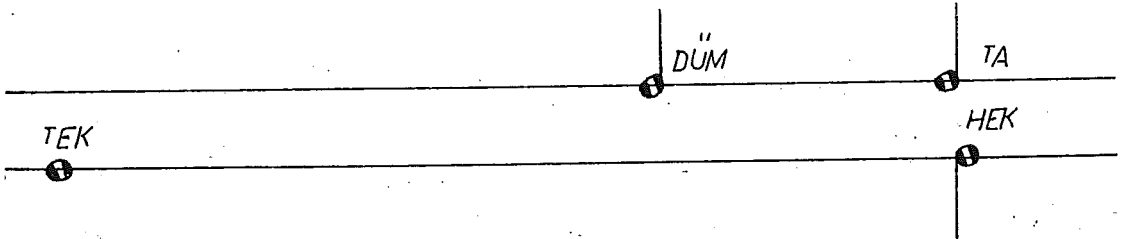
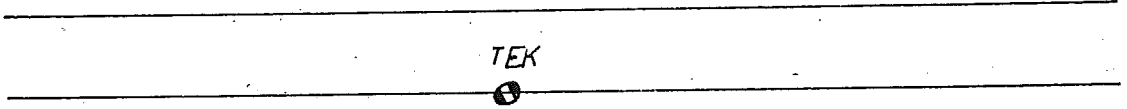
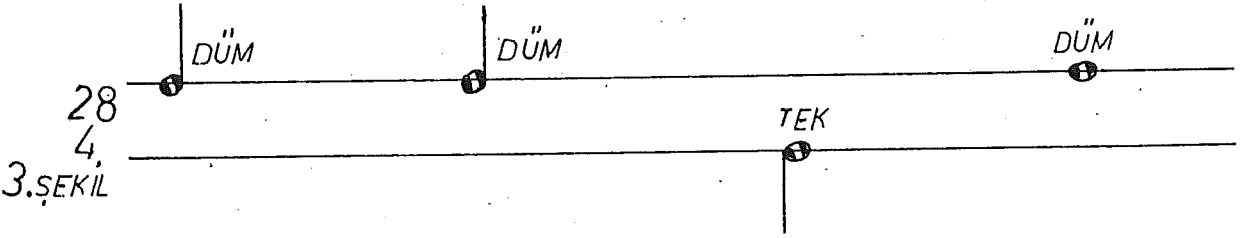
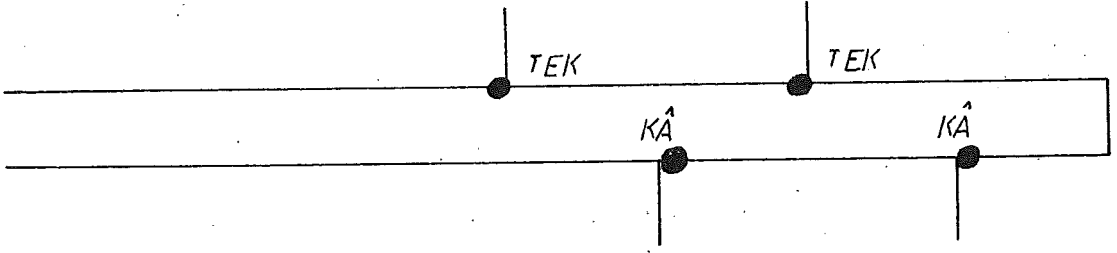
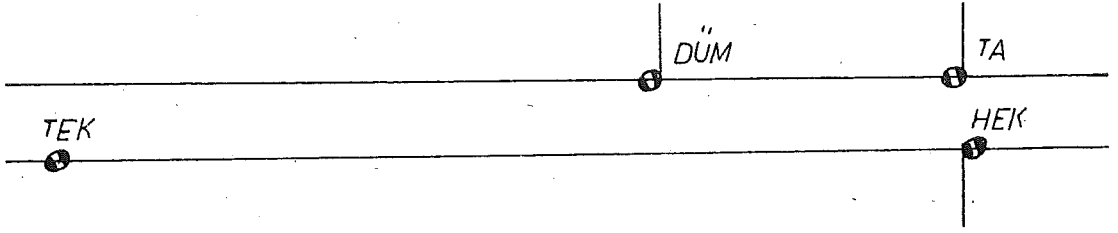
KLÂSİK ESERLERDE KULLANILAN ŞEKİL :

2.ŞEKİL

DÜM 2		DÜM 2		TEK 2		DÜM 1
TEK 1	TE 1/2	KE 1/2	DÜM 1	TEK 4		
TEK 4				DÜM 2		TA 2
	HEK 2		TEK 1	KÂ 1	TEK 1	KÂ 1

28
4
1.ŞEKİL

28
4
2.ŞEKİL

MUZAAF DEVR-I KEBİRİN VELVELELİSİ:

56
4

DÜM DÜM DÜM

TEK TE KE TEK TE KE

DÜM DÜM

TEK TE KE TEK KÂ TE KE

TEK TE KE TEK KÂ TE KE TEK

TE KE TEK KÂ TEK KÂ TEK KÂ

HEK TE KE TEK KÂ TE KE TEK KÂ

DÜ DÜ DÜ

TE KE ME ME ME TEK KÂ

Musical staff with notes and lyrics: DÜ, DÜ, DÜ, TEK, KÁ, ME, ME, ME, TEK

Musical staff with notes and lyrics: KÁ, TEK, KÁ, TEK, KÁ, TEK, KÁ

VELVELESÍ:

28
4

Musical staff with notes and lyrics: DÜM, DÜM, DÜM, TEK, TE, KE, TEK, TE, KE

Musical staff with notes and lyrics: DÜM, TEK, TE, KE, HEK, HEK

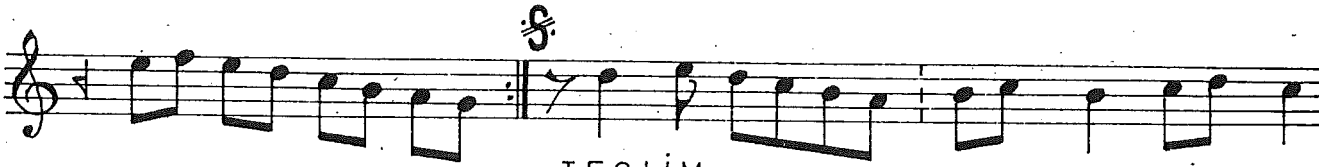
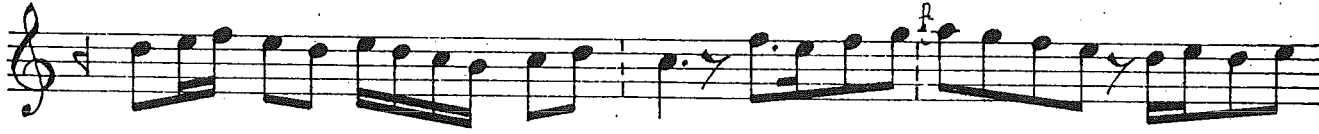
Musical staff with notes and lyrics: DÜ, DÜ, HEK, TE, KE, TEK, KÁ, ME, ME, TE, KE

Musical staff with notes and lyrics: DÜ, DÜ, TE, KE, ME, ME, TEK, KÁ, TEK, KÁ

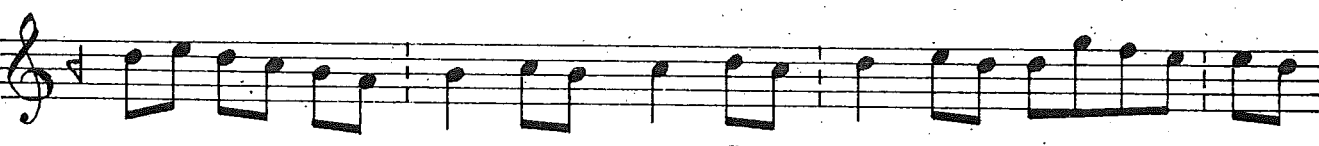
DEVİR-İ KEBÂİR

(♩ = 64)

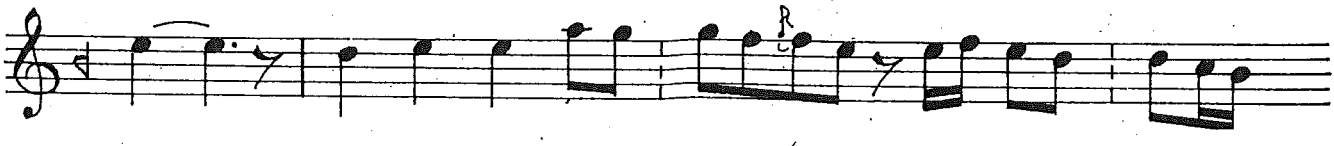
1. HANE

TESLİM

2. HANE

This musical score consists of ten staves of music written in treble clef. The notation includes various note values, rests, and dynamic markings. A first forte marking 'f' appears above the second staff. A section labeled '3.HANE' begins at the end of the second staff and continues through the third and fourth staves. A second forte marking 'f' appears above the seventh staff, followed by a section labeled '4.HANE' below it. The score concludes with a final forte marking 'f' above the tenth staff and the word 'YÖ' written below it.

Remel usulü de yirmi sekiz zamanlıdır. Vezin anlamına gelir. elimizde çok değişik Dört şekli vardır. Bunların zaman sıralaması aşağıda gösterilecektir. Birinci şekli Sadet - tin Heper hocamızdan İkinci şeklini Üsküdar Musiki cemiyetinde emin Ongan hocamız - dan Diğer iki şekli ise Arif Sami Toker'in teksir notlarından alınmıştır. Beste ve Peşrev ya pımında kullanılmıştır.

Örneklerimiz :

1- HAFİZ ŞEYDÂ'nın HÜZZÂM bestesi

(Aldın hayâl-i perçem'in ey mâh dideme)

2- NALİ ZÂDE ALİ DEDE'nin ŞEHNÂZ BUSELİK bestesi

(Bir devlet için çerha temennâdan usandık)

3.ŞEKİL

DÜM 4				TE 2				KE 2
	DÜM 4						TE 2	
KE 2		TE 2		KE 2				DÜM 4
				TE 2			KE 2	

4.ŞEKİL

DÜM 1	TEK 1	TE 1/2	KE 1/2	DÜM 1	TEK 4			
	DÜM 4							DÜM 2
TEK 2		DÜM 2		DÜM 2				TA 2
	HEK 2		TE 1	KE 1	TE 1		KE 1	

1.ŞEKİL

DÜM 2	TEK 1	KÂ 1	DÜM 2	TEK 1					
KÂ 1	TEK 1	KÂ 1	DÜM 2	TEK 1	KÂ 1				
DÜM 2	TEK 2	TE 1/4	KE 1/4	DÜM 2	TEK 2				DÜM 1
TEK 1	DÜM 1	DÜM 1	TA 1	HEK 1	TE 1/2	KE 1/2	TE 1/2	KE 1/2	

2.ŞEKİL

DÜM 2	TE 1	KE 1	DÜM 2	TE 1				
KE 1	TE 1	KE 1	DÜM 2	TE 1	KE 1			
DÜM 2		DÜM 2	TEK 2		DÜM 1			
TEK 1	- DÜM 1	DÜM 1	TEK 2	TE 1	KE 1			

28
4
1.ŞEKİL

DÜM TEK DÜM TEK
KÂ

TEK DÜM TEK
KÂ KÂ KÂ

DÜM TE DÜM DÜM
TEK KE TEK TEK

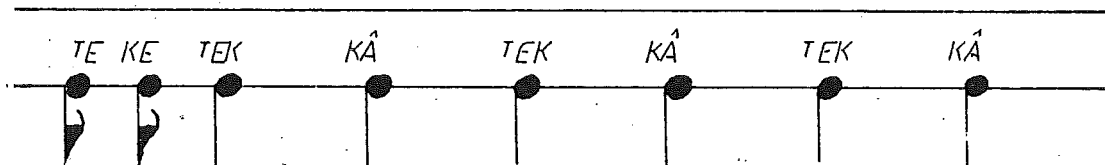
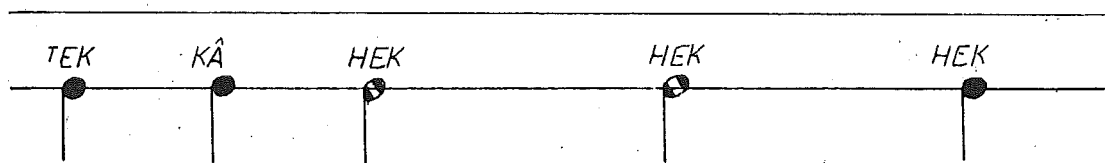
DÜM DÜM TA TE TE
TEK HEK KE KE

VELVELESİ:

28
4

DÜM DÜM
TE KE TE KE TEK KÂ TEK

DÜ DÜ
KÂ ME ME TE KE TE KE TEK KÂ

ŞEHNÂZ BÜSELİK
(Beste)

NÂLİ-ZÂDE ALİ DEDE
(? - 1735)

REMEL
(♩ = 64)

Bir Bir dev vas le ti çün çün ağ cer ya ha re te mu men da na ra na ra dan u dan u san san dik dik ya ya re y re y Ah Ca nim ya la yel lel lel li Öm rüm te re lel le lel le li vay yar yar yar san dik

Hiç - rin - çe ke
 rek - zev - ki - mü
 lâ ka
 ka - ti u nut -
 duk - ya rey
 Ah Ca - nim - ya la yel lel
 lel - li Öm rüm te re - lel - le
 lel - le li vay yar.
 yar. yar. u.ğ.
 san dık - YÖmürlü

FREN GİFER USULÜ

FRENGİFER usulü yirmi sekiz zamanlı usullerimizdendir. Çok az kullanılmıştır. Daha çok darbeyn usullerde kullanıldığını görüyoruz. Bütün büyük usullerde olduğu gibi bu usulde BESTE yapımında kullanılmıştır. İki şekli var denilirsede ikinci şekil olarak gösterilen kalıpta, birinci şekilden tek farkı (TA HEK) yerine 4 zaman değerinde bir (TEK) konulmasından ibarettir.

Örneğimiz :

İSMAIL DEDE EFENDİ'nin FERAH-FEZÂ bestesi
(Ey kaşî keman tir-i müjen cânıma geçti)

ZAMAN VE VURGULARI:

DÜM 2	DÜM 4	DÜM 2		
DÜM 4	DÜM 2			
TEK 2	DÜM 2	DÜM 2	TA 2	
HEK 2	TEK 1	KÂ 1	TEK 1	KÂ 1

28
4

A musical staff with three notes, each labeled "DÜM". The notes are positioned on the first line of the staff.

A musical staff with two notes, each labeled "DÜM". The notes are positioned on the first line of the staff.

A musical staff with five notes. The notes are labeled "TEK", "DÜM", "DÜM", "TA", and "HEK". The notes are positioned on the first line of the staff.

A musical staff with four notes. The notes are labeled "TEK", "TEK", "KÂ", and "KÂ". The notes are positioned on the first line of the staff.

VELVELESİ:

28
4

A musical staff with six notes. The notes are labeled "DÜM", "DÜM", "TE", "KE", "TEK", and "KÂ". The notes are positioned on the first line of the staff.

A musical staff with seven notes. The notes are labeled "DÜM", "DÜ", "TE", "KE", "TEK", "KÂ", and "ME". The notes are positioned on the first line of the staff.

Musical notation for the first system. The top staff contains three notes, each labeled 'DÜ' with an accent (^) above it. The bottom staff contains seven notes, labeled 'ME', 'ME', 'TEK', 'KÁ', 'TEK', 'KÁ' from left to right, each with an accent (^) above it.

Musical notation for the second system. The top staff contains two notes, each labeled 'DÜ' with an accent (^) above it. The bottom staff contains seven notes, labeled 'ME', 'ME', 'ME', 'TEK', 'KÁ', 'TEK', 'KÁ' from left to right, each with an accent (^) above it.

FERAH-FEZÂ
(Beste)

FIRENGİFER

İSMAIL DEDE EF.

(1778-1846)

(♩ = 80) 2/4

Ey ka ni sı ke ri man
Pey ka ni le ri nin
ti her ri mü jen bir
câ ya ni ma
geç geç geç
di ah ya lâ
ya lâ ye le lel lel
lel lel li
câ ni ma geç
geç geç geç di hey
câ nim di hey câ nim

Bu güç ni ge he
 şab rü te ham
 mül ni ce
 müm müm
 kin ah ya la
 ya la ye le lel lel
 lel lel li
 mül ni ce müm
 müm müm kin hey
 câ nim
 Y.Ömürlü

HAFİF

Hafif usûlü mevcut otuz iki zamanlı üç usûlün içinde en çok kullanılanıdır. Baştan on altı zamanlıya kadar darblar aynı kalmak ikinci on altı zamanlıının darbları değişik olmak üzere ikinci bir şekilde vardır. İlahî , Peşrev , Beste yapımlarında kullanılmıştır. Örneklerimiz :

- 1 - LEADRİ (Sahibi meçhul) DÜĞÂH-İ KADİM (Tevşih)
(Kible-i Ehl-i safâ oldu cenâb-î Mustafa)
- 2 - HÜSEYİN SADEDDİN AREL'in NİHAVEND Peşrevi
- 3 - HAFİZ POST'un HÜSEYİNİ Bestesi
(Çektim el ümmid-ı vasl-ı yardan şimdengeru)

ZAMAN VE VURGULARI:

DÜM ₁	TEK ₁	TEK ₂		DÜM ₁	TEK ₁	TEK ₂	
DÜM ₂		TEK ₁	KÂ ₁	DÜM ₁	TEK ₁	TEK ₂	
DÜM ₂		TEK ₁	KÂ ₁	DÜM ₁	DÜM ₁	TEK ₁	TE ₂ KE ₂
DÜM ₁	TEK ₁	TE _{1/2} KE _{1/2}	DÜM ₁	TA ₁	HEK ₁	TE _{1/2} KE _{1/2}	TE _{1/2} KE _{1/2}

USÛL NOTASI:

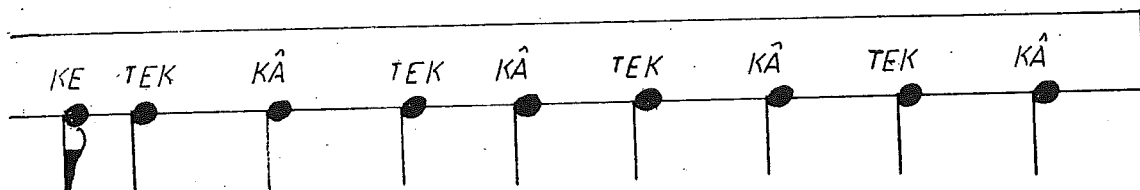
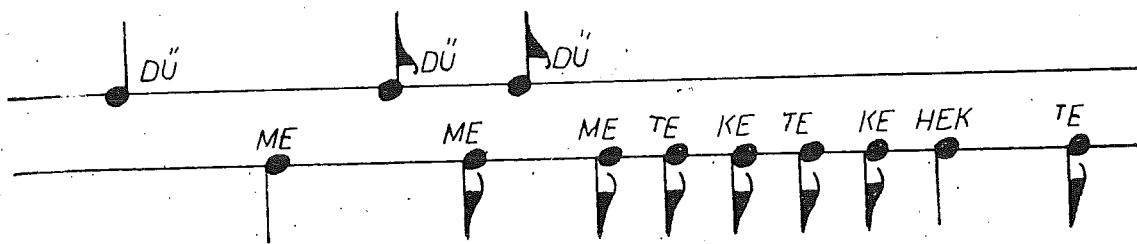
32
4

DÜM DÜM
TEK TEK TEK TEK
DÜM TEK DÜM
KÂ TEK TEK
DÜM TEK DÜM DÜM TE
KÂ TEK KE
DÜM TE DÜM TA TE TE
TEK KE HEK KE KE

VELVELESI:

32
4

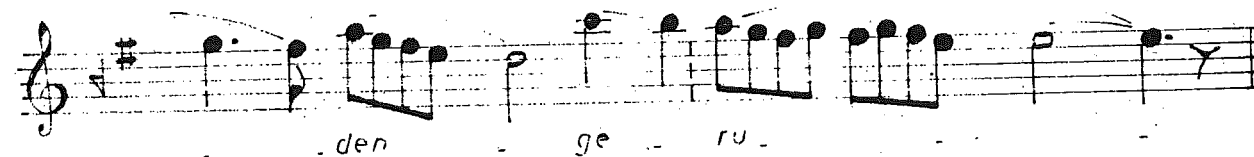
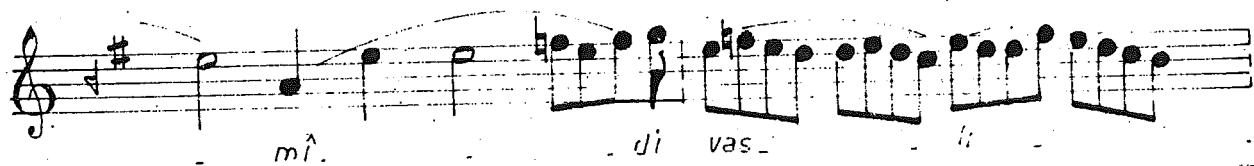
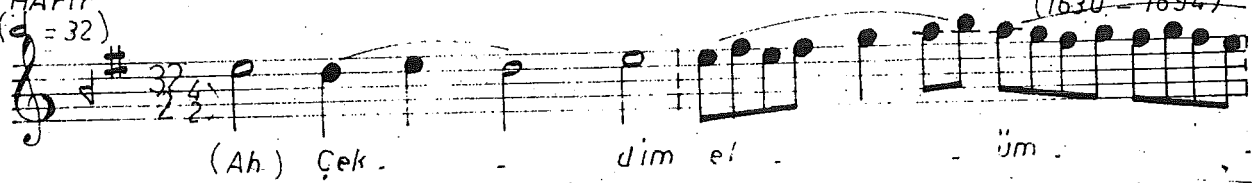
DÜM DÜM
TE KE TEK KÂ TE KE TEK KÂ
DÜ DÜ DÜ
ME ME TEK KÂ TE KE TEK KÂ

HÜSEYİNİ
(Beste)

HAFİF
(♩ = 32)

HÂFİZ POST
(1630 - 1694)

Ah Ten - ten - dir - dir - ten -
 düm de rel - la - dir - dir - ten
 ta - na - ta - na ta - na -
 det - de re - dil - li - ten hey câ nim
 ten hey ca nim ten
 (Ah) Ka - kü - lün - den
 bir - te al - luk
 riş - te sin - kat
 ey - le - dik - YÖmürlü

MUHAMMES USÛLÜ

Muhammes usûlü beşli anlamında dır. Otuz iki zamanlı ikinci usûlümüzdür. Peşrev ve Bestelerin yapımında kullanılmıştır. Muhammes usûlünün iki şekli varsa da ikinci şekli dedikleri ikişer zamanlı (TA-HEK) vurgusunun yerine bir dört zamanlı (TEK) vurgusunun gelmesinden ibarettir.

Eserlerden örnekler :

- 1 - Tanburi Cemil Bey'in FERAH-FEZÂ ve KÛRDİLİHİCÂZKÂR
- 2 - Kemanî Ali Ağa'nın ŞEHNÂZ - BUSELİK
- 3 - Lavtacı Andon Efendi'nin HÛSEYNÎ makamlarındaki peşrevleri
- 4 - İsmail Dede Efendi'nin NEVÂ Bestesi
(Zeyneden bağ-ı cihan vey zînet-i destâr-ı cân)
- 5 - Eyyubî Mehmet Bey'in MAHÛR Bestesi
(Ey gözü âhû banâ bilmem niçün bîgânesin)

ZAMAN VE VURGULARI:

DÛM 2	TEK 1	KÂ 1	DÛM 2	TEK 2	
DÛM 2	DÛM 2	TEK 2	TEK 1	KÂ 1	
DÛM 2	TEK 2	TEK 1	KÂ 1	DÛM 2	
TA 2	HEK 2	TEK 1	KÂ 1	TEK 1	KÂ 1

USÛL NOTASI :

32
4

DÜM TEK DÜM KÂ TEK

DÜM DÜM TEK KÂ

DÜM TEK DÜM TEK KÂ

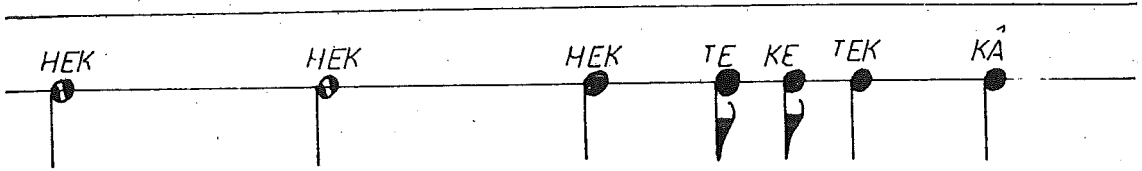
TA TEK TEK HEK KÂ KÂ

VELVELESİ:

32
4

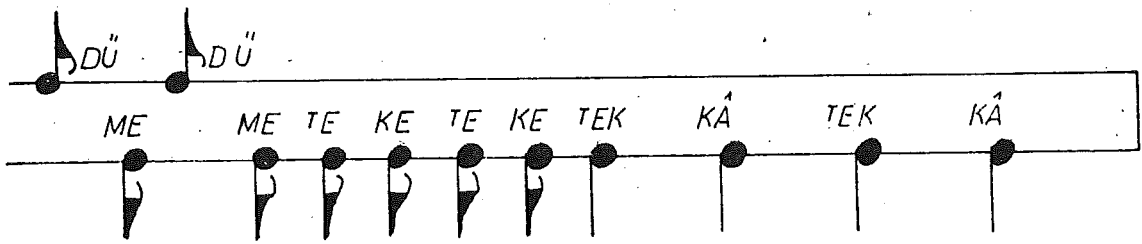
DÜM DÜM TEK TE KE TEK KÂ TEK KÂ

DÜ DÜ DÜ ME ME ME TEK KÂ TEK KÂ

HEK HEK HEK TE KE TEK KA

A musical staff with a single line. It contains seven notes, each with a vertical stem and a downward-pointing flag. The notes are positioned on the line. Above each note is a syllable: HEK, HEK, HEK, TE, KE, TEK, and KA. The KA syllable has a small '1' above it, indicating an accent.

ME ME TE KE TE KE TEK KA TEK KA

A musical staff with a single line. It contains ten notes, each with a vertical stem and a downward-pointing flag. The notes are positioned on the line. Above each note is a syllable: ME, ME, TE, KE, TE, KE, TEK, KA, TEK, and KA. The first two ME syllables are preceded by a musical note with a stem and a downward-pointing flag. The KA syllables have a small '1' above them, indicating an accent.

M Â H Ū R
(beste) -

MUHAMMES

EYYUBÎ MEHMED BEY
(1804 - 1850)

(♩ = 56) 3/4

ah ah Ey gö zü
ah is te mez

a mi hu ley hu ba na
mi ley li i

bil dev mem ran

mem ni çün lan bi di gâ va
ran o lan di va

gâ ne sin (saz
va ne sin

) Ta dir ten na til lil

len na te ne nen dir ten nen nen

nen nen dir ya lâ ya lâ

yel le lel lel . . . li a man . . . a man

yar yâr . . . a man -saz - man -saz -

ah Kâ kü lün
 gi bî bî pe ri
 şan hal
 hal e der a him
 him se ni saz
) Ta dir ten na til lil len
 na te ne nen dir ten nen nen nen nen dir
 ya lâ ya lâ yel le lel lel lel li
 a man a man yâr
 a man Y.Ömürlü

BEREŞAN USÛLÜ

Bereşan usûlü otuz iki zamanlı usûllerin içersinde en az kullanılanı olmuştur. Zincir usûlünün beşinci ve son halkasıdır (Usûlüdür). Daha çok Darbeyn usûllerde kullanılmıştır. Tıpkı Muhammes usûlünde olduğu gibi, usûlün sonundaki ikişer değerdeki (TA-HEK) vur - gusunun yerine dört zaman değerindeki bir (TEK) konularak ikinci şekli olarak gösteril - miştir.

Eserlerden örnekler :

- 1 - Hafız Kumral Efendi'nin HÜSEYİNİ Bestesi
(Şebnem gibi sağılsın hûn eşk-i pür revânın)
- 2 - Sadık Ağa'nın BÜZÜRK Bestesi
(Hubân seninle leylü nihâr istinaz eder)

ZAMAN VE VURGULARI :

DÜM 4		TEK 2		DÜM 4	
	TEK 2		DÜM 4		
DÜM 2	TEK 2	DÜM 2	DÜM 2		
TA 2	HEK 2	TEK 1	KA 1	TEK 1	KA 1

USÛL NOTASI:

32
4

DÜM

TEK

DÜM

TEK

DÜM

TEK

TA

HEK

TEK

KÂ

KÂ

VELVELESİ:

32
4

DÜM

DÜM

TEK

TE KE TE KE TEK

DÜ

DÜ

DÜ

KÂ

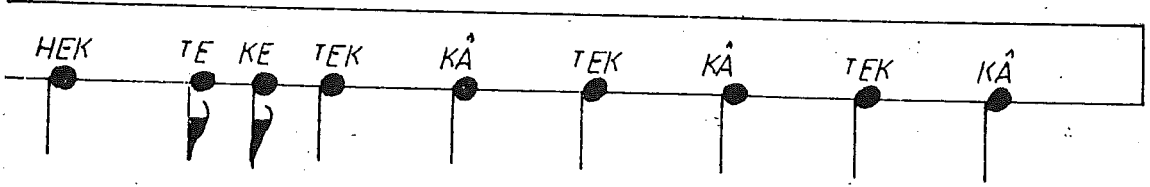
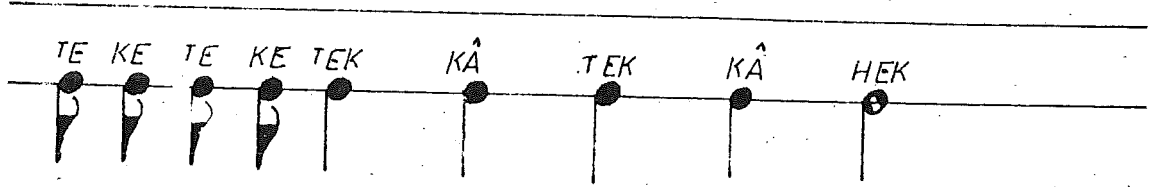
TEK

KÂ

ME

ME

ME

BÜZÜRK
(Beste)

SADIK AĞA

BEREFSAN

(♩ = 80)

The musical score is written on ten staves of music. The lyrics are written below the notes. The tempo is marked as quarter note = 80. The time signature is 7/8. The key signature has one sharp (F#).

Lyrics:
Hu hur ban sı se sid
ni de nin den
le ka ley mer lu be
ne li har nur is ik ti na ba
na ba nas e der der
vay ye tel le tel
tel le tel le tel
tel le li vay
ne be har li hur is ik ti
na ti nas bas

der vay Sa
sah ni ru hu
hun da
ha li si ya
hin gö re re
be yim vay
ya lel le lel lel le
le le lel lel lel lel
li vay si
ya hi hin gö re

Detailed description: This is a musical score for a song, consisting of ten staves of music. The music is written in a single melodic line on a treble clef staff. The key signature has one sharp (F#), and the time signature is 4/4. The lyrics are in German and are placed below the notes. The lyrics are: der vay Sa, sah ni ru hu, hun da, ha li si ya, hin gö re re, be yim vay, ya lel le lel lel le, le le lel lel lel lel, li vay si, ya hi hin gö re. The music features various note values including quarter, eighth, and sixteenth notes, as well as rests and ties. There are also some dynamic markings like 'f' and 'p'.

ren be yim

vay

Y.Öm"ürlü"

The image shows a musical score for a vocal line. The top staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature. The melody consists of a series of eighth and quarter notes, with a fermata over the first two notes. The lyrics "ren be yim" are written below the notes. The bottom staff is a treble clef with a key signature of one sharp and a common time signature. It contains a single note with a fermata, followed by a double bar line. The lyrics "vay" and "Y.Öm"ürlü" are written below the staff.

SAKİL USULÜ

Sâkil usûlü kırk sekiz zamanlıdır. Beste yapımında kullanılan en büyük usûllerimizden biridir. Elimizde iki şekli mevcuttur. İkinci şekli dediğimiz ikinci şeklin birinci şekle göre farkı usûlün baş tarafına yakın olan birer sekizlik değerindeki (DÜM-TEK) vurgusu bir dörtlük (DÜM), ondan sonra gelen on altılık (TE-KE) birer sekizlik kabul edilerek bir sekizlik (DÜM) vurgusunun atılmasından ibarettir. Görüleceği gibi usûlün bünyesinde zaten velvele mevcuttur. Buna rağmen Neva Kâr icra edilirken bir velvelesinde yapmış-
tık.

Eserlerden örnekler : Benli Hasan Ağa'nın RAST Peşrevi

ZAMAN VE VURGULARI:

DÜM ₂	TEK ₁	KÂ ₁	DÜM ₂	TEK ₁	KÂ ₁					
TEK ₁	KÂ ₁	DÜM ₂	TEK ₁	KÂ ₁	DÜM ₁	TE _{1/2}	KE _{1/2}			
TEK ₂	TEK ₂	DÜM ₂	DÜM ₂							
TEK ₂	DÜM ₂	TEK ₂	TEK ₂							
DÜM ₂	TEK ₁	KÂ ₁	DÜM ₁	DÜM ₁	TEK ₁	TE _{1/2}	KE _{1/2}			
DÜM ₁	TEK ₁	TE ₁	KE ₁	DÜM ₁	TA ₁	HEK ₁	TE ₁	KE ₁	TE ₁	KE ₁

USÛL NOTASI:

48
4

The musical notation is organized into seven systems, each consisting of two staves. The notes are labeled with syllables: DÜM, TEK, KÂ, and KE. The notation includes stems, dots, and accents to indicate pitch and rhythm.

System 1: DÜM, TEK, DÜM, TEK, KÂ, KÂ

System 2: TEK, DÜM, TEK, DÜM, TE, KÂ, KE

System 3: DÜM, DÜM

System 4: TEK, TEK, DÜM

System 5: TEK, TEK, TEK, TEK

System 6: DÜM, TEK, DÜM, DÜM, TE, KÂ, TEK, KE

System 7: DÜM, TE, DÜM, TA, TE, TE, TEK, KE, HEK, KE, KE

VELVELESÍ :

48
4

DÜM DÜM DÜM

TEK KÂ TEK KÂ

DÜM DÜM

TEK KÂ TE KE TEK KÂ TE KE

TEK KÂ TEK KÂ HEK HEK

HEK TE KE TEK KÂ HEK HEK

HEK TE KE TEK KÂ TEK TE KE

DÜM DÜM

TEK TE KE TEK KÂ TE KE TE KE

SÂKIL

BENLİ HASAN AĞA

1. HANE

Musical notation for the first hane (8 measures) of the Rast (Peşrev) mode. The notation is in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 4/8 time signature. The melody consists of eighth and quarter notes with various rests and phrasing slurs.

2. HANE

Musical notation for the second hane (8 measures) of the Rast (Peşrev) mode. The notation is in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 4/8 time signature. The melody continues with eighth and quarter notes, ending with a double bar line.

The image shows a musical score for four staves, all in G major (one sharp) and 3/4 time. The notation includes various rhythmic values such as quarter, eighth, and sixteenth notes, along with rests and beams. The first three staves contain melodic lines with some complex rhythmic patterns, including sixteenth-note runs. The fourth staff concludes the piece with a final cadence and a fermata over the final note. The word "finito" is written in a cursive hand at the end of the fourth staff.

finito

HAVİ USÛLÜ

Havî usûlü altmış dört zamanlıdır. Ufak farklarla dört şekli mevcuttur. Biz sadece iki şeklini alıyoruz. Birinci şekli diye aldığımız kalıbın Zekâî Dede'ye kadar indiğini Sadettin Heper Hocamız söylemiştir. Bir tek şekli hariç diğer üç şeklin de son onaltı zamanı Nim Hafif kalıbındadır. Beste yapımında kullanılmıştır.

Eserlerden örnekler :

- 1- Eyyûbi Mehmet Bey'in BEYÂTİ Bestesi
- 2- Sadettin Heper'in BENDİ - BUŞELİK Bestesi
- 3- Küçük Mehmet Ağa'nın EVCÂRÂ bestesi
(Geline hattı muanber ve meh cemâlimize)

ZAMAN VE VURGULARI:

1.ŞEKİL

DÜM 2	TEK 1	KÂ 1	DÜM 1/2	TEK 1/2	TE 1/4	KE 1/4	DÜM 1/2	TEK 2
DÜM 2	TEK 1	KÂ 1	TEK 1	KÂ 1	DÜM 2			
TEK 1	KÂ 1	TEK 1	KÂ 1	DÜM 1/2	TEK 1/2	TEKE 1/4	DÜM 1/2	TEK 2
DÜM 2	DÜM 2	TEK 1	KÂ 1	TEK 1	KÂ 1			
DÜM 2	TEK 1	KÂ 1	DÜM 1	DÜM 1	TEK 1	TE 1/2	KE 1/2	
DÜM 1	TEK 1	TE 1/2	KE 1/2	DÜM 1	TA 1	HEK 1	TE 1/2	KE 1/2
DÜM 1	TEK 1	TEK 2	DÜM 1	TEK 1	TEK 2			
DÜM 1	TEK 1	DÜM 1	DÜM 1	TA 1	HEK 1	TE 1/2	KE 1/2	TE 1/2
DÜM 1	TEK 1	DÜM 1	DÜM 1	TA 1	HEK 1	TE 1/2	KE 1/2	TE 1/2

2.ŞEKİL

$\overset{\cdot\cdot}{D}\overset{\cdot\cdot}{U}\overset{\cdot\cdot}{M}$ ₂	TEK ₁	$\overset{\cdot}{K}\overset{\cdot}{A}$ ₁	$\overset{\cdot\cdot}{D}\overset{\cdot\cdot}{U}\overset{\cdot\cdot}{M}$ ₂	TEK ₂		
$\overset{\cdot\cdot}{D}\overset{\cdot\cdot}{U}\overset{\cdot\cdot}{M}$ ₂	TEK ₁	$\overset{\cdot}{K}\overset{\cdot}{A}$ ₁	TEK ₁	$\overset{\cdot}{K}\overset{\cdot}{A}$ ₁	$\overset{\cdot\cdot}{D}\overset{\cdot\cdot}{U}\overset{\cdot\cdot}{M}$ ₂	
TEK ₁	$\overset{\cdot}{K}\overset{\cdot}{A}$ ₁	TEK ₁	$\overset{\cdot}{K}\overset{\cdot}{A}$ ₁	$\overset{\cdot\cdot}{D}\overset{\cdot\cdot}{U}\overset{\cdot\cdot}{M}$ ₂	TEK ₂	
$\overset{\cdot\cdot}{D}\overset{\cdot\cdot}{U}\overset{\cdot\cdot}{M}$ ₂	$\overset{\cdot\cdot}{D}\overset{\cdot\cdot}{U}\overset{\cdot\cdot}{M}$ ₂	TEK ₁	$\overset{\cdot}{K}\overset{\cdot}{A}$ ₁	TEK ₁	$\overset{\cdot}{K}\overset{\cdot}{A}$ ₁	
$\overset{\cdot\cdot}{D}\overset{\cdot\cdot}{U}\overset{\cdot\cdot}{M}$ ₂	TEK ₁	$\overset{\cdot}{K}\overset{\cdot}{A}$ ₁	$\overset{\cdot\cdot}{D}\overset{\cdot\cdot}{U}\overset{\cdot\cdot}{M}$ ₁	$\overset{\cdot\cdot}{D}\overset{\cdot\cdot}{U}\overset{\cdot\cdot}{M}$ ₁	TEK ₂	
TEK ₁	$\overset{\cdot}{K}\overset{\cdot}{A}$ ₁	$\overset{\cdot\cdot}{D}\overset{\cdot\cdot}{U}\overset{\cdot\cdot}{M}$ ₂	TEK ₂	TEK ₁	$\overset{\cdot}{K}\overset{\cdot}{A}$ ₁	
$\overset{\cdot\cdot}{D}\overset{\cdot\cdot}{U}\overset{\cdot\cdot}{M}$ ₁	TEK ₁	TEK ₂	$\overset{\cdot\cdot}{D}\overset{\cdot\cdot}{U}\overset{\cdot\cdot}{M}$ ₁	TEK ₁	TEK ₂	
$\overset{\cdot\cdot}{D}\overset{\cdot\cdot}{U}\overset{\cdot\cdot}{M}$ ₁	TEK ₁	$\overset{\cdot\cdot}{D}\overset{\cdot\cdot}{U}\overset{\cdot\cdot}{M}$ ₁	$\overset{\cdot\cdot}{D}\overset{\cdot\cdot}{U}\overset{\cdot\cdot}{M}$ ₁	TEK ₂	TEK ₁	$\overset{\cdot}{K}\overset{\cdot}{A}$ ₁

USÛL NOTASI:

64
4
1. ŞEKİL

The notation consists of seven systems, each with two staves. The top staff of each system contains rhythmic symbols and musical notes. The bottom staff contains corresponding notes. The symbols are: DÜM, TEK, KÂ, KE, and HEK. The notes are placed on the lines of the staff, with some notes having stems and flags.

System 1: DÜM, TEK, DÜM, TE, DÜM
KÂ, TEK, KE, TEK

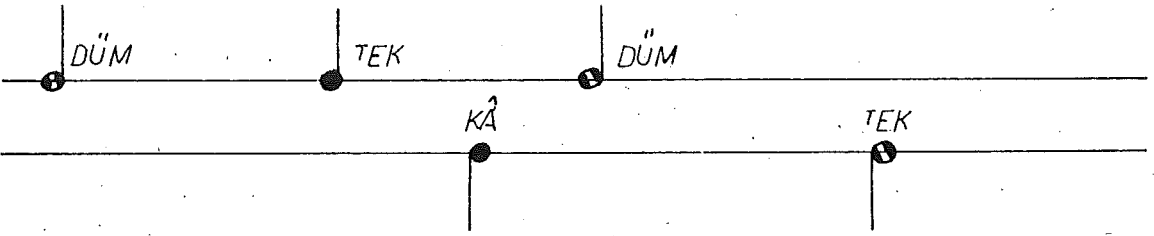
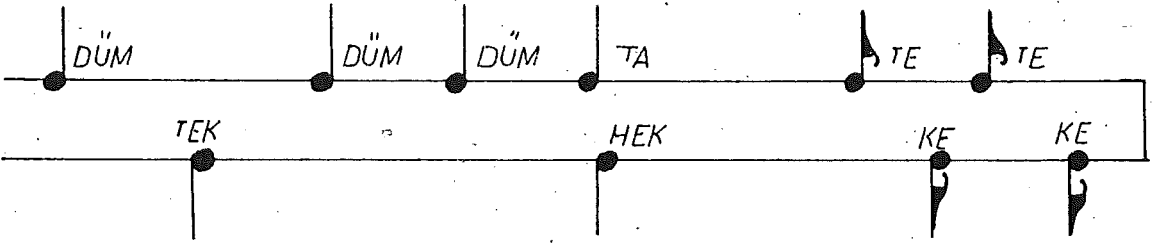
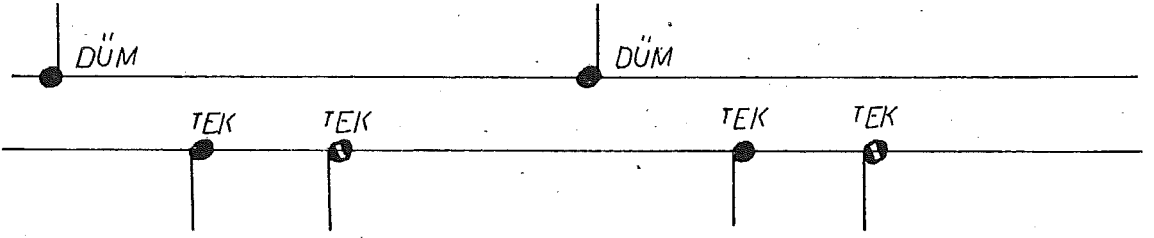
System 2: DÜM, TEK, TEK, DÜM.
KÂ, KÂ

System 3: TEK, TEK, DÜM, TE, DÜM
KÂ, KÂ, TEK, KE, TEK

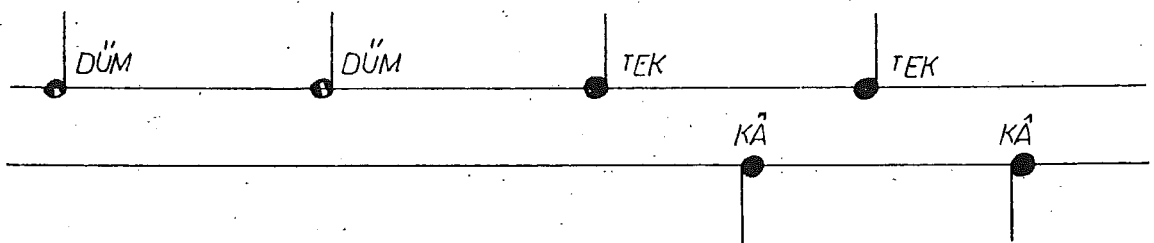
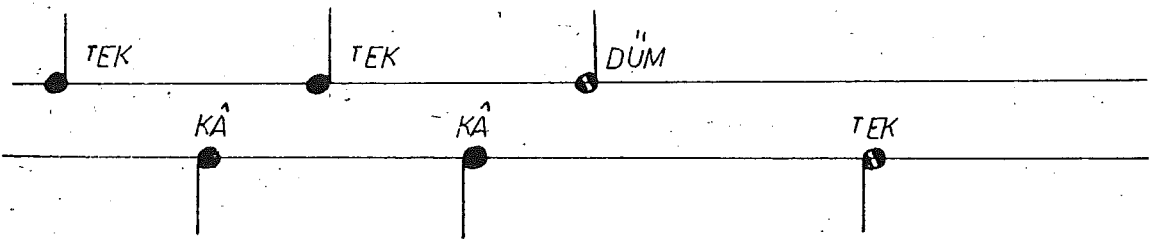
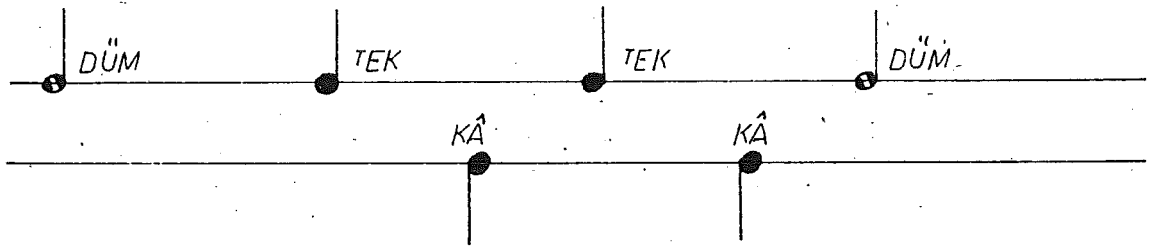
System 4: DÜM, DÜM, TEK, TEK
KÂ, KÂ

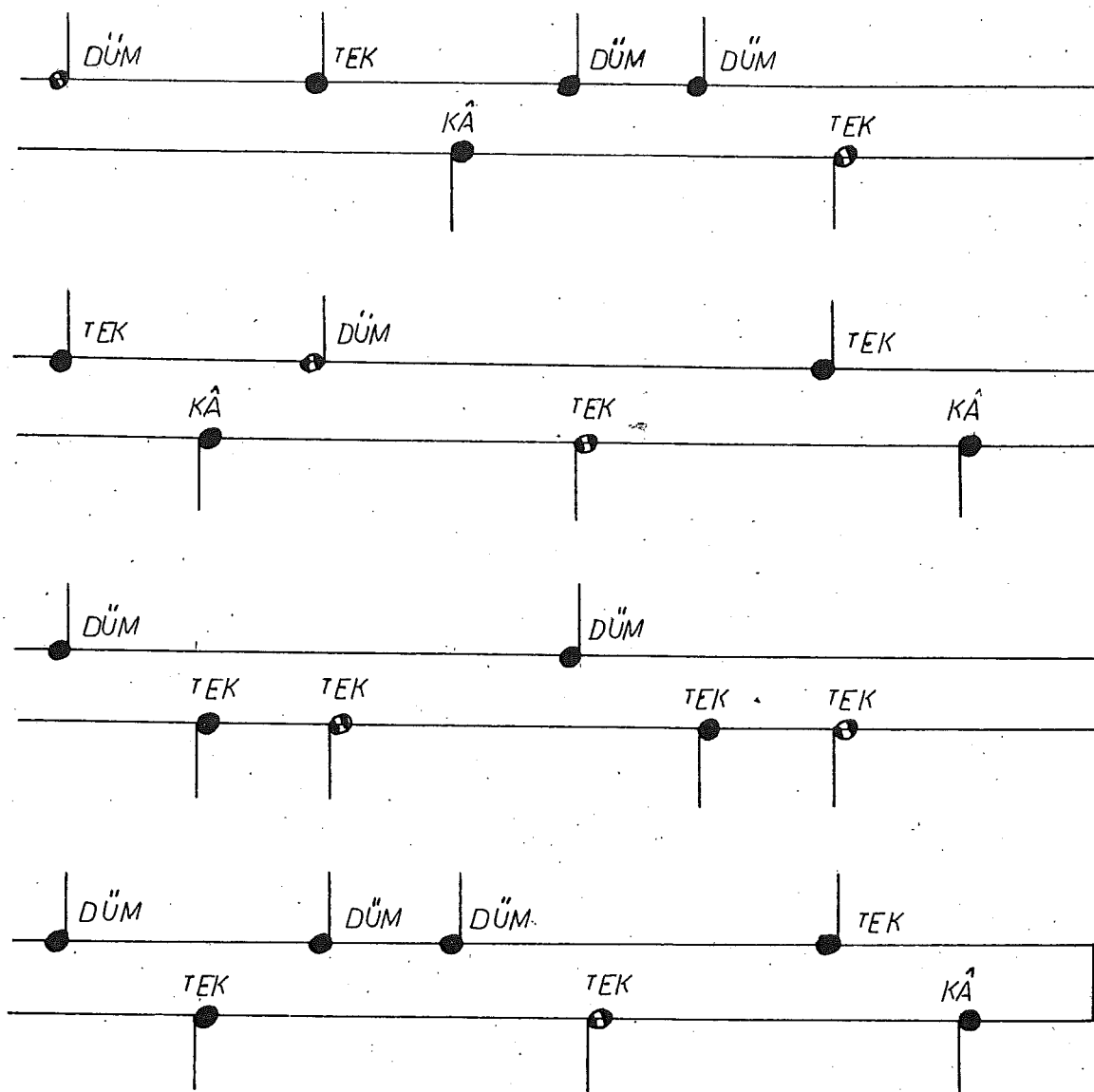
System 5: DÜM, TEK, DÜM, DÜM, TE
KÂ, TEK, KE

System 6: DÜM, TE, DÜM, TA, TE, TE
TEK, KE, HEK, KE, KE

64
4
2.ŞEKİL

EVC-ÂRÂ
(Beste)

HAVİ

(♩=50)

KÜÇÜK MEHMET AĞA

Ge Ya lın zil ce di ha me
hat meb tı ha mu sı an sev
ber da (Saz) ah ah o ki
meh ta ce bi ma ha
li mi ze ze
(Saz) naz lı ya rım
şı ve kâ rım ah gel e
fen dım ey gül i zar
rım yâr a man
a zı bâ yı

men (Saz) men

(Saz) men (Saz) Karar

Çe ra ğı meh

ri me yu

kev ser ol

sa da

sen sen siz

(Saz) naz li yâ rim

si ve kâ rim ah gel e

fer im ey gül i za

2 Meyan

rim yâr a man a zî bə yı men (Şaz) Y.Ömürlü

DARBI FETİH USÛLÜ

Türk Mûsîkîsin de Kullanılan Darbî Fetih usûlü Seksen sekiz zamanlıdır. En büyük usûl olarak yüz yirmi zamanlı Zincir usûlü olarak gösterilirse de Zincir usûlü ayrı birer usûl olarak gördüğümüz beş usûlün birleşmesinden meydana gelmiştir. Darbî Fetih usûlü ile Peşrev ve Beste yapılmıştır.

Biribirlerine benzer dört ayrı şekli vardır. Bunlardan en çok velveleli olanını kudüm usûlü ayrıca olmadığından birinci şekil olarak ele aldık. Ayrıca bir kalıbını daha yazarak bununla yetinilecektir. Bu usûlde de son onaltı zamanı Nim Hafif usûlünün zaman dizilişin de dir.

Eserlerden örnekler :

- 1- Hacı Sadullah Ağa'nın HİCÂZKÂR Bestesi
(Ey şehinşah-ı cihan ârây-i nev tarz-ı usûl)
- 2- Zekâi Dede'nin HİCÂZKÂR Bestesi
(Bir kere iltifatın ile hurrem olmadık)
- 3- Bu hûrizade Mustafa İtri efendi'nin Bestenigâr Bestesi
(Gamzen-ki ola sal. -î çeşm-i siyeh-i mest)

ZAMAN VE VURGULARI:

1.ŞEKİL

DÜM ₂	TEK ₁	TEK ₁	DÜM ₂	TEK ₁	TEK ₁	
TEK ₁	KÂ ₁	DÜM ₂	TEK ₁	TEK ₁	DÜM ₂	
TEK ₂	DÜM ₂	TEK ₂	DÜM ₂			
TEK ₁	KÂ ₁	DÜM ₁	TE ₂	KE ₂	TEK ₂	TEK ₂
DÜM ₂	TEK ₁	KÂ ₁	TEK ₁	KÂ ₁	DÜM ₂	
TEK ₁	KÂ ₁	DÜM ₁	TE ₂	KE ₂	TEK ₂	DÜM ₂
DÜM ₂	DÜM ₂	TEK ₁	KÂ ₁	TEK ₁	KÂ ₁	
DÜM ₂	TEK ₁	KÂ ₁	DÜM ₁	DÜM ₁	TEK ₁	TE ₂ KE ₂
DÜM ₁	TEK ₁	TE ₂ KE ₂	DÜM ₁	TA ₁	HEK ₁	TE ₂ KE ₂ TE ₂ KE ₂
DÜM ₁	TEK ₁	TEK ₂	DÜM ₁	TEK ₁	TEK ₂	
DÜM ₁	TEK ₁	DÜM ₁	DÜM ₁	TA ₁	HEK ₁	TE ₂ KE ₂ TE ₂ KE ₂

USÛL NOTASI :

88
4
1.ŞEKİL

DÜM DÜM

TEK TEK TEK TEK

TEK DÜM DÜM

KÂ TEK TEK

DÜM DÜM

TEK TEK

TEK DÜM TE

KÂ KE TEK TEK

DÜM TEK TEK DÜM

KÂ KÂ

TEK DÜM TE DÜM

KÂ KE TEK

2.ŞEKİL

DÜM ₂	TEK ₁	TEK ₁	DÜM ₂	TEK ₁	TEK ₁	
TEK ₁	KÂ ₁	DÜM ₂	TEK ₁	TEK ₁	DÜM ₂	
TEK ₂	DÜM ₂	TEK ₂	DÜM ₂			
TEK ₁	KÂ ₁	DÜM ₂	TEK ₁	TE KE DÜM ₂	TEK ₂	DÜM ₂
TEK ₁	KÂ ₁	TEK ₁	KÂ ₁	DÜM ₂	TEK ₁	KÂ ₁
TEK ₁	KÂ ₁	DÜM ₂	TEK ₁	TE KE DÜM ₂	TEK ₂	DÜM ₂
DÜM ₂	DÜM ₂	TEK ₁	KÂ ₁	TEK ₁	KÂ ₁	
DÜM ₂	TEK ₁	KÂ ₁	DÜM ₁	DÜM ₁	TEK ₁	TE KE _{1/2}
DÜM ₁	TEK ₁	TE KE _{1/2}	DÜM ₁	TA ₁	HEK ₁	TE KE TE KE _{1/2}
DÜM ₁	TEK ₁	TEK ₂	DÜM ₁	TEK ₁	TEK ₂	
DÜM ₁	TEK ₁	DÜM ₁	DÜM ₁	TA ₁	HEK ₁	TE KE TE KE _{1/2}

Musical staff 1: DÜM, DÜM, TEK, TEK, KÂ, KÂ

Musical staff 2: DÜM, TEK, DÜM, DÜM, TE, KÂ, TEK, KE

Musical staff 3: DÜM, TE, DÜM, TA, TE, TE, TEK, KE, HEK, KE, KE

Musical staff 4: DÜM, DÜM, TEK, TEK, TEK, TEK

Musical staff 5: DÜM, DÜM, DÜM, TA, TE, TE, TEK, HEK, KE, KE

BESTENİĠÂR

(Beste)

DARB-I FETİH
(♩=40)

BUHÛRÎ ZÂDE MUSTAFA İTRÎ
(1640? - 1712)

Gâ Me gam mes ze te zen tet

ki me ge la uş la uş şâ şâ

ki ki i çeş ter mi bir

si ye hi hi mest mest

yâr câ nim

si ye hi mest tir ye le

lel le le lel le lel lel li ah

te re li yel - lel lel lel lel li

yâ la ye lel lel li

yâr hey dost hey

si ye hi mest
 Rez mi mi
 ha zer et ol
 sa çı ley iî
 ni ge hin den
 yâr câ nım
 ni ge hin- den tir yel le
 lel le le lel le lel lel li ah
 te re li yel lel lel lel lel li
 yâ lâ ye lel lel li

yar hey dost hey
si ye hi mest Y.Ömürlü

ZİNCİR USÛLÜ

Darb-ı Fetih usûlünün mûsikîmizde kullanılmış en büyük usûl derken Zincir usûlünün de büyük usûllerde gördüğümüz beş usûlün birleşmesinden meydana geldiğini söylemiştik. Bunlar Çifte Düyek - Fahte - Çember - Devr-i Kebîr - Berafşan) dır. Bu usûlün son halka - sını teşkil eden Berafşan usûlünü almazsak sıra ile, (Çifte Düyek - Fahte - Çember - Devr-i Kebîr) usûlünü alırsak bu dört usûlden meydana gelen kalıba Eksik Zincir veya Murabba Zincir denir. Zincir usûlünü meydana getiren beş usûlün yarı değerindeki usûllerin birleşmesine de Nim Zincir denmiştir. (Düyek - Lenk Fahte - Nim Çember - Devr-i Revan - Nim Berafşan) Bunların da zaman adedi toplamı altmış zamanı vermektedir. Yukarıda sözünü ettiğimiz Eksik zincir usûlüne İsmail Dede Efendi'nin SULTANİYEGÂH Bestesini örnek olarak gösterebiliriz.

Eserlerden örnekler :

- 1 - Buhûrizâde Mustafa İtri Efendi'nin İSFAHÂN Bestesi
(Gel nesim-i sabâ hatt-ı yardım ne haber)
- 2 - İsmail Dede Efendi'nin NEVESER Bestesi
(Nasıl eda bilir ol dilber fidayi görün)
- 3 - Yusuf Çelebi'nin NIKRİZ Bestesi
(Gelince çeşmime cânâ şarab-ı nâb senin)
- 4 - Yahyâ Nazım Efendi'nin MUHAYYER Bestesi
(Gönül düşüp ham-ı gîsû-yi yâre kalmıştır.)
- 5 - Buhurizâde Mustafa İtri Efendi'nin NEVÂ Bestesi
(Piyâleler ki o ruhsâr-ı âle ter getirir)

BÛHÛRÎZÂDE MUSTAF İTRÎ EF.
(1640-1711)

ZİNCİR
(♩=80)

120

Çifte Düyek Yar Pi yâ yâ le le ler
Yar Di yâ yâ rı hü hü

20

Fahte ki o rû rû ruh.
nege li li lir.

sâ
bâ (Saz)

24

Çenber ri â le ter.
ri ce cem gü he

ter ge ti rir
her ge ti rir

28

Devri Kebir Öm rüm ya la ye le lel le lâ

mi rim ya le

le le le le lel li

32

Bereşan sa ri a

a le ter

ge. ti. rir hey ca nim hey ca nim

Yâr. Ha tâ. tâ. ya te tev

be o rak

ka (Saz)

sı is ve per

da zin

öm rüm ya la. ye. le. le. le. la.

Mi. rim ya. le. le. le. le. le. li

rak. ka. sı i. iş. ve per.

da zin. (Saz)

SULTANİ-YEGÂH
(Beste)

ZİNCİR

İSMÂİL DEDE EF.

ÇİFTE DÜYEK
Yâr mi sâ sâ ni ni

ni FAHTE ne ye mi

mi ni

ÇENİBER
yâr zaman mar

gör müş tür

D.KEBİR
Ah câ nım ya le lel li ye le lel le le le

lel li te re lel lel le le lel lel

li CİFTE DÜYEK Yar.o mi mi ri

bu bur FAHTE cu a

da da let

ÇENBER
 sin
 -ey me
 hi
 dev.
 #
 ran
 xÖmürlü

The image shows a musical score for three staves. The first staff contains the lyrics "ÇENBER sin -ey me". The second staff contains "hi dev.". The third staff contains "# ran xÖmürlü". The music is written in a single system with a treble clef and a 2/4 time signature. There are various musical notations including notes, rests, and accidentals. A double bar line is present at the end of the third staff.

Çifte düyek Mer ha bâ

ey Fahte şû le i

â yî yi

Çenber ne i sı sıf

ri hü dâ

Çenber Mer ha bâ ey

şâ hi di

Devr-i kebir dî dâ rı mak

sû dül dül ve

râ Devr-i kebir Mer ha bâ

ey maz ha ri

fey zi Devr-ikebir zi ce

nâ bi kib ri

yâ ya ya

Fahte ya ya re yar ya re sû

lal lah Çiftedüyek Mer ha

bâ ey nâ mü

sâ nin dir

dir Mu ham med

Mus Mus ta fâ Y. Ömürlü

DARBEYN USULLER

Büyük usûllerden iki veya daha çok usûllerden birer, ikişer, üçer tane alıp, bunları birleştirip bir kalıp haline getirilmesine Darbeyn denir. Bestekârlarımız bu kalıpları kendileri tertip etmişler ve bu kalıpları kullanarak eserler meydana getirmişlerdir.

Kalıplar ve eserlerden örnekler :

1 - Nayi şeyh Osman Dede'nin DÜGAH-BUSELİK Tevsihi
(Hayre makdem ey gurûhi enbiyânın akdemi)

FAHTE + ÇEMBER + DEVR-İ KEBİR + FAHTE + ÇIFTE DÜYEK + FAHTE + ÇEMBER
3 | 2 | | | 4

2 - Üçüncü Selim'in SUZ-İ DİLARA Murabba bestesi
(Ah kemarı aşkını çekmek o şöhun hayli müşkilmiş)
DEVR-İ KEBİR + BERAFŞAN
| |

3 - Abdülhalim Ağa'nın SUZ-İ DİL BESTESİ
(Hıramân ol çemenlerde geley servi revânım)
REMEL + BERAFŞAN
2 |

4 - Hamamizâde İsmail Dede Efendi'nin SUZNAK Bestesi
FRENGİFER + BEREFŞAN
3 |

5 - Zekâi Dede Efendi'nin ŞEHNAZ - BUSELİK Bestesi
(Feryad kim feryadımı gûş etmez ol senîn benden)
NİM SAKIL + BEREFŞAN
| |

6 - Mehmed Ağa'nın İSFAHANEK Bestesi
(Serde dağ-ı iştiyakî tazelər, bir taze mah)
DEVR-İ KEBİR + BEREFŞAN
3 |

7 - Musî'nin SAZKAR Peşrevi
DEVR-İ KEBİR + BEREFŞAN
2 2

DARBEYN

2 DEVR-İ KEBİR + 2 BEREFŞAN

1. HANE

DEVİR-İ KEBİR

BEREFŞAN

This page of musical notation consists of ten staves of music. The key signature is one sharp (F#), and the time signature is primarily 2/4, with some changes to 3/4 and 3/2. The notation includes various note values, rests, and dynamic markings. A first ending bracket is present at the top, and a second ending bracket is located in the second staff. The music concludes with a final cadence in the tenth staff.

The first system consists of two staves of music. Both staves are in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a time signature of 4/4. The first staff contains a melodic line with eighth and quarter notes, including some beamed eighth notes. The second staff contains a bass line with a few notes and rests, ending with a double bar line.

2. HANE

The second system is a single staff of music in treble clef, one sharp, and 4/4 time. It begins with a double bar line and a repeat sign. The notation includes quarter and eighth notes, with a measure number '28' written above the staff.

The third system is a single staff of music in treble clef, one sharp, and 4/4 time. It continues the melodic line from the previous system with eighth and quarter notes.

The fourth system is a single staff of music in treble clef, one sharp, and 4/4 time. It features a measure with a measure number '28' above it, followed by eighth and quarter notes.

The fifth system is a single staff of music in treble clef, one sharp, and 4/4 time, continuing the melodic progression with eighth and quarter notes.

The sixth system is a single staff of music in treble clef, one sharp, and 4/4 time. It includes a measure with a measure number '32' above it, followed by eighth and quarter notes.

The seventh system is a single staff of music in treble clef, one sharp, and 4/4 time, continuing the melodic line.

The eighth system is a single staff of music in treble clef, one sharp, and 4/4 time, continuing the melodic line.

The ninth system is a single staff of music in treble clef, one sharp, and 4/4 time. It includes a measure with a measure number '32' above it, followed by eighth and quarter notes, and ends with a fermata over a note.

This page of musical notation consists of ten staves, all using a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 4/4 time signature. The notation includes various note values, rests, and dynamic markings. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp, and a 4/4 time signature. The second staff has a first ending bracket labeled '1'. The third staff has a second ending bracket labeled '2'. The fourth staff has a double bar line with a repeat sign, followed by a measure with a '4' above it and a '28/4' below it. The fifth staff continues the melody. The sixth staff has a '28/4' marking. The seventh staff continues the melody. The eighth staff has a '32' marking. The ninth and tenth staves continue the piece.

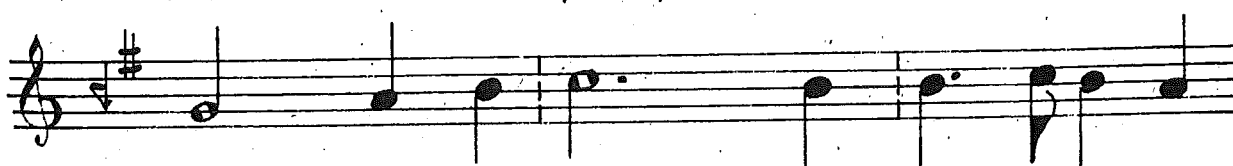
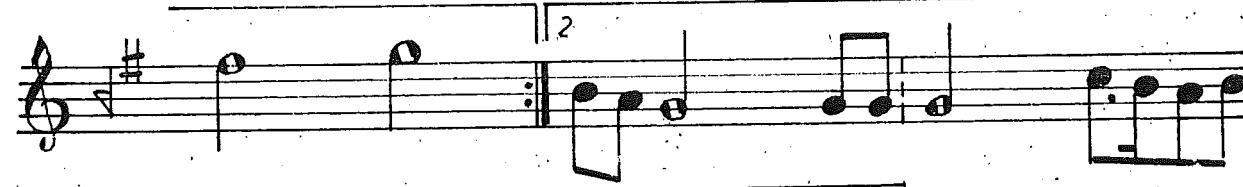
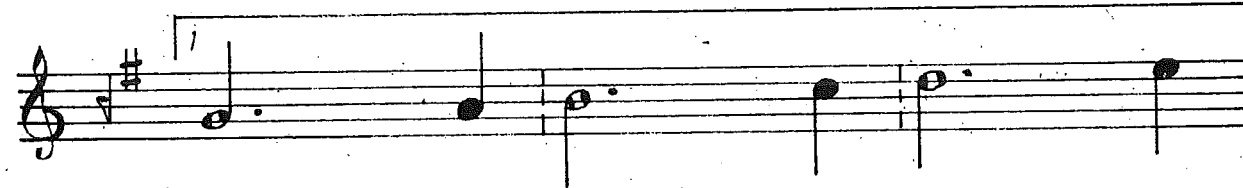
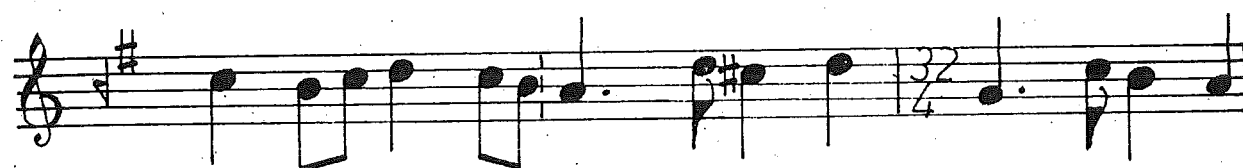
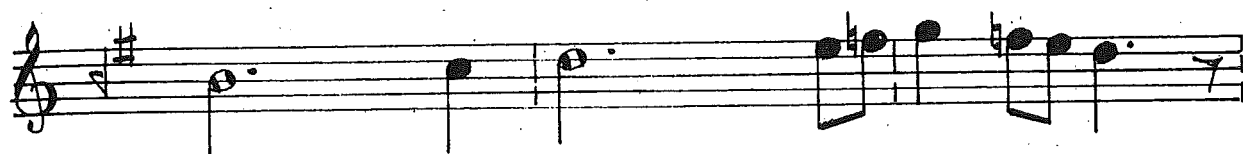
Musical score for the first system, consisting of five staves. The key signature has one sharp (F#) and the time signature is 3/4. The first staff has a measure marked '32'. The second staff has a first ending bracket labeled '1'. The third staff ends with a double bar line. The fourth staff has a second ending bracket labeled '2'. The fifth staff ends with a double bar line.

3. HANE

Musical score for the second system, consisting of five staves. The key signature has one sharp (F#) and the time signature is 3/4. The first staff has a measure marked '28'. The second staff has a measure marked '28'. The third staff has a measure marked '28'. The fourth staff has a measure marked '32'. The fifth staff has a measure marked '32'.

This page of musical notation consists of ten staves, each beginning with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 4/4 time signature. The notation includes various note values, rests, and dynamic markings such as 'p' and 'f'. The first staff contains a whole note followed by a quarter rest, then a half note, and a quarter note. The second staff contains a series of quarter notes. The third staff contains a quarter note followed by a quarter rest, then a quarter note, and a quarter note. The fourth staff contains a quarter note followed by a quarter rest, then a quarter note, and a quarter note. The fifth staff contains a quarter note followed by a quarter rest, then a quarter note, and a quarter note. The sixth staff contains a quarter note followed by a quarter rest, then a quarter note, and a quarter note. The seventh staff contains a quarter note followed by a quarter rest, then a quarter note, and a quarter note. The eighth staff contains a quarter note followed by a quarter rest, then a quarter note, and a quarter note. The ninth staff contains a quarter note followed by a quarter rest, then a quarter note, and a quarter note. The tenth staff contains a quarter note followed by a quarter rest, then a quarter note, and a quarter note.

This page contains ten staves of musical notation in G major (one sharp) and 4/4 time. The notation includes various note values such as quarter, eighth, and sixteenth notes, as well as rests and dynamic markings like *mf* and *f*. Measure numbers 32, 28, and 28 are indicated at the beginning of the first, sixth, and eighth staves respectively. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 4/4 time signature. The music consists of a series of notes, some with stems pointing up and some with stems pointing down, indicating a specific melodic line. The notation is clean and professional, typical of a printed music score.

This page of musical notation consists of ten staves, each beginning with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 3/4 time signature. The notation includes various note values, rests, and dynamic markings. The first staff has a measure number '28' above it. The second staff has a measure number '32' above it. The third staff has a measure number '37' above it. The fourth staff has a measure number '32' above it. The fifth staff has a measure number '28' above it. The sixth staff has a measure number '32' above it. The seventh staff has a measure number '28' above it. The eighth staff has a measure number '28' above it. The ninth staff has a measure number '28' above it. The tenth staff has a measure number '28' above it. The notation includes various note values, rests, and dynamic markings.

Handwritten musical score for a single melodic line in treble clef, 2/4 time, key of D major. The score consists of 11 staves. It begins with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 2/4 time signature. The music features a variety of note values including quarter, eighth, and sixteenth notes, as well as rests. There are several dynamic markings such as '28', '32', and '37' placed above the notes. The piece concludes with a double bar line and a fermata. The name 'Y. Ömürlü' is written at the bottom right of the page.

Y. Ömürlü

DARBEYN
(2 AĞIR REMEL + BEREFŞAN)

SŪZ-İ DİL
(Beste)

ABDŪLHALİM AĞA
(1823-1896)

AĞIR REMEL

Ah Hı ra man ol çe men
ler de gel
ey ser vi
re va nım gel
gel a man ah câ nım
ya la ye le lel lel le le li
öm rüm te re lel le le lel le le
le le lel le li yâr yâr
ru hi re va nım gel gel
a man a man BEREFŞAN Ne dir tu

na zu ris
 tig na a man
 Ah He la ki
 has re ti di
 da rın ol dum
 fik rü vas lın
 la gel a man Y.Ömürlü

SEHNÂZ-BÜSELİK
(Beste)

ZEKÂİ DEDE EF
(1825-1897)

1. Fer
2. Fer

ya - den kim mi fer - aş

ya - di mi - kim - dan mi -

Bereşan cüs. bah. et mez ol
tim dan mi

si dir min bil

min be den - mem ne den

Ca nim ye le lel le le lel le le

lel le le lel le lel lel lel le le lel li

guş et mez ol

si

min - be den

 (Ah) Ben bir ga rib a a ş l kam an dan ku lak as maz maz ba na : Ca nim ye le lel le le lel le le lel le le lel le le an dan ku lak as maz ba na Y.Ömürlü

SÛZ NÂK
(Beste)DARBEYN (3 FRENGİFER+BEREŞAN)
(♩=80)İSMÂİL DEDE EF.
(1778-1846)

Frengifer

MÜŞ
Et ta di ki ni ce mâ
ge hi

lin a ge ti ce fe gün tin

gün tin düz ben di li ni

şeh şeh şeh

da ya ya lâ

ya le lel lel le le lel lele

lele lele lel lele lel lele lel lele lel lele lelli.

Bereşan

yâr is ve baz dil nü

vaz ah be li şa hı

men

1 başa 2 meyana karar

hey câ nim hey câ nim

Mes sur i de hak
 za ti ke rem
 rem ka ri ni
 da da da
 im Yömürlü

...esein notasi... Lăcătlaar nec patin lan aur... etc

ISFAHÂNEK
(Beste)

DARBEYN

MEHMET AĞA.

3. DEVR - İ KEBİR + BEREFŞAN

D.KEBİR

Se
Ki ser de da
kıl di na ği
ZÜ

İs
nâh ti ve ya
ti

ki le ta de ta ze ler
der di aş

bir kim ta ta ta ze ze

mah ah vay vay ta dir ten

dir yel le le le le lei li mi rim

ya la ye le le le le lel le li

BEREFŞAN

vay ta ze ler
der di aş bir kim

ta ta ta ta ze ze

mah ah hey câ nim hey câ nim

be bez mi nu şa
 nu şa şa
 kir na nağ me şen
 şol ta ta se
 her vay vay KÖMÜRÜ

DÜĞÂH BÛSELİK
(tevşih)

NAYÎ ŞEYH OSMAN DEDE

DARBEYN

3 FAHTE+1 ÇEMBER

2 LEVRİ KEBİR+1 HAFİF

1 ÇIFTE DÜYEK+1 FAHTE+4 ÇEMBER

3 FAHTE

Hay ra ma

ma - ma ki de

mi ey

gü gu ru ru

hi en

bi yâ

1 ÇEMBER

nin nin

ak de mi

2 LEVRİ KEBİR

Haz re ti

kin

se a

det

le ha

1. HAFIF bi bi bi

bi ek

re mi

ÇIFTE DÜYEK Haz re

ti

FAHTE Hak

kin se â

4 GENBER
det

le ha bi

bi bi

bi ek

re mi

mi mi

ya nu ra

ar

sil

A single staff of musical notation in treble clef with a key signature of one flat (Bb). The melody consists of several measures, including some with beamed eighth notes. The lyrics 'lah.' are positioned below the staff, and 'O.K.' is at the end of the staff.

SÜZ-İ DİLÂRÂ
(Beste.)

III SELİM

DARBEYN
Devr-i kebîr
Berefsan

28 7/4

DEVR-İ KEBİR

Ah Kâ mâ nî aş
Ah Kî cı vel men

ki zi nî çek-
ri

32 7/4

BEREFSAN

o şu hun
ce fâ sı

hay li li müş
pu te te

ki dil miş miş

28 7/4

Ah Câ nım yâ lâ

ye le lel- lel lel lel lel li

32 7/4

vay o şu hun

hay li li müş

ki miş

28
4

Ah Ni zam üz re

fu su ün

32
4

a me dü ref

tin den an

ün di

26
4

Ah Ca ün ya la

ye le lei lei lei lei lei lei li

32
4

vay nar dü ref

tin de den an

lan li

Y.Önür

KULLANILMAYAN USULLER

Elimizde kalıpları mevcut olan fakat bu ölçülere göre yapılmış eserlerden örnek bulamadığımız, bazı usûllerimiz vardır. Belki çok eskilerde kullanılmış olup günümüze kadar yalnızca kalıpları gelebilmiş olabilir. Kitabımızda aranıldığında bulunabilmesi için de bunları yazmayı uygun bulduk. Bu kalıpların bir kısmında Sayın Arif Sami Toker'in notalarında, Sayın Şeref Çakar'ın "Türk Mûsikâsinde Usûl" adlı kitabında mevcuttur. On altı zamanlı "Bektaşî Raksî" usûlünü yalnızca Sayın Ferudun Darbaz da gördüm.

DARB-I BULGAR

ZAMAN VE VURGULARI

DÜM TEK DÜM TEK DÜM TEK TEK
1 1 1 2 1 1 1

USÛL NOTASI:

Musical notation for Darb-i Bulgar rhythm. The notation shows three 'DÜM' notes on the upper staff and four 'TEK' notes on the lower staff. To the left of the staves is a vertical stack of four circles representing a drum set.

ÜÇLEME

ZAMAN VE VURGULARI

DÜM TEK TEK
3 3 3

USÛL NOTASI:

Musical notation for Üçleme rhythm. The notation shows one 'DÜM' note on the upper staff and two 'TEK' notes on the lower staff. To the left of the staves is a vertical stack of three circles representing a drum set.

MAZMÛRÎ

ZAMAN VE VURGULARI

TE KE TE KÂ DÜM DÜM TEK
 1 1 1 2 2 2 3

USUL NOTASI:

12
8

MUSABBA

ZAMAN VURGULARI

DÜM DÜM DÜM DÜM DÜM
 1 1 1 1 3

DÜM TEK DÜM TE KE TE KE
 2 1 2 1/2 1/2 1/2 1/2

USÛL NOTASI:

14
4

DEVİR-İ TÜRKİ

ZAMAN VE VURULARI.

DÜM 1 TEK 1 TE 1/2 KE 1/2 DÜM 1 TEK 2 DÜM 4

DÜM 4

USÛL NOTASI

14/4

DÜM TE DÜM DÜM

TEK KE TEK

DÜM

BEKTAŞI RAKSANI

ZAMAN VE VURGULARI

DÜM 3 DÜM 2 TEK 2 DÜM 2 TEK 2 DÜM 3 TEK 2

USÛL NOTASI

16/8

DÜM DÜM DÜM DÜM

TEK TEK TEK

ŞİRİN

ZAMAN VE VURGULARI

DÜM 2	TE 1/2	KE 1/2	TE 1/2	KE 1/2	DÜM 1	TEK 1	TEK 2
TEK 1	KÂ 1	TEK 1	KÂ 1	DÜM 1	TE 1/2	KE 1/2	DÜM 1
DÜM 1	TEK 2	TEK 1	KÂ 1	TEK 1	KÂ 1		

USUL NOTASI:

22
4

DEVİR-İ SAGİR

ZAMAN VE VURGULARI

DÜM¹ TEK¹ TE^{1/2} KE^{1/2} DÜM¹ TEK¹ TE^{1/2} KE^{1/2} DÜM¹ TEK¹

TE^{1/2} KE^{1/2} DÜM¹ TEK² TEK² TEK¹ TE^{1/2}

KE^{1/2} TE^{1/2} KE^{1/2} DÜM¹ DÜM¹ TE^{1/2} KE^{1/2} TE^{1/2} KE^{1/2} DÜM¹ DÜM¹

TEK¹ TE^{1/2} KE^{1/2} TE^{1/2} KE^{1/2} TEK¹ KÂ¹ TEK¹ KÂ¹

MUSUL NOTASI:

30
4

DÜM TE DÜM TE DÜM

TEK KE TEK KE TEK

TE DÜM TE

KE TEK TEK TEK

TE DÜM DÜM TE TE DÜM DÜM

KE KE KE KE

TE TE TEK TEK

TEK KE KE KÂ KÂ

DARB-I HÜNĒR

ZAMAN VE VURGULARI :

DÜM
2TEK
2DÜM
2TEK
2DÜM
2TEK
1KÂ
1DÜM
2TEK
2DÜM
2DÜM
2TEK
2DÜM
6TEK
2DÜM
4TEK
1KÂ
1TEK
1KÂ
1

USÛL NOTASI:

38
4

The notation consists of a five-line staff with the following notes and labels:

- Line 5 (top): DÜM (first and third measures)
- Line 4: TEK (second and fourth measures)
- Line 3: DÜM (first, second, and third measures); KÂ (fourth measure)
- Line 2: TEK (fourth measure)
- Line 1 (bottom): DÜM (first, second, and third measures); TEK (fourth measure)
- Line 5 (top): DÜM (fifth measure)
- Line 4: TEK (fifth measure)
- Line 3: TEK (sixth measure)
- Line 2: TEK (seventh measure)
- Line 1 (bottom): KÂ (sixth and seventh measures)

The notes are represented by black dots with vertical stems. The labels are placed above or below the notes. The time signature 38/4 is indicated at the top left.

GENEL OLARAK VURMA SAZLARA BAKIŞ

Genel olarak vurma sazları ikiye ayırabiliriz. Akort edilebilen vurma sazlar, akort edilemeyen vurma sazlar. Diğer bir sıralamada, kullanıldığı yere göre olabilir. Orkestra da çalınan vurma sazlar, hafif batı müziğinde çalınan vurma sazlar, Türk Musîkisinde (Türk San'at, Türk Halk, Mehter) kullanılan vurma sazlar.

ORKESTRADA KULLANILAN AKORTLU VURMA SAZLAR :

KSİL OFON : Ayrı boylarda ve ayrı ince ve kalınlıktaki ağaç levhaların yan yana getirilmesiyle yapılmış bir vurma sazıdır. Bu ağaçlar tabiki ayrı ayrı sesler vermektedir. İki küçük tokmakla çalınır.

GLOKENJİL : Yukarıda yapımını izah ettiğimiz ksilofon'un madeni çubuklardan yapılmış şeklidir. Bu sazda iki küçük tokmakla çalınır.

GLOKENŞPİL : Değişik boy ve kalınlıkta, çeşitli sesler veren madeni boruların yukarıdan aşağı doğru bir çerçeveye asılmasından yapılmıştır. Bir tek tokmakla çalınır. Bu alete KAMPANA ismi de verilmiştir.

ÇELESTA : Madeni levhalardan yapılmış azami dört oktavlık bir çeşit piyanodur. Piyanoda gibi ellerimizle çalınır.

TEMBAL : Yarım küre şeklinde içi boş bakırdan yapılmış üzerleri deri kaplı iki büyük tabaktır. Pedallar gerdirilip, gevşetilebilmek suretiyle akort edilebilir. Üzerleri keçe kaplı iki tokmakla çalınır.

ORKESTRADA KULLANILAN AKORT EDİLEMİYEN SAZLAR :

DAVUL : Ağaçtan veya madenden yapılmış bir kasnağın iki tarafına gerilen derilerden yapılmıştır. Bu derilerin yeteri derecede gerilebilmesi için kasnağın etrafına vidalı çubuk ve anahtarlar konmuştur. Üzeri keçe kaplı bir tokmakla çalınır.

TRAMPET : Davulun çok küçük ve incesidir. Üzerine gerilen derilerde (Tiz) ses verebilmesi için incedir. Özel şekilde yapılmış iki değnekle çalınır.

GONG : Bir iple elde tutulan veya bir çerceneye asılan iki tarafı dolgulu, yuvarlak bronz bir levhadır. Üzeri keçe kaplı bir tokmakla çalınır.

ZİL : Yuvarlak şekilde ortaları çukurca (tencere kapağı gibi) bronzdan yapılmış iki levhadır. Levhaların ortalarında bileklere geçirilmek ellerle tutulmak için kayışları vardır. Bunlardan tutularak ve birbirlerine vurularak çalınır.

ÜÇGEN : Üçgen şeklinde bükülmüş uçları birleştirilmemiş çelik bir çubuktur. Bir köşesinde bulunan ipten tutularak yine aynı çelikten yapılmış bir çubukla vurularak çalınır.

KASTANYET : Çok sert ağaçtan yapılmış iki tane sapsız kaşık şeklindeki parçadan ibarettir. Bunlar avuç içine alınarak, parmakların hareket ettirilmesi ile birbirine vurularak çalınır.

HAFİF BATI MÜZİĞİNDE ÇALINAN VURMA SAZLAR

BATERİ TAKIMI : Tek tarafına suni deri gerilmiş ağaç kasnak ana sazı teşkil eder, Sağ ayakla işleyen pedala çakılı, üzeri keçe kaplı tokmakla vurulur. İstenilen gerginliğin ve rilebilmesi için özel tertibatlı, çok ince deri gerili bir trampet, Alto ve Bas sesleri ve ren ve bu isimlerle anılan iki tom tom, özel yapılmış büyük zil (Elli beşlik), kasnağa raptedilen çeşitli büyüklükteki çanlar. Bateri baget adı verilen iki özel değnek ve tel fırça ile çalınır.

SENBAL (KONTRPEDAL) : Bir pedalla işleyen madeni bir çubuk üzerine ters kapatılmış iki zilden ibarettir. Takriben yirmibeş otuz santim kutrunda dır. Bateri ile birlikte çalındığı için kontrpedal ismi de verilmiştir.

BONGO : Yarı insan boyunda ve otuz otuzbeş çapında ağaçtan yapılmış iki fıçı üzerinde gerili deriden ibarettir. Vida ve anahtarları ile gerilebilir, biri pes biri daha tiz ses çıkarır. Ellerin derilere vurulması ile çalınır.

TUMBA : Bongonun hem kuturca hemde boyca küçüğüdür. Kasnakları ensiz ve altları aynı genişliktedir. Üzerleri deri kaplıdır. İstenilen gerginliğin elde edilebilmesi için vida ve anahtarı vardır. Ellerin derilere vurulması ile çalınır.

MARAKAS : Süs kabağından veya ağaçtan yapılmış içine çeşitli küçük maddeler konulmuş saplı iki küreçikten ibarettir. Saplarından tutularak sallanır. İçersindeki maddelerin cıdarlara vurduğu zaman çıkardıkları seslerle yetinilir.

KLAVES : İki tane yirmi beş, otuz santim uzunluğunda sert ağaçtan yapılmış çubuktur. Çubuklar birbirine vurularak çalınır.

KEMİK BOYNUZ : Boru şeklinde bir boynuzun üzerine derince açılmış çiziklerden ibarettir. Yine bir kemik veya boynuz parçasının bunlar üzerine sürtülmesi ile çalınır.

DERİSİZ TEF : Ağaçtan veya madenden yapılmış küçük bir kasnağın üzerine ikişerli olmak üzere beş yerine çakılmış ufak zillerden ibarettir. Kasnağa elle vurularak zillerden sesler çıkartılması ile çalınır.

AKOR EDİLEBİLEN :

ÇANTUR : Bir dik dörtgen ağaç gövde üzerine yatay olarak çakılan çelik tellerin gerilmesiinden ibarettir. Kanun burguları gibi burguları sayesinde akort yapılabilir. Piyoano gibi sabit akortlu sayılır. yakın zamanımıza kadar icra heyetlerinde bulunan bu sazımız maalesef ortadan kalkmak ve unutulmak üzeredir. Üzerleri çok az keçe kaplı veya pamuk sarılı iki özel tokmakla bir sehba üzerine konarak çalınır.

AKORT EDİLEMİYENLER :

KÖS : Mehter takımında duruşta yere , yürüyüş anında at üzerine konularak dolaştırılabilen, Tembal'ler den daha büyükçe bakırdan yapılmış iki yarım küre üzerine gerilmiş derilerden ibarettir. Kasnak üzerine ayrıca kumaşlardan örtü yapılmıştır. Üzerleri keçe kaplanmış iki tokmakla çalınır.

DAVUL : Ağaçtan yapılmış ve iki tarafına deri gerilmiş kasnaktan ibarettir. Derilerin gerginliği iplerle sağlanmıştır. Ayrıca gerilmesi için özel vidası ve anahtarı yoktur. Boyun ve bir omuzdan geçirilen ipten veya kayıştan yapılan askı ile asılarak çalınır . Sağ ele alınan ağaç tokmakla sağ tarafa sol ele alınan ince çubukla sol tarafa vurulmak suretiyle çalınır.

KUDUM : Kitabımız içinde özel olarak çok geniş şekilde izah edilen kudüm dövme bakırdan yapılmış iki küçük yarım kürenin üzerine gerilmiş deve derisinden ibarettir. Mevlevî mûsikisinde kullanılmıştır. Zahme adı verilen iki özel değnekle çalınır.

BENDİR : Çeşitli kuturlarda ensiz tek tarafına deri kaplanmış ağaç kasnaktır. Eski den tekkelerimizde dini mûsikimizin icrası sırasında kullanılmıştır. Bazen üzerine ahenk versin diye tek tel gerilir. El ve parmak uçları darbları ile çalınır. Aynı zamanda bu saza (MAZHAR) adı da verilmiştir.

TEF : Yine bir ensiz ağaç kasnağa gerilen ve tek tarafı ince deri ile kaplı bendire benzer bir vurma sazıdır. Yalnızca kasnağın etrafına ziller konulmuştur. Elle tutulur. El ve parmak hareketleri ile çalınır. Çeşitli şekilleri vardır. Daire ve şam tefi gibi.

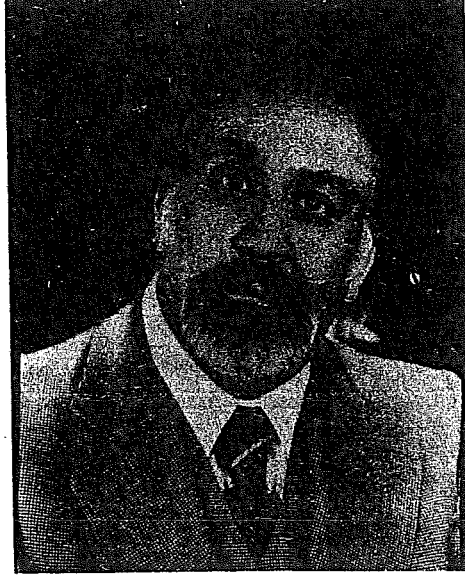
KOLTUK DAVULU : İsminden de anlaşılacağı gibi koltuk altına sıkıştırılarak el darbları ile çalınan bir çeşit küçük davuldur. Otuz-otuzbeş santim kutrunda, genişçe bir ağaç kasnağın iki tarafına iplerle gerilmiş derilerden ibarettir. Daha çok azerî türkülerinde çalınır.

NAKKARE : Kudüm gibi biraz daha küçük bakır tas üzerine gerilmiş normal derilerden meydana gelmiş vurma sazıdır. Bu saza icra edildiklere yere göre çiftenara, dümbelek ismide verilir. İki değnekle çalınır.

ZİLLİ MAŞA : Üç kollu ve her kolun üzerinde birbirine vururken ters kapanan ve ses veren ikişer zil bulunan madenden yapılmış bir vurma saz aletidir. Türk halk mûsikisinde kullanılmıştır.

TAPTA KAŞIK : Tahtadan yapılmış bildiğimiz çorba kaşığı gibidir. İkişerli iki elle çalınır. Bir ele alınan iki taneye diğer bir ele alınan bir kaşık ile vurulmak suretiyle üç farklı ses çıkarılır. Eldeki çift kaşıklar ters çevrilerek birbirlerine vurularak ses çıkarılır.

HALİLE : Orkestrada gördüğümüz ziller gibidir. Kuturca biraz daha küçüktür. Tıpkı onlar gibi ortasına konmuş meşin tutamaklarından tutularak ve birbirlerine çok yavaş vurularak, adetâ sürme ile çalınır. Mevlevihanelerde mızrap heyetlerinde kullanılmıştır .

BİYOĞRAFİM

1922 yılının 28 Aralık günü İstanbul Cihangir camîi alt yanındaki evimizde dünyaya geldim. Babam Cihangir sümûli dergâhının şeyhi Evkaf veznedarlarından hafız İhsan Efendi, Annem saraylı Hayriye Periman hanımdı. Dört ablamdan sonra ailenin tek erkek evlâdı idim. Şimdi ise evli ve iki çocuk babasıyım.

Altı yaşında babamı kaybettim. Sesinin güzelliği ile ün yapmış devrin zakirbaşlarından mûsîki bilir babamdan böylece istifade edemedim.

İlk, Orta, Lise tahsilimi İstanbulda yaptım. Dinî öğrenimi özel olarak Cihangir İmamî hafız Mustafa Tüzün efendiden aldım. İş hayatımda serbest ticareti seçtim. 1947 yılında Üsküdar Mûsikî Cemiyetine idareci girdim.

Öğrencilik yıllarında trampet, Beyoğlu Halk evinde biraz bateri çalmam cemiyetin bir köşesinde duran Kudümlere beni götürdü.

Çok geçmeden idarecilik görevimin yanında : Öğretme kabiliyeti sonsuz, Zevki musîkişi hudutsuz değerli bestekâr hocaların hocası Emin Ongan'ın öğrencisi olmuştum . Uzun yıllar kendileri ile birlikte bulundum. Bugün neyi ne kadar biliyorsam hepsini kendilerine borçluyum.

1951 senelerinde İstanbul Radyosuna girdim. Mesut Cemil beyin koro ve saz eserleri çalışmalarına istihak ettim. Neyzen Süleyman Erguner'in "Neylerle saz eserleri" programlarına dahil edildim. Bu büyük sanatçı ile üç yıl aralıksız olarak birlikte bulundum. Kendileri sayesinde devrimizin değerli bütün mûsikîşinasları ile tanışma fırsatı buldum. Daha sonraları Neyzen olan oğlu Ulvi Erguner'le birlikte çalışmalarımıza devam ettik.

Türk Mûsikîsi Devlet korusu ve Konservatuar icra heyeti konserlerine misafir sanatçı olarak iştirak ettim. Konyada her sene yapılmakta olan Mevlânâ ihtifallerinde Neyzen Halil Can ile birlikte senelerce bulundum. 1976 yılından beri İstanbul Türk Mûsikîsi Devlet Konservatuarında Vurma sazlar öğretim üyeliği yapmaktayım.

SADETTİN HEPER HOCAMIN EL YAZISI

(Nim Sakil) (Kâr ve Bestelerde Kullanılır)

107

25/4

düm TEK düm TEK TEK düm TEK düm TE düm TE TEK TEK

Kâ Kâ Kâ Kâ TEK Ke HEK Kâ Kâ

(Vürme söz)

26/7

düm düm te TE TEK TEK TE TEK

Ke Ke Kâ Kâ HEK HEK HEK Ke Kâ

dü dü TE TE TEK TEK

me me Ke Ke Kâ Kâ

(11) (Şarkı Devriyesi) (Başrol şarkı olarak kullanılır)

26/7

düm düm düm düm düm düm düm

TEK TEK TEK TEK TEK TEK TEK TEK

(Vürme söz)

26/4

düm düm TE TE düm TE TEK dü düm te düm te

TEK Ke Kâ Ke Kâ me HEK Ke Ke

tek dü düm te TEK TEK

HEK Ke Kâ Kâ

5) (Rakıs aksak) (sekkiz şekli)

9/8 $\begin{array}{c} \text{düm} \quad \text{düm} \\ | \quad | \\ \text{rek} | \quad \text{rek} | \end{array}$ $\begin{array}{c} \text{düm} \quad \text{düm} \\ | \quad | \\ \text{rek} | \text{te} | \text{be} | \text{te} | \text{be} | \text{rek} | \text{ka} | \text{ka} | \end{array}$

(Oynak) (sekkiz şekli)

9/8 $\begin{array}{c} \text{düm} \quad \text{düm} \\ | \quad | \\ \text{rek} | \text{ka} | \text{rek} | \text{rek} | \end{array}$ $\begin{array}{c} \text{düm} \quad \text{dü} \quad \text{dü} \\ | \quad | \quad | \\ \text{rek} | \text{ka} | \text{me} | \text{me} | \text{rek} | \text{ka} | \text{rek} | \text{ka} | \end{array}$

(aksak semai) (sekkiz şekli)

$\frac{c}{4}$ $\begin{array}{c} \text{düm} \quad \text{düm} \\ | \quad | \\ \text{rek} | \text{ka} | \text{rek} | \text{rek} | \end{array}$ $\frac{10}{4}$ $\begin{array}{c} \text{düm} \quad \text{dü} \quad \text{düm} \\ | \quad | \quad | \\ \text{te} | \text{be} | \text{rek} | \text{ka} | \text{te} | \text{be} | \text{me} | \text{ka} | \text{rek} | \end{array}$

(Lirik fahte) (sekkiz şekli)

$\frac{11}{4}$ $\begin{array}{c} \text{düm} \quad \text{düm} \\ | \quad | \\ \text{rek} | \text{rek} | \text{ka} | \end{array}$ $\frac{10}{4}$ $\begin{array}{c} \text{düm} \quad \text{düm} \quad \text{dü} \\ | \quad | \quad | \\ \text{te} | \text{be} | \text{rek} | \text{ka} | \text{me} | \text{rek} | \text{ka} | \text{rek} | \end{array}$

(Frençim)

$\frac{2}{4}$ $\begin{array}{c} \text{düm} \quad \text{düm} \quad \text{düm} \quad \text{düm} \\ | \quad | \quad | \quad | \\ \text{rek} | \text{ka} | \text{rek} | \text{ka} | \text{rek} | \text{ka} | \text{rek} | \text{ka} | \end{array}$

$\frac{2}{4}$ $\begin{array}{c} \text{düm} \quad \text{düm} \quad \text{dü} \quad \text{dü} \\ | \quad | \quad | \quad | \\ \text{te} | \text{be} | \text{rek} | \text{ka} | \text{te} | \text{be} | \text{rek} | \text{ka} | \text{me} | \text{me} | \text{te} | \text{be} | \end{array}$

$\frac{2}{4}$ $\begin{array}{c} \text{dü} \quad \text{dü} \\ | \quad | \\ \text{te} | \text{be} | \text{me} | \text{me} | \text{te} | \text{be} | \text{rek} | \text{ka} | \end{array}$